

OPINIA națională

Periodic de informație, opinie și idei de larg interes național, editat de FUNDATIA "ROMÂNIA DE MÎINE"

PROBLEMELE ŢĂRII DIN PERSPECTIVA ŢĂRII ACTUALITATEA CONCEPTULUI DE OPINIE NAȚIONALĂ

PROF. DR. AURELIAN BONDREA PREȘEDINTELE FUNDATIEI "ROMÂNIA DE MÎINE"

Procesele care dău conținut tranzitiei în societatea românească constituie cadrul de manifestare a opiniei publice.

Structurată sau amorfă, consistentă sau relativ fluidă, purtând încărcături ideative clare sau exprimând mai degrabă laturi afective, de psihologie socială, referindu-se la probleme centrale ale vieții societății sau la diverse interese și poziții de grup etc., opinia publică și prezenta peste tot și în orice timp ca "for interior al națiunii"¹, cum a fost ea caracterizată într-o bine cunoscută definiție. Ea este exercitată, direct sau mijlocit de către partide și alte organizații politice, de diferite comunități, grupuri structurate sau constituite ad-hoc, organizații sociale, diverse instituții publice și, desigur, nu în ultimul rînd, de către mijloacele de informare în masă și de către structurile alese, reprezentative ale Puterii.

De ce "Opinia națională"?

Din perspectiva publicației Fundației "România de Mîine", interesează acel nivel al opiniei publice care face din aceasta un fenomen național.

Spusind "nivel", am în vedere, desigur, întinderea opiniei publice în cimpul social. În condițiile unei diversități practice nelimitate de exprimări pe cele mai variate planuri: local, sectorial etc., se disting expresii ale opiniei publice care, ca amploare, tind să cuprindă, să acopere ansamblul societății. Dar mai mult decât prin întindere, opinia publică devine opinie națională prin conținutul său.

Intr-adevăr, există manifestări ale opiniei publice care se referă la interese generale, naționale nu numai prin extensie, ci mai ales prin semnificație și relevanță. Problemele care privesc comunitatea umană la nivel național, condițiile de existență ale întregii societăți, problemele țării, ale poporului, cele care se referă la dezvoltarea de ansamblu și de durată a societății, la modul cum țara e guvernată și gospodărită - iată substanța vie în jurul căreia se constituie, se exprimă și se manifestă opinia publică în calitate de op-

nie națională. Manifestă sau discretă, acționând în forme vizibile și penetrante sau prin mijloace difuze, ceea ce îi conferă grade diferite de audiență, deci de influență, de eficiență, opinia publică națională trăiește viața cetății, este cimpul de întîlnire și dialog al intereseelor și pozițiilor diferite, dar convergente, și de confruntare a celor divergente, opuse. În acest dialog și confruntare nu este totdeauna simplu și ușor de distins ceea ce e cu adevărat național și, dimpotrivă, ceea ce e parțial, de grup, drapat însă în haina interesului general. În ciuda acestor dificultăți, raportarea opiniei publice la o categorie de interes, anume cele de natură și valoare națională introduce un criteriu obiectiv în înțelegerea și aprecierea opiniei publice, înlesnind prin aceasta distingerea acelor sume de trăsături care îi conferă caracteristicile specifice opiniiei naționale.

Ar fi, desigur, simplificator și greșit să se considere opinia națională ca un dat ce rămîne mereu același, neschimbă și static. În realitate, există o dinamică interioară a formării și manifestării intereselor la nivel național și, totodată, o dinamică a opiniei publice la același nivel, ca exprimare a pozițiilor față de interesele naționale, ca modalitate de promovare a acestora.

Am pus la încercare răbdarea cititorului cu prezentarea acestor aspecte de natură conceptuală, întrucât ele mis-au părut strict necesare în deschiderea dezbatării pe marginea cîtorva probleme privind sensul și manifestarea opiniei publice ca opinie națională, în procesele ce se petrec în societatea românească actuală. Aceste probleme se vor circumscrie tematic în jurul rolului pe care opinia publică națională îl poate îndeplini în afirmarea democrației în condițiile pluralismului politic.

Opinie națională și interese naționale

Societatea românească înaintează pe calea reformelor. Greu, în condiții de criză adincă, înfrîngînd obstacole numeroase și deosebit de mari, anotînind costuri sociale aproape de limita suportabilului - reforma își urmează

ză cursul. Opinia națională se formează, structurează și afirmă în jurul și sub semnul acestui dat fundamental: opțiunea irevocabilă a societății românești pentru democrație și stat de drept, pentru pluralism politic și economie socială de piată. Din această opțiune izvorăsc interesele naționale majore atât privind dezvoltarea internă, cît și condiția internațională a României.

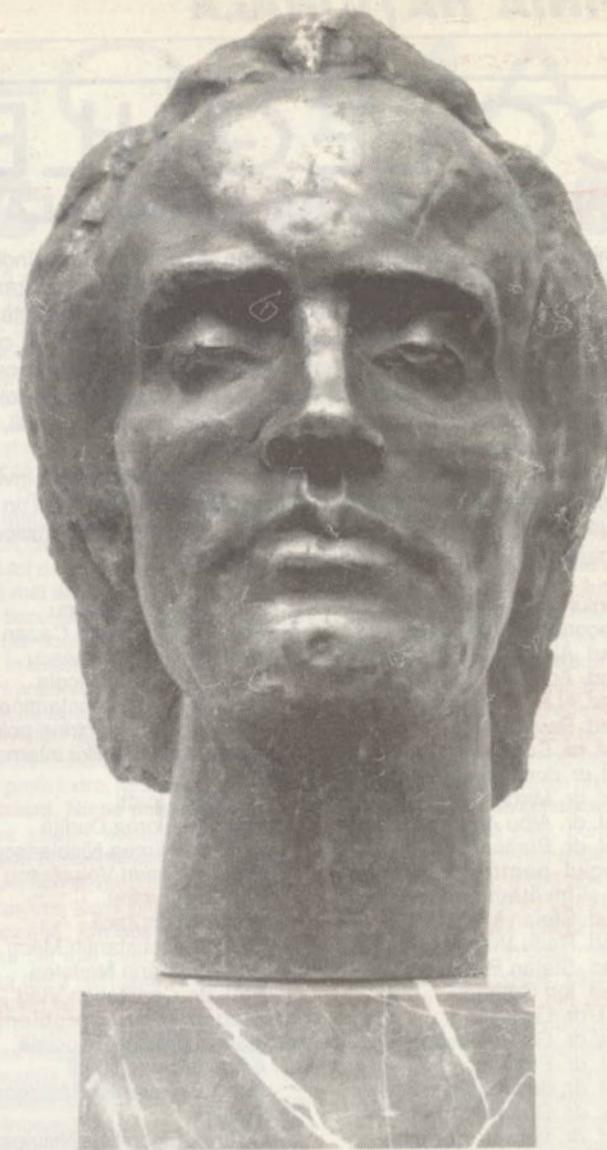
Cititorul și foarte bine, desigur, că aceste interese naționale sunt înțelese și interpretate în moduri dintre cele mai diverse, de pe pozițiile diferitelor categorii socio-profesionale, partide politice, grupări, organizații și instituții ce constituie societatea civilă, precum și în funcție de orientările promovate în cadrul mass media. În fiecare caz în parte, pozițiile adoptate față de interesele naționale, concretizând, deci, opinia publică, au motivații precise, declarate sau nu, mărturisite deschis sau disimilate.

Se poate vorbi, în asemenea condiții, de opinie națională ca expresie a intereselor naționale? În ce mă privește, cred că da, se poate vorbi, de fapt trebuie vorbit. Aceasta, pentru că există anumite interese naționale de ordin general, nealterate de condițiile istorice concrete. Ele sint interesele României ca stat - interese care transcend sau care ar trebui să fie mai presus de orice înclinație ori preferință individuală sau de grup. Aceasta se referă atât la situația internă, cît și la cea externă a României.

O asemenea viziune este, cred, fundamentală pentru determinarea atitudinii fiecărui segment social, capabil să formeze opinie publică, pentru fiecare dintre noi față de interesele naționale ale țării, imuabile și intangibile.

Mărturisesc că, după părerea mea, ar fi o naivitate și o iluzie să ne aşteptăm ca orice forță politică și orice segment semnificativ de opinie publică să adopte din proprie inițiativă o atitudine conformă interesului național înțeles în accepția relevată. Dar dacă în societate se crează un climat în care este de așteptat ca interesul național să prevaleze, toate forțele semnificative se vor integra, vor trebui să se integreze în acest climat, și vor adapta atitudinea, comportamentul celor reclamante de condiții. Orici, tocmai un astfel de climat semnifică prezența opiniei publice naționale, iar adaptarea atitudinilor, a comportamentului social la cerințele respectării intereselor naționale este modalitatea în care opinia publică acționează. Pentru că opinia publică nu se reduce la cunoaștere, la înșuirea unor idei, ci determină atitudinile, comportamentul actorilor sociali, modelind astfel raporturi sociale.

De exemplu, se cunoaște bine că există o multitudine de viziuni asupra

EMINESCU

pag. 13

TIMPUL UNEI POSIBILITĂȚI: MIRACOLUL ECONOMIC ROMÂNESC

- Idei și sugestii din gîndirea unui mare economist:
academicianul ANGHEL RUGINĂ

● Națiunea română mai are ceva de spus! ● Salvarea vine dinăuntru ● Criza tranzitiei nu trebuia să fie ● O părere originală despre Marx: a căzut Marx revoluționarul, nu și Marx omul de știință ● Nici capitalismul n-a rezolvat problemele ● Keynes n-a salvat Vestul de inflație și șomaj; a spus însă ce trebuie să facă guvernul ● Prințipiu imposibilității în economie ● Atac la realitățile miserabile: să înfăptuim justiția socială!

● Cred, sănătatea națională mai are ceva de spus, care nu s-a spus încă: această națiune mai are de făcut ceva care nu s-a făcut în alt loc. Sfatul meu, încă din februarie 1990 cînd am prezentat prima versiune a proiectului de plan "Un miracol economic este încă posibil în România", a fost acela că salvarea nu poate veni din afară. Salvarea poate veni numai dinăuntru, din noi însăși. Eu sunt convins de acest lucru.

● Parafragind pe Tache Ionescu, repet și aici: cred că este posibil un miracol economic în Țara Românească, chiar și în aceste condiții care sunt mult mai grele și mult mai complexe decât în 1990. Cred că acest miracol economic este posibil, cum cred în lumina soarelui.

Dar, miracolul economic nu vine doar din promisiuni goale. Este nevoie de o cercetare adâncă în sufletul celor care guvernează. Țara, cu adevărat, în momentul de față găsește în criza numărul unu, moștenită din regimul dictatorial. La ea s-a mai adăugat o altă criză, izvorită din această perioadă de tranzitie, care nu trebuia să vină. Așa s-a ridicat o nouă criză de

credibilitate. Nimeni nu mai crede nimic. Este evident un fenomen de psihoză a maselor, care sunt convins că se poate risipi și sper că se va risipi. Nu mă îndoiesc că domnul Prim-ministrul va asculta la glasul națiunii care găsește în criză.

● Secoul acesta a fost dominat de gîndirea a doi mari giganți: în Răsărit - Karl Marx; în Apus - Keynes. Dar zărurile în ce privește răsăritul s-au tras: Karl Marx, revoluționarul (spre deosebire de alt Karl Marx, care nu se discută, omul de știință pur) a căzut; cu el a căzut și regimul socialist. Au rămas acum Keynes, cu moștenirea lui, pe care o știm, și regimul capitalist care, de asemenea, are probleme fundamentale, diferite de regimul socialist, dar totuși probleme fundamentale.

● Care a fost prima criză în știință economică? A fost întâia mare criză în 1929-1934; de fapt au fost două crize în continuare. Situația era

(Continuare în pag.3)

**ÎN DEZBATERE
PROIECTUL
LEGII
ÎNVĂȚĂMÎNTULUI**

pag. 4-5

(Continuare în pag.5)

COLEGIILE REVISTEI "OPINIA NAȚIONALĂ"

"Opinia națională", publicație ce își propune să contribuie la regindirea întregii sisteme de valori, grav afectată de politicianismul partizan al ultimilor ani, precum și la găsirea de soluții reale, eficiente, născute din realitățile naționale în vederea scoaterii societății românești din criza profundă pe care o traversează, pentru înscrierea României pe coordinatele progresului, democrației și libertății, va fi condusă de colegii specializați, formate din personalități de prestigiu ale științei, învățămîntului, culturii.

Considerăm important ca cititorul să cunoască aceste colegii, invitați - după înțeleapta formulă a lui George Călinescu: "Vrei să fii un om bun? Alătură-te celor buni și deja vei fi unul dintre ei!" - să participe la soluționarea problemelor țării, din perspectiva țării...

Colegiul pentru reformă și relansare economiei naționale:

- Acad. Alexandru Bîrlădeanu
- Acad. Anghel Rugină
- Acad. N.N. Constantinescu
- Acad. David Davidescu
- Prof. dr. Constantin Ionete
- Prof. dr. doc. Alexandru Zamfir
- Prof. dr. Mircea Druc
- Prof. dr. Albu Alexandru
- Prof. dr. Părlăuță Mihai

Colegiul pentru problemele științei și învățămîntului:

- Acad. Ștefan Milcu
- Acad. Radu Voinea
- Acad. Ștefan Pascu
- Acad. Ion Coteanu
- Prof. dr. Liviu Maior
- Prof. dr. Grigore Brâncuș
- Prof. dr. Emil Tocaci
- Prof. dr. doc. Grigore Posea
- Prof. dr. Gheorghe Secără
- Prof. dr. G-ral (rez.) Emil Mihuleac
- Prof. dr. Ion Popescu Argeșel

Colegiul pentru problemele culturii și artei:

- Acad. Eugen Simion
- Radu Beligan
- Grigore Vieru
- Paul Everac
- Dinu Săraru
- Prof. dr. Ion Dodu Bălan
- Prof. dr. Alexandru Piru
- Prof. dr. Victor Giuleanu
- Prof. dr. Alexandru Tănase

Colegiul pentru ideea națională și socială în România:

- Prof. dr. Aurelian Bondrea
- Prof. dr. Mitropolit Antonie Plămădeală
- Prof. dr. Ioan Scurtu
- Adrian Păunescu
- Prof. dr. Ion Rebedeu

- Prof. dr. Ion Popescu
 - Prof. dr. Gheorghe Cazan
 - Prof. dr. Ion Tudoseanu
 - Prof. dr. Tiberiu Nicola
 - Prof. dr. Virgil Constantinescu

Colegiul pentru doctrine politice și probleme ale relațiilor internaționale:

- Valentin Lipatti
- Prof. dr. Florea Dudiță
- Prof. dr. Mircea Nicolaeescu
- Prof. dr. Marin Voiculescu
- Ion Mărgineanu
- Prof. dr. Ion Zară
- Prof. dr. Constantin Mecu
- Prof. dr. Marin Nedelea
- Prof. dr. Constantin Vlad

Colegiul pentru problemele sănătății și protecției sociale:

- Acad. Nicolae Cajal
- Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnicu
- G-ral dr. Gheorghe Niculescu - membru de onoare al Academiei Române
- Prof. dr. doc. Iulian Mincu
- Prof. dr. Andrei Fircă
- Prof. dr. Dorin Sarafoleanu
- Prof. dr. Ioan Pop D. Popa
- Prof. dr. Stefan Costea
- Prof. dr. Mihai Dumitrescu

Colegiul pentru problemele justiției, statului de drept și democrației:

- Acad. Valentin Georgescu
- Cercet. șt. dr. doc. Ioana Eminescu
- Prof. dr. Adam Popescu
- Prof. dr. Nicolae Popa
- Prof. dr. Ion Neagu
- Cercet. șt. dr. Irina Zătescu
- Prof. dr. Ionel Cloșcă
- Prof. dr. Mihai Merfea
- Prof. dr. Mircea Stroia

Pe cînd o lege pentru protecția consumatorului?

Pe zi ce trece, într-o manieră tot mai dură, specifică, de altfel, economiei de piață (nu și celei sociale de piață) sintem de-a dreptul asaltați de escaladarea prețurilor aproape la toate produsele, care urcă de mental, sfidând parcă orice limită a rezonabilului. Și ceea ce este mai şocant în această liberalizare aberantă a prețurilor este faptul că aproape în nici un caz aceste creșteri nu sînt anunțate în mod oficial dintr-un respect minim față de cumpărători, ci ele au loc așa, peste noapte, aceștia fiind puși în fața faptului împlinit. Transparency, despre care s-a făcut atîta cauză și se mai face, care ar trebui să însotescă, chiar să preceadă, fiecare gest, fiecare demers ale societăților comerciale, agenților economici și, mai ales ale guvernului a rămas o pură iluzie. E drept că unul din foști premieri, T. Stolojan, ne-a asigurat că înainte de a ne fi bine, trebuie, e necesar să ne fie greu. În față unei asemenea certitudini era de așteptat să se asigure și o minimă protecție a cumpărătorilor. Ca în orice țară democratică, cu o economie de piață bine structurată.

Dar vă, timpul a lucrat în defavoarea noastră, cei investiți cu asemenea obligații, "prinși" în mrejile disputelor politice de tot felul, au marginalizat pur și simplu preocuparea în acest sens atît de mult încît, iată, promisul proiect de lege pentru pro-

tecția consumatorului a rămas în aceeași fază - de proiect. Sau poate și mai rău. Un posibil argument că aceasta este realitatea crudă îl constituie faptul că din anunțul pachet de proiecte de legi pregătit și care urmează a fi înaintat Parlamentului spre dezbatere și aprobare, un asemenea proiect de lege nu face parte, nici de data aceasta, dintre opțiunile strategice ale Executivului, neînscriindu-se între prioritățile perioadei actuale. Iar liberalizarea prețurilor merge înainte, neînțîmpinind nici un fel de obstacol, decît doar opinii exprimate, din cînd în cînd, în presă, la radio și televiziune.

Așa cum s-a anunțat recent, la guvern se va dezbată, în prezența primului-ministrului, N. Văcăroiu, taxa pe valoarea adăugată cu implicațiile ei, ceea ce este desigur o temă majoră, o componentă a economiei de piață. Cît privește sindicatele, se pare că și ele sănătatea lor se încărcă de încheierea contractelor de muncă pe anul 1993, și mai cu seamă de posibilitatea de a "smulge" Executivului promisiuni pentru a se realiza o nouă creștere salarială.

În această vreme, exact în proporție inversă cu creșterea prețurilor nu numai la produsele de larg consum, cu precădere la cele alimentare, parametrii de calitate au scăzut vertiginos, practic neexistând un cadru legal pentru efectuarea unor teste asupra calității, a unor

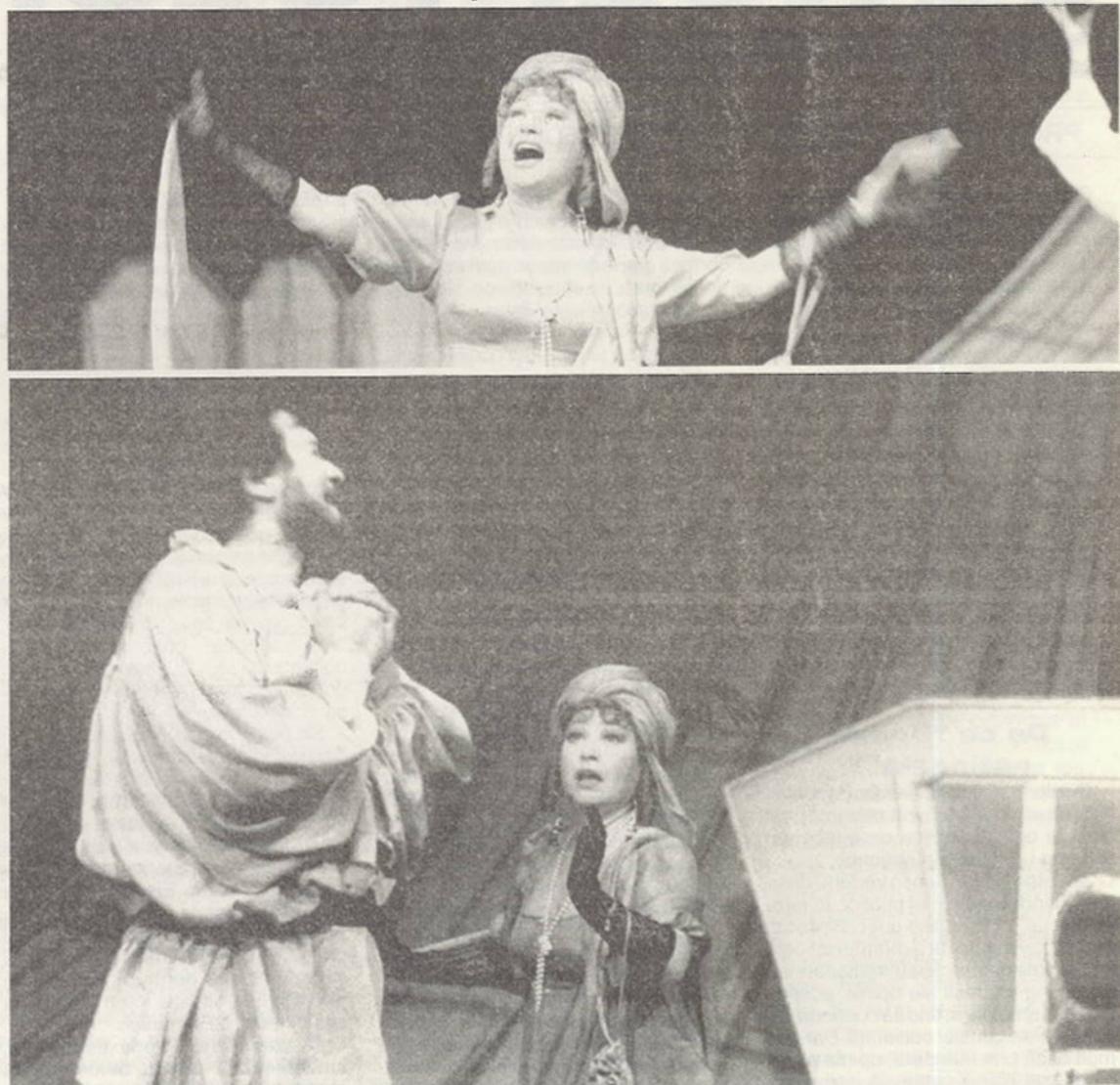
NOTE • INFORMATII • ATITUDINI

IA GRÎULEȚUL VERDE DIN IMPORT!

Cu această invitație insolită a intrat anul 1993 în București. Și strigătul ca din gură de șarpe al omulețului de-o șchioapă, alergind pe Calea Victoriei, și-a umplut ochii de lacrimi. Și lacrimile cad la rădăcina grîulețului firav din străchioară. Dar nici ele nu reușesc să-i redea înfățișarea verdelui crud și plin de viață al grîulețului de altădată.

"la grîulețul verde din import!"
Mihai IORDĂNESCU

COPACUL CU ILUZII La Teatrul Național din București

analize riguroase înainte ca accesarea să ajungă pe piață. Cu peste un an în urmă s-a semnalat lipsa unei asemenea legi și consecințele ei asupra cumpărătorilor și tot de atîta timp s-a promis că se va elabora un astfel de act normativ. Dar pînă acum nimic concret n-a apărut în afara de cazarile tot mai frecvente de toxinfecții alimentare și cele produse de medicamente cu termene de valabilitate expirate. Din nefericire, nici atunci nu s-au discutat aspectele de esență ale problemei - așa cum ar fi sursa de acoperire a cheltuielilor implicate de elaborarea și aplicarea unei asemenea legi, ci dilema se oprea la modelul cel mai nimerit din care ne-am putea inspira, cel sudez fiind apreciat mai apropiat de opțiunile noastre, avîndu-se în vedere mai cu seamă producerea și comercializarea bunurilor alimentare, atestarea produselor și a firmelor de către o agenție națională specializată. În concordanță cu rigorile ei, produsele, atît cele fabricate de societățile comerciale cu capital de stat, cît și cele cu capital particular nu vor putea fi puse în vinzare, fără omologarea, în prealabil, a rețetelor

de către această agenție integrată în ministerul de resort. De asemenea ea urmă să prevadă condițiile pe care trebuie să le îndeplinească produselor - de la igiena fabricării, prezentare și pînă la supravegherea comercială. Dar pînă la apariția acestei legi care să asigure în termenii cei mai concreți o minimă protecție a cumpărătorilor, întrucît, practic, prin autonomia societăților comerciale nu mai există un cadru legal pentru exercitarea unui control, asistăm neputinciosi la fenomele care erodează, deterioră calitatea vieții - creșterea prețurilor, concomitent cu scăderea considerabilă a calității.

Pe cine îngrijorează acest proces care nu numai ne aruncă dincolo de limita pragului de sărăcie, ci și atentează afectînd grav sănătatea oamenilor care și ea este atît de fragilă, factorii de poluare înmulțindu-se și ei pe zi ce trece? O tâcerie stranie învăluie totul, ca și cum nimic grav nu se întimplă, nimic nu amenință cumpărătorii, totul aparține normalului, normalității, cum le place una să afirme.

Adela DEAC

OPINIA națională

Revistă editată de
**FUNDATIA
"ROMÂNIA DE MÎINE"**

Director onorific:
Prof. dr. AURELIAN BONDREA

Redactor șef:
EUGEN FLORESCU

Secretar general de redacție:
AL. IONESCU

Director artistic:
SERGIU GEORGESCU

Colectiv redacțional:
AUREL GHIMPU

MIHAI IORDĂNESCU

GEORGETA RUTĂ

CARMEN FLORIAN

ADELA DEAC

Redacția: Calea Victoriei nr.39A
Tel.: 613 01 90

QUOVADIS REFORMA?

MIRACOLUL ECONOMIC ROMÂNESC

ACADEMICIAN
ANGHEL
RUGINĂ

(Continuare din pag. 1)

într-un fel foarte tragic. În America erau mai mult de 30 de milioane de şomeri şi numărul creştea în fiecare zi. Se aştepta la vremea aceea ca în America să fie posibilă o mişcare marxistă, care ar fi culminat cu succesiul, deja, al revoluţiei marxiste în Uniunea Sovietică.

• Norocul Occidentului a fost economistul englez Keynes. Filozofia economică era bazată pe preceptul că Guvernul nu trebuie să se amestice în viaţa economică (...). Şi atunci a venit el cu soluţia că Guvernul trebuie să intervină, că nu există altă soluţie. Norocul lui Keynes însă a fost că l-au ascultat oamenii politici din acea vreme. Acum, pe termen scurt, este adevarat, soluţia dată de Keynes a lucrat să scoată Occidentul din groapa în care se găsea. Pe termen lung, însă, rezolvarea s-a dovedit dezastroasă. Şi anume, nu numai că nu s-au rezolvat problemele cunoscute ale şomajului, dar toate ţările au auzit un şomaj de proporţii, nicăieri el nu este mai jos de 7 la sută.

• Care este reţeta lui Keynes? Intervenţia activă, permanentă, a Guvernului, dacă dorim să păstrăm libertăţile democratice. Cum? Moneda de hârtie şi moneda de credit neacoperit este instrumentul de care Guvernul

trebuie să se folosească. După aceea a spus: politică monetară. Dacă vezi că e pericol de inflaţie, atunci ridici dobînda, dar nu la 81 la sută, doamne fereşte! Keynes s-ar întoarce în morînt pe partea cealaltă, dacă i s-ar spune că "uite, după doctrina dumitale, într-o ţară numită România, dobînile s-au ridicat pînă la 85 la sută". Nu, el a spus ca această sporire să se facă în mod raţional. Cu sfatul economiștilor de profesie se poate rezolva problema. Dacă e şomaj şi creşte circulaţia monetară, atunci şi economia capătă un "push" cum se spune în engleză, lucrurile încep să meargă bine. Dacă nu merge politică monetară, atunci trebuie apelat la politică fiscală. Dacă este inflaţie, ridici taxele, dar dacă este şomaj reduci taxele; scopul a fost să nu mai fie şomaj, să fie stabilitate de prejuri, să fie stabilitate în domeniul financiar, să fie stabilitate în balanţă de plată. Doamne, ce bine ar fi dacă aceste probleme s-ar putea rezolva urmînd reţeta lui Keynes. De altfel Guvernul român a căutat de la început - şi astăzi încă insistă - să aplică reţeta lui Keynes.

• În 1970 s-a petrecut un eveniment nou, nemaiîntîlnit în istoria economiei moderne. Au început să crească şi şomajul şi inflaţia în acelaşi timp. Această evoluţie este şi în România de azi, cînd şomajul şi

inflaţia cresc paralel. Şi atunci ce te faci cu politica monetară şi fiscală? Apă de ploaie! Îmi pare rău să spun asta. Iluzii deşert! Sîntem în faţa unei crize foarte adînci. Nu mă refer numai la România, nu mă refer numai la ţările vecine. Mă refer la întregul glob.

• De ce politica monetară, politica fiscală - care se aplică pe tot globul, chiar şi în republicile din fostă Uniune, care azi îşi plătesc tributul - de ce nu au reuşit? Eu îndrăznesc să spun că nici nu pot să reuşească. Există un principiu în economie care se numeşte principiu imposibilităţilor şi care spune: dacă o economie se găseşte în echilibru, atunci circulaţia monetară, de hârtie şi de credit neacoperit, este imposibil de calculat la nivelul de echilibru. Adică, circulaţia monetară este consistentă prin stabilitatea preţurilor, prin preocuparea pentru folosirea forţei de muncă şi a resurselor la nivelul optim în vederea sporirii bugetului statului şi, în ordine, prin balanţă de plată fără deficite. Or, noi, de fiecare dată cînd citim cifrele bugetelor, nu numai aici, ci şi în America - unde este un deficit de 200 de miliarde de dolari într-un an - vedem că nu mai poate fi vorba de o economie sănătoasă, de un regim pe care restul omenirii trebuie să-l urmeze.

• Guvernul Roman, Guvernul Stoilojan - economist de marcă - , îndrăznesc să spun că şi actualul Guvern, cel al domnului Văcăroiu, dacă nu schimbă direcţia în gîndire, toţi s-au luptat şi se vor lupta ca eroul lui Cervantes cu morile de vînt.

• Tin să subliniez că ştiinţa economică nu este ceva abstract. Este o ştiinţă care trebuie să se occupe de realităţile economiei, aşa cum sunt ele, indiferent cît de tragice ar fi. Astăzi vreau să vă conving.

• Capitalismul din Occident este, şi în totdeauna a fost, mai tare ca socialismul, pentru că a rezolvat o problemă pe care acesta din urmă nu a putut să o rezolve - producţia. Sub capitalism, fie el american, englez, francez, orică-

re ar fi, problema producţiei este rezolvată. Dar, omul nu trăieşte numai pentru o bucată de pînă. Mai vrea şi altceva. Capitalismul, după aproape trei sute de ani nu a reuşit, de exemplu, să rezolve problema justiţiei sociale. De aceea s-a inventat un stat care mai dă la fiecare cite un ajutor, un oscior, ca să nu se revoltă. Numai că dacă tot dai în dreapta şi în stînga, pe urmă mai dai şi la naţiuni întregi, apoi ziuă sotocelilor se apropie. Nu capitalismul poate rezolva problema justiţiei. În structura lui actuală, unde băncile reprezentă cea mai mare putere - de multe ori sint mai puternice decît guvernele - nu se poate vorbi de justiţie. Există acolo nu un profit oarecare, ci un profit extra, fără de care nu mai e capitalism. Nu se poate rezolva problema justiţiei sociale, nu se poate rezolva problema calităţii financiare.

• Aş dorisit să fac şi cîteva precizări în legătură cu Comunitatea Economică Europeană. Am observat, chiar şi la nivelul cel mai înalt, părere potrivită căreia dacă România va intra în Comunitate, se vor rezolva toate problemele. Ei, dacă ar fi aşa de uşor! Comunitatea însăşi are probleme. Eu cred că reacţia poporului danez a fost sănătoasă, politicenii sănătoşi şi acolo cei care încearcă să minuiască îtele. Trebuie reînţinut că C.E. E. a fost construită de la început pe principii capitaliste ortodoxe. În C.E. E. Băncile cele mari vor avea puterea cea mai mare. Deja am văzut că România intenţionează să introducă taxa pe valoarea adăugată cu 18 la sută. Chiar nimeni nu se întrebă ce consecinţe grele vor derunge din acest lucru?

• Aş mai face şi o altă remarcă. Pe experienţă străină nu-i doare sufletul de ceea ce ni se întîmplă nouă. Ei vin aici în ţară unde se bucură de privilegii, au diurne mari şi atunci ei au interesul să ne dea împrumuturi, pentru că din dobînda la acele împrumuturi vin şi

salarile lor, de aici vin şi diurnele lor etc. Am fost recent în Grecia. Această ţară este de doi ani membru asociat al C.E. E. Şi cînd mă uit eu la problemele văd că ei suferă de inflaţie, ei suferă de şomaj, de deficite bugetare destul de mari, ei suferă de dezordine în balanţă de plată. Şi atunci, le-am făcut remarka: la fel este şi în România. În casul României există cel puţin o scuză, că a fost sub dictatură. Tocmai de aceea, Guvernul român trebuie să se gîndească, nu ştiu de cîte ori, înainte de a accepta acel 18 la sută taxă pe valoarea adăugată. Eu nu spun să devină România membră a C.E. E. Dar întîi de toate contul economic al naţiunii să fie curat, sănătos.

• Repet şi aici, drumul pe care a apucat în ianuarie 1990 nu a fost drumul cel drept. Şi, din păcate, se continuă încă pe acest drum greşit. Atunci, în 1990, am spus conducerii: nu mergeţi pe această cale, pentru că veţi avea din ce în ce mai multe necazuri, din ce în ce mai multe probleme! Mai mult decît atât eu nu pot să spun. Eu sănăt om de ştiinţă, eu nu pot să les în stradă să strig în gura mare, sau să procedez ca Diogene, să iau o lanterna şi să caut acel om politic care intră-adevăr poate să salveze ţara, deşi sunt optimist. Veţi vedea că pînă la urmă se va ridica un român şi cei dimprejurul lui vor vedea că acesta spune cuvîntul adevărului şi toţi se vor uni în jurul lui. Şi prin urmare problemele vor fi rezolvate. Eu nu sănăt păsăt. Numai că...

• La o vizită în ţară cineva m-a întrebat dacă am reînţinut remarcă unui ziar, făcută cu litere mari pe prima pagină, unde se spunea că profesorul Rugină atacă Guvernul. Am dat din cap. Cum pot eu să-mi îngădui să atac guvernul, sau pe preşedintele Republicii, care reprezintă ţara? Cum pot eu să-mi îngădui ca musafir să fac aşa ceva? Nu, nu atac instituţii. Atac realitatele mizerabile, atac condiţiile aproape de nesuportat în care se află ţara. Astăzi ceea ce atac.

AGRICULTURA ROMÂNEASCĂ în cădere liberă - dar ea poate fi REDRESATĂ

• Pulverizarea fondului funciar face ca situaţia agriculturii să fie mai grea decît în anul 1946. • Un modern sistem de irigaţii cu peste 3,2 milioane hectare şi altul antierozional, de circa 2,2 milioane hectare sint lăsată în paragină. • Lîna românească putrezeşte, dar România importă lînă. • Licenţele pentru importul produselor agricole concurenţă neloială ţăranul român. • Exploatat a fost ţăranul în regimul trecut, exploatat este şi astăzi prin regimul de credit. • Concursurile, asociaţiile profesionale şi stimularea specialiştilor, izvoare ale optimismului în refacerea agriculturii.

• Stimate domnule profesor, în povîda declaratiilor factorilor noştri de putere cu privire la "pariul cîştigat cu agricultura", această ramură de bază a economiei naţionale se află, practic, în cădere liberă. Chiar acum cîteva zile s-a comunicat oficial că producţia agricolă a anului 1992 abia s-a ridicat la cca 12 milioane tone, fiind aşadar mult mai mică decît în urmă cu 5 sau 10 ani. Baza tehnico-materialeă a agriculturii, aflată de multă vreme într-o stare critică, a atins acum pragul cel mai de jos, iar unele concepţii care se vîntură astăzi minimizează rolul cercetărilor ştiinţifice de profil şi, în general, al specialistului

agricol în ecuaţia redresării agriculturii româneşti. Cum vă explică această stare de lucruri?

• Această gravă stare de lucruri este consecinţa greşelilor care s-au săvîrşit atât înainte, cît şi după anul 1989. Deciziile arbitrate adoptate devenind de-a rîndul au intensificat exploatarea ţăranului, au provocat incompetenţă, amatorismul şi, prin toate acestea laolaltă, s-a slabit pînă la istovire interesul pentru cultura pămîntului. De aceea, satele noastre sint secătuite sub raportul forţei de muncă active şi creaţoare. Pentru ca, imediat după anul 1989, pe această stare de criză să se suprapună încă una, generată mai cu seamă de înțelegerea greşită a rolului agriculturii în zilele noastre. Să nu uităm că prin aplicarea Legii fondului funciar, peste 3,5 milioane de hectare aparţin unor proprietari cu domiciliul la oraşe, care acum au devenit navetişti agriculturi, spre deosebire de regimul trecut cînd aveam navetişti industriei. Or, agricultura adevărată, de mare productivitate, competitivă, reprezintă un foc continuu, nu merge cu autoservirea de sămbătă pînă duminică. Apoi să nu uităm că Legea fondului funciar nu ţine seama că în ultima vreme. Nu generalizez, pentru că sint şi unii care au făcut treabă bună, dar, în general vorbind, tocmai râmăştele acestor activiştii ne-au dus unde sătem. Dar, de la asemenea drepte constatări şi pînă la a respinge tot ce s-a realizat bun în aceste cooperativer, ca şi orice formă de asociere în agricultură, este o cale foarte lungă, a cărei

parcurgere actuală nimic n-o justifică. Şi totuşi văd, adeseori, ziariştii din presa scrisă şi din TV care fac pur şi simplu alergie numai cînd aud de asocierea în agricultură. Se uită că în singele ţăranului român au existat obştile, că avem o tradiţie în acest domeniu şi că sint ţări ca Danemarca unde agricultura a atins un înalt nivel de dezvoltare tocmai pe baze cooperativiste. La fel este în Olanda sau în Italia, cu foarte multe sisteme cooperativiste de valorificare a produselor.

• Înţelegem că Legea fondului funciar are multe imperfecţiuni; totuşi, între a fi aplicată, aşa cum este ea, şi a fi abrogată, după cum se solicită uneori, nu credeţi că prima alternativă ar prezenta, poate, avantajul că ne scuteşte de o nouă cronicizare a greutăţilor existente?

• Vechile C.A.P.-uri aveau, într-adevăr, multe neajunsuri, de la modul defectuos de repartitie, la neplata muncii şi la neplata arendei pentru pămîntul cu care fiecare membru a intrat în cooperativă. Acestor neajunsuri li se mai adăugau şi conducerea de multe ori incompetentă, plus plerora de activiştii contraproductivi care, din păcate, s-au perpetuat şi în etapa punerii în aplicare a noii legi, de unde şi numerozatele erori şi abuzuri comise în ultima vreme. Nu generalizez, pentru că sint şi unii care au făcut treabă bună, dar, în general vorbind, tocmai râmăştele acestor activiştii ne-au dus unde sătem. Dar, de la asemenea drepte constatări şi pînă la a respinge tot ce s-a realizat bun în aceste cooperativer, ca şi orice formă de asociere în agricultură, este o cale foarte lungă, a cărei

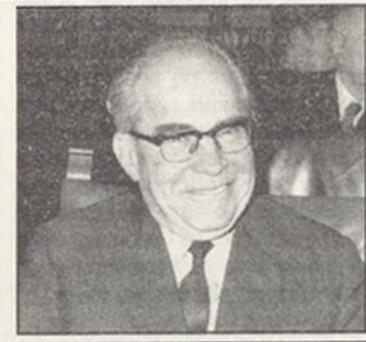
tineretului spre agricultură. Apoi ea n-a ţinut seama de realizările tehnice. A lovit, cum aminteam, în principiu comasării pămîntului, deşi el nu este comunist, ci se aplică în toată lumea. Cei din Vest depun eforturi remarcabile pentru organizarea de asociaţii exact în acest scop, al comasării, pentru că tocmai el îngăduie aplicarea tehniciilor de vîrf.

• ... Inclusiv, sau mai ales irigaţiile, măsurile de îmbunătăţiri funciare, în privinţa căror România are un apreciabil ascendent pe plan european.

• ... Şi pentru care, culmea, legea amîntită nu prevede măsuri efective de protecţie! Avem 3,2 milioane hectare în sistem irigat, sintem a două ţară din Europa în privinţa volumului acestor amenajări, despre care vă asigur că sint foarte bine făcute. Dar, după 1989 ele au fost lăsate în paragină, deşi - cum se ştie - la noi, din 10 ani, 3 sint seceseti. Aceste mari investiţii trebuiau să fie ocrotite de lege şi folosite în continuare, pentru că n-au nimic rău în ele, deşi, culme a ridiculului, au fost asociate... structurilor comuniste. Din păcate, Legea fondului funciar n-a ţinut seama de o asemenea necesitate. Cum n-a ţinut seama nici de faptul că avem 2,2 milioane de hectare amenajate în sistem antierozional, din cele 5 milioane posibile. Ea nu protejează nici cel puţin cele 2 500 km. de diguri împotriva inundaţiilor, care şi ele reprezintă o investiţie remarcabilă. Nu a protejat nici alte investiţii din agricultură (complexele zootehnice industriale). Grajduri noi-nouă au fost lăsate în paragină, cu efectivele de animale lipsite de furaj, care curind s-au şi risipit, încînă vor trebui mulţi ani de aici înainte pentru a le reface. Mai ales că împrumuturile acordate astăzi agriculturii sunt blocate de dobîndi foarte mari. Exploatat a fost ţăranul pe timpul lui Ceauşescu, exploatat este şi astăzi prin măsuri de credit cu dobîndă de 70 la sută.

(Continuare în pag. 10)

Ne încredinţează
ACADEMICIAN
DAVID
DAVIDESCU

ÎN DEZBATERE, PROIECTUL LEGII ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

ȘCOALA ROMÂNEASCĂ ARE NEVOIE DE CONDUCĂTORI ÎNTELEPTI, COMPETENȚI

Hotărît lucru, de trei ani, școala noastră a încăput pe mîini nu doar lipsite de pricepere dar - după cîte s-au întîmplat în acest spatiu prin excelență rezervat instrucției și educației - și râu intenționate. S-a vrut (?) cu tot dinadinsul distrugerea a tot ceea ce are bun în esență ei valorică, nu doar tradițională, școala românească. Numai aşa se explică lipsa de coerență în deciziile - multe contradictorii - adoptate pînă de curînd, absența unei imagini clare asupra școlii de astăzi și de mîine ce a determinat - prin ignorarea cu bună știință nu doar a unor legi neabrogate de nimeni ci, mai dureros, chiar a unor constante temeinice ale școlii - adoptarea unor hotărîri ce au bûversat grav (riscul tranzitiei?) aspectele de fond ale structurii învățămîntului, cît și pe cele din planul organizării sale.

Tezism: nivelul de dezvoltare a oricarei societăți rezidă în calitatea și competența, în gradul de cultură și civilizație al fiecărui membru al său. La baza tuturor acestor adevăruri trebuie să se afle - indiferent de contextul politic și forma de guvernare existente la un moment dat - învățămîntul, el constituind cheia, fundamentală întrigii activității economice, sociale, politice și spirituale a oricărei națiuni.

Tezism? Pentru orice om normal, pentru orice societate sănătoasă, el trebuie să constituie axioma în jurul căreia este obligat să se ridice eșafodajul construcției de azi și de mîne a națiunii căreia îi aparține. Desfînd pe oricine ar considera că poate demonstra contrariul. Și tocmai pentru că sunt conștient că se vor găsi destui... oponanți - nu doar din rîndul celor ocazionali - am aruncat provocarea începînd așa aceste rînduri. Bine ar fi să se găsească cineva să ridică - cu eleganță academică ce pare a fi dispărut din presă în ultimul timp - "mănușa" oferind soluții pertinente, viabile acestui domeniu deosebit de important al vieții noastre. Măsuri și soluții care să penetreze pînă la vîrstul guvernării, al instituției prezidențiale, deoarece pînă acum, demersurile cîtorva publiciști, străduindu-se în a-și păstra echilibrul și obiectivitatea, adoptînd o atitudine constructivă în dialogurile publice purtate cu trecătorii efori ai școlii noastre au dorit ceea ce dorim și noi: să contribuie la reașezarea școlii pe locul ce îi se cuvine și care i-a fost acordat, cînșirea meritătă, de cel mai de seamă reprezentant al său - Spiru Haret. Și acel loc era cel de APOSTOL AL NAȚIUNII.

Din nefericire - cel puțin pînă azi - aceste lăudabile strădani nu au trezit nici un fel de reacții pozitive în cabinetele ministerialelor, iar ceea ce s-a vrut un dialog, a sfîrșit prin a rămîne

un simplu soliloquiu gazetăresc. Mai pe șleau: ziariștii au urlat în pustiu. Ocupanții pasageri ai acestor efemere posturi au rămas imuni la tensiunile pe care - cu inconștiență sau rea intenție - chiar unii dintre ei le-au creat în diferite zone ale țării prin hotărîri insuficient cumpănite. Sau au contribuit la divergențele apărute între diversele categorii de cadre didactice sau de elevi - prin decizii luate ori fără o matură chibzuință, ori fără a cunoaște realitatele, din exces de populism ori, și mai grav, din incompetență.

MOȘTENIRILE NEFASTE ALE UNOR (NE)FAȘTI MINISTRU

Că fiecare garnitură instalată în fotoliul ministerial a moștenit o anume stare de haos generată de măsuri ce s-au vrut... reparatorii, dar care s-au dovedit deosebit de nocive prin implicațiile lor imediate, dar și cu "bătaie" mai lungă, e clar. Dar fiecare nou conducător "de școală nouă", aflat conjunctural pe acest post, a amplificat moștenirea primită. Ciudat cum nimeni, dar nimeni, nu s-a gîndit să facă un lucru elementar: să analizeze ce a fost rău, sau greșit, în învățămîntul de pînă în '89 și să păstreze doar ceea ce a făcut ca școala noastră nu doar să supraviețuască ci, mai mult, în condițiile vitrege știute, să dea lecții de învățămînt altora, mai plini de pretenții, mai aroganți, de aurea. Mai mult. Din orgoliu, fiecare nou venit a ținut să-și impună punctul său de vedere, să intre, într-un fel, în istoria școlii. Singura notă comună în deciziile tuturor ministrilor de pînă acum a fost că toți au beneficiat de "sugestii" unor... sfetnici de taină cu directe filiații în lumea ocultă.

Fără ca nici unul dintre miniștri cu care ne-a blagoslovit democrația să stăpînească aspectele specifice macro-învățămîntului, ei cunoscind doar "punctual" cîteva din tainele alcătuirii școlii, toți, dar absolut toți (diferențele în doar de cît de ușor influențabili au fost fiecare) au făcut diverse jocuri și compromisuri. Pe spinarea școlii. Care mai de care mai nefaste pentru lumea învățămîntului. Exemplele sunt numeroase. Amintim doar cîteva dintre cele mai grave și care susțin afirmațiile de pînă acum. Titularizarea, fără criterii de calitate, a cadrelor didactice - măsură ce a condus la depopularea școlilor din mediul rural de dascăli. Reducerea - dintr-un populism exagerat - a duratei săptămînii de școală, decizie care, în condițiile planurilor de învățămînt și ale programelor încă existente, a condus la supraîncarcarea elevilor și nu în puține cazuri la superfluitatea de ambele părți ale catedrei. Coroborate, cele două decizii au contribuit la accentuarea unui deficit de dascăli califica-

ci: peste 17 000, în învățămîntul preuniversitar. A urmat conflictul Tg. Mureș generat de inconștienta măsură de separare a școlilor după criterii etnice. Autor, nu doar moral al acestei nesăbunînte, dl. Șora, pe atunci ministru în exercițiu. Angajarea - exact cum cîți - a unor persoane din afara țării care să "guverneze" (controleze, îndrumă) învățămîntul minoritar german. Alocarea unor mari sume de bani pentru tipărire în Vest a unor manuale după programe gîndite aiurea. Nimic din ce era autohton nu mai era bun. Sub presiunea unor sindicate - și, firește, într-o cvasită totală necunoaștere a sistemului de învățămînt - adoptarea unor criterii, aberante de această dată, de titularizare a unor dascăli și de alegere a cadrelor de conducere din școli și inspectorate. Alcătuirea (de fapt o jalnică compilație) de către un veleitar a unei prime legi a învățămîntului. Proiect ce a fost mai întîi prezentat la... scara avionului "sponsorului" occidental. Nenumărate inconveniente în organizația diverselor concursuri de admitere. Emiterea, spre școlile din teritoriu, prin presa de profil, a tot felul de decizii, normative și regulamente alcătuite de nu-se-știe cine și fără nici o aprobare. Culmea este că forurile de decizie din minister aflau din presă de ceea ce se întîmplă în propria ogradă. Înființarea de instituții de învățămînt superior de stat, unele ilegale, altele pentru satisfacerea capriilor unor oameni cu... influență "sus"! Să mai amintim de acordarea abuzivă a multor grade didactice universitare, peste o mie (unele personaje din

"staff-ul" politic trecînd direct de la lector la profesor), emiterea de ordine ministeriale preferențiale (unele dintre ele necunoscute marelui public, pentru a îlesni și acoperi gesturi... neacademice). Sau milioanele (în lei și valută) cheltuite cu plimbări prin străinătate fără nici un beneficiu real pentru învățămînt...

Școala românească arată astăzi, în pragul sfîrșitului de mileniu ca acum 80 de ani. Aceleași indecizii, aceleași apucături fripturiste, aceleași lamentabil nepotă-balcanism. Oricî de strănu și incredibil vi s-ar părea, aşa stau lucrurile.

OPT PROIECTE LEGISLATIVE CU CREȘTERE... ZERO

Dar cel mai grav dintre toate cîte nu s-au făcut (sau rău s-au făcut) la Ministerul Învățămîntului ni se pare a fi neputință de a elabora o lege clară, coerentă, cu obiective și finalități lîmpede formulate. Nici una dintre variantele ce au circulat oficial - inclusiv cea aflată acum în dezbatere și la care a lucrat și Comisia de profil a Camerei Deputaților - nu întrunește elementele esențiale la care ne-am referit. (Să punem și nereușita ultimei variante pe seama faptului că ultimul ministru, sub care a fost elaborată legea este, în același timp, și președinte Comisiei pentru învățămînt, știință, tinerețe și sport din Cameră?)

Cum să fi fost clar și coerent autorul legii - care, din veleitarism, s-a vrut egalul lui Spiru Haret - cînd nu se cunoaște, "la virf", ce se vrea cu învățămîntul, cînd puterea de convingere, referitoare la locul și rolul social al școlii - dacă ea s-a exercitat - în semințele de cabinet ale Guvernului a fost timidă, dacă nu inexistentă? Deci, dacă după doi ani și opt forme intermediare, proiectul legislativ nu se deosebește prea mult de cel inițial, întrebăm cîstea: unde ne sînt specialiștii? Mai există? Ori nimeni nici măcar nu intenționează să-i găsească?

Nu intenționăm - nici spațul nu ne permite - să discutăm fiecare din cele 157 de articole ale proiectului legislativ. Amintim că sînt numeroase articole care fie se suprapun, fie se contrazic, că altele sunt inutile, ele ne spunînd nimic decât lozinci, că mai la tot pasul întîlnesci formulări ambigue de genul "de regulă", "se pot" (organiza, funcționa etc.) care mai rău încurcă decît clarifică, apoi faptul că nici cîieri nu se regăsește locul și rolul organizatorului de școală, că latura educativă aproape că absentează, că multe articole din proiect au iz de regulamente școlare sau administrative ce nu-și pot avea locul într-un astfel de act legislativ, vom încerca, cît mai succint posibil, să ne referim la cîteva aspecte.

Art. 1 începe frumos: "În România învățămîntul constituie prioritate națională". După cum se desfășoară lucrurile pînă acum, nu pare a fi nimeni convins de această cerință. Nici Vlăduța, nici Opinca. Art. 10 (1) vrea

să ne bine dispună. "În planurile de învățămînt religia este disciplină școlară obligatorie. Studiul ei este facultativ și, după caz, optional". A fi în planul de învățămînt înseamnă că figurează în catalog. Deci se asculta, se pun note. Atunci cum poate fi studiul facultativ? Formularea preia automat o mai veche precizare dintr-o Hotărîre de Guvern după care a funcționat învățămîntul în 1991-1992. Art. 13 (2): conținutul "învățămîntului răspunde finalităților precizate de lege (...)." În prezentul proiect, finalitățile lipsesc. Și profesorii și părinții ar vrea să le cunoască. La Art. 16 lucrurile se complică. "Discordia", după părerea noastră, este dată de articularea forțată a prevederilor Art. 7 (care spune că învățămîntul general este obligatoriu pînă la 16 ani), cu menținerea unei forme de școlarizare anachronice: cea complementară. Formă de învățămînt parazitar, menținută pentru a se "armoniza" cu bariera internațională a vîrstei de 16 ani, dar care ne dă cu ani înapoi. Să ne amintim că la noi, învățămîntul obligatoriu era de zece ani! Dacă se dorește menținerea limitei vîrstei propuse, de ce nu se rezolvă prin introducerea unui an pregătitor, plasat înaintea clasei I, deci integrat ciclului primar și nu așa cum se menționează la Art. 22 și care este ambiguu din mai multe puncte de vedere. La același Art. 18

(c), postulează creață un nemotivat paralelism cu pct. (f) ce se referă la colegii. Controversat este Art. 28 (pct. 1 - a, b, c) care, de parte de a stimula interesul elevului pentru învățătură, contribuie la vînătoarea de note - că să ne referim doar la acest aspect și nu la aranjamentele ce se pot ascunde în spatele lui. Se vrea exigență în școală și calitate în pregătirea elevilor? Perfect. Un serios examen de absolvire (capacitate) al gimnaziului și, de ce nu, aceiași seriozitate la concursul de admitere în liceu. În condițiile pe care le-am propus mai sus, la sfîrșitul gimnaziului elevii vor avea 16 ani, deci și o vîrstă matură care să-i facă apti și să susțină examenul de capacitate, dar și să poată opta, în deplină cunoștință de cauză pentru alegerea ulterioarei etape școlare. La același Art. 18 (pct. 2, b) ce se referă la concursul de admitere, ce înseamnă "probe de abilități specifice fiecărui liceu"? Abilități, aici, după contraponerea de la (2, a) ar însemna o probă care să ceară "iscușință, dibacie, îndemnare (conf. definiției termenului în D.L.R.M. din 1975, pag. 2). Adică deprinderi practice. Ce fel, și căpătate unde? Nu mai aducem în discuție faptul că prevederile Art. 28 (1.2) parcă nu se îmbină de loc cu "caracterul deschis" din Art. 19. Art. 52 se ocupă de planurile de învățămînt și programele celor de la învățămîntul special. Despre copiii supradotați, din acest punct de vedere, nici o vorbă. Bine că avem o Fundație pentru aceștia, creată cu șase luni în urmă, ce are opt vicepreședinți (?) și,

CUM REAPARE ANALFABETISMUL?

Cu cît contactul cu rigorile școlii se face prea tîrziu sau dintr-o dată, cu atît școlul resimțit de copii este mai puternic. Acest adevară determină astăzi ca sistemul educațional al celor mai moderne țări să fie orientat cu precădere spre instituirea unui învățămînt preșcolar generalizat și bine pus la punct, prin parcurgerea căruia copiii să-și poată însuși preliminariile (informații, dar și tehnici elementare) necesare învățăturii. Mai mult chiar: atenția specială arătată etapei preșcolare are și o altă motivare: volumul informațional al procesului de cunoaștere sporește într-un ritm mereu mai înalt, imposibil de stăpînit altfel decît prin cultivarea, de la cea mai fragedă vîrstă, a spiri-

tului de observație, a capacitații de selecție, de analiză și de sinteză care, structurate firesc, natural, să dezvoltă treptat capacitatea de a prevedea, de a anticipa pe cît posibil viitorul. Tocmai de aceea, într-o seamă de țări dezvoltate s-a instituit, chiar în structura învățămîntului primar, o clasă 0 (zero) ca o suplementară etapă pregătitoare a clasei I.

Așadar, învățămîntul preșcolar are

peste tot în lume o însemnatate strategică. Nu însă și în România unde el se afîă într-un regres alarmant. Iată, de pildă, Documentarul statistic întocmit recent de Ministerul Învățămîntului arată că numărul grădinișilor a scăzut continuu între anii de învățămînt 1975-1976 și 1991-1992,

diferența dintre aceste niveluri vizînd circa 1500 de unități preșcolare. Concomitent, procentul copiilor cuprinși în grădinișe a coborît de la 84,3 la sută în anul școlar 1988-1989 la 51,9 la sută în anul școlar 1991-1992. Așadar, aproape jumătate dintre copiii de vîrstă grădinișei rămîne acum în afara acesteia. Dacă avem în vedere că și dintre cei ce s-au înscris inițial în grădinișe, nu toți le mai și frecventează (din pricini pecuniere), rezultă că cea mai mare parte (poate chiar vreo 70 la sută) dintr-o promoție vine în clasa I (cînd vine!) fără a avea preliminariile necesare învățării.

Și se mai miră guvernările noastre de reapariția analfabetismului?

Mihai IORDĂNESCU

în rest, nimic. Art. 60, o nouă pildă de confuzie dintre prevederile obligatorii a se afla într-o lege, și cele ce constituie reglementări prin acte normative. Articolul incriminat se referă la admisarea în posticeal care "se face (...) prin concurs organizat pe baza următoarelor criterii (...): a) media examenului de la bac și (b) prin rezultatele obținute la probe..." Termenul "criterii", asociat cu pct. (a) are un caracter restrictiv. De ce? Unde mai este caracterul deschis al școlii?

În domeniul învățământului superior. Dacă la Art. 63 se spune că o astfel de instituție (după ce a primit acreditarea obligatorie - n.n.) "funcționează pe baza autonomiei universitare" ale cărei "domenii sunt stabilite prin Carta Universitară elaborată de fiecare instituție" (...), iar domeniile autonomiei sunt pe larg tratate în Art. 99, ce rost mai au atită articol imixionale ale ministerului? Un paradox legislativ, Art. 77 "Învățământul superior de stat este gratuit cu excepția..." Deci, inițiatorul acestui act legislativ, Ministerul Învățământului, nu și propune prin lege taxe de studiu pentru forma de stat. Cît de legal a fost atunci Ordinul nr. 17 din 1992? Ce interese s-au aflat în spatele lui? Cît de consecvent este ministerul cu... ministerul?

Referitor la învățământul particular, Art. 106 (4), prin condițiile puse "racolării" de cadre didactice, limitează fie înființarea acestor instituții, fie participarea unor cadre de mare suprafață profesională. Art. 110, referitor la minoritatea care "au dreptul să studieze și să se instruiască în limba maternă în toate formele de învățământ" (subl. nr.), contrazice Art. 9 (1) unde se spune că "învățământul

de toate gradele se desfășoară în limba română", dar și cu condiționările limitative din Art. 114. Ori e albă, ori e neagră. Preferăm alba. Ca să ne înțelegem cu totul!

Probabil pentru a ne "destinde", că tot am ajuns spre sfîrșitul proiectului, la Art. 130 aflăm că la nivelul școlilor și liceelor, nu directorul conduce activitatea, ci invers: consiliul profesoral (adică toți profesorii - să-i văd și eu cum se adună toți cînd trebuie luată rapid o decizie), ale cărui hotărîri sunt aplicate de consiliul de administrație și abia apoi de director. Si cînd în școală ceva nu merge bine este săncionat tot colectivul profesoral sau directorul? Nu era mai simplu ca formularea să fie ceva de genul: activitatea de conducere se realizează de către director ajutat, sau sprijinit de...? Art. 148 (1) repetă Art. 7, iar Art. 148 (1) reia, identic, Art. 8 (1).

Cam acestea ar fi în mare, în foarte mare, aspectele referitoare la proiect. Actualul ministru, cu garnitura abia numită de cîteva zile (dele Domnul să fie bună, pricepută și cu suflet pentru școală) nu va putea spune că, în următorul răstimp, va suferi de "spleen". Alarmant ni se pare un alt aspect. După formalismul cu care amintitul proiect a fost discutat în unitățile școlare bucureștene (de unde avem date), după superficialitatea celor mai multe dintre propunerile făcute, ca și după puținătatea ideilor ce transpar din acestea, se pare că la nivelul școlilor, al cadrelor didactice, ori s-a instalat dezinteresul, neîncrederea, nepăsarea ori - Atenție copiii! - suficiența. Dureros.

Aurel GHIMPU

Asemenea diferențe nu sunt minore, nici ca dimensiuni, nici ca semnificație. Dar ele nu elimină, n-ar trebui să elimine acele elemente comune atât în gîndirea, cît și în atitudinile practice ale tuturor forțelor care alcătuiesc societatea românească: anume, sprijinul dat reformei, democrației bazate pe pluralism politic, statul de drept, respectul libertăților fundamentale, drepturilor omului. În astfel de probleme, care concentreză în prezent quitescența intereselor naționale majore ale României și deci ale sentimentului patriotic, pozițiile tuturor marilor forțe sociale și politice se întîlnesc.

Incontestabil, fiecare dintre aceste forțe influențează un anumit segment de opinie publică, prin care tinde să modelizeze conștiința națională și atitudinile în societate în conformitate cu veurile proprii asupra intereselor naționale. Dar dacă în societate se afirmă cu putere, insistență și sistematic, necesitatea unei înțelegeri responsabile, patrioțice a ceea ce este cu adevărat interes național, dacă se combat cu fermitate

pozițiile îngust-partizane în marile probleme ale țării, se poate ajunge la prevalarea atitudinilor de sprinjire a intereseelor autentice naționale; cel puțin ca tendință. În fapt, tocmai acesta este și sensul și rolul opiniei naționale: să formeze și să răspindă națională, să promoveze convingeri, să afirme valori în cîmpul cărora ideile și atitudinile contrare intereselor naționale să nu se poată simți în largul lor; dimpotrivă, ele să fie constrinse să dea înapoi.

PROBLEMELE ȚĂRII DIN PERSPECTIVA ȚĂRII

(Continuare din pag. 1)

tranzitiei pe care o străbate în prezent societatea românească, despre conținutul, ritmul și finalitatea reformelor.

Anumite forțe social-politice înțeleg aceste reforme ca o restaurație a regimului existent pînă la cel de al doilea război mondial, cu tot ceea ce a însemnat în plan economic, politic, social-uman. Alte forțe social-politice sunt pentru reforme care să transforme România într-o societate modernă, bazată pe principiile democratice, care să prezerve însă tot ceea ce reprezintă valoare națională, socială, culturală autentică.

Existau puncte de vedere și poziții diferite în problema moștenirii economice a regimului socialist din ultimele decenii, în ceea ce privește aprecierea și atitudinea față de industria românească, de conținutul și sensul privatizării ca o componentă a reformei, de rolul care trebuie să-i revină statului în tranzitie etc. etc.

Asemenea diferențe nu sunt minore, nici ca dimensiuni, nici ca semnificație. Dar ele nu elimină, n-ar trebui să elimine acele elemente comune atât în gîndirea, cît și în atitudinile practice ale tuturor forțelor care alcătuiesc societatea românească: anume, sprijinul dat reformei, democrației bazate pe pluralism politic, statul de drept, respectul libertăților fundamentale, drepturilor omului. În astfel de probleme, care concentreză în prezent quitescența intereselor naționale majore ale României și deci ale sentimentului patriotic, pozițiile tuturor marilor forțe sociale și politice se întîlnesc.

Incontestabil, fiecare dintre aceste forțe influențează un anumit segment de opinie publică, prin care tinde să modelizeze conștiința națională și atitudinile în societate în conformitate cu veurile proprii asupra intereselor naționale. Dar dacă în societate se afirmă cu putere, insistență și sistematic, necesitatea unei înțelegeri responsabile, patrioțice a ceea ce este cu adevărat interes național, dacă se combat cu fermitate

pozițiile îngust-partizane în marile probleme ale țării, se poate ajunge la prevalarea atitudinilor de sprinjire a intereseelor autentice naționale; cel puțin ca tendință. În fapt, tocmai acesta este și sensul și rolul opiniei naționale: să formeze și să răspindă națională, să promoveze convingeri, să afirme valori în cîmpul cărora ideile și atitudinile contrare intereselor naționale să nu se poată simți în largul lor; dimpotrivă, ele să fie constrinse să dea înapoi.

Cred că se poate susține aici că, pe măsură ce se afirmă o astfel de opinie publică națională, reflectînd interesele țării, ale poporului, cîștigă teren și stabilitate internă, și adoptarea de atitudini care iau în considerare în mod crescînd interesele naționale în ansamblu. Desigur, acesta este un proces complex, deloc rectiliniu, care cunoaște reculuri, zig-zaguri etc. Dar tocmai în astfel de condiții se formează și se afirmă opinia națională ca stare de spirit, ca voință în națunii.

Opinia națională și democrația directă

Fără îndoială, unul dintre elementele esențiale ale reformei este constituirea unui sistem politic bazat pe pluralism și democrație parlamentară.

Desigur, pluralismul, așa cum se concretizează în existența partidelor politice se afîă încă în proces de formare urmînd, probabil, să mai parcurgă un anumit drum, anumite etape pentru cristalizarea unor structuri politice caracteristice societăților democratice cu tradiție.

Din perspectiva temei referitoare la opinie publică nu pot să nu remarcă însă faptul că în țările democratice se înmulțesc în ultimul timp ideile privind o anumită desuetudine a concepției "clasică" despre partidele politice, chiar acumularea unor elemente de criză a modelului tradițional de partid politic. Nu-mi propun să dezbat aceste probleme în articolul de față, ci doar să le semnalize. Aceasta, întrucât tendințele de depășire a viziunilor tradiționale cu privire la partidele politice sunt însoțite de noi fenomene, între acestea fiind și amplificarea prezenței și rolului unor forme de organizare și acțiune ce țin de societatea civilă. Într-adevăr, în comunitățile umane se înmulțesc organizațiile apolitice, constituite și acționând pe criterii profesionale, culturale, de vîrstă, sex, teritoriale etc., ceea ce dă atât noi dimensiuni, cît și noi și mai profunde semnificații conceputului de pluralism.

O astfel de evoluție este într-o măsură importantă proprie și dezvoltării societății românești aflate în tranzitie. De aceea, pluralismul nu trebuie înțeles doar ca pluralism politic. Tocmai în acest sens mai cuprinzător și mai bogat, pluralism este un element, o trăsătură a democratismului. Iar prezența unui astfel de pluralism este definitorie, esențială pentru înțelegerea opiniei publice, inclusiv a opiniei naționale. Pentru că extrem de numeroasele și variatele organizații nepolitice formează și exprimă opinie publică, acționează cu mijloacele opiniei publice.

În ceea ce privește democrația parlamentară, ea și-a intrat, practic, în drepturi prin adoptarea Constituției României, desfășurarea de alegeri parlamentare și locale în baza Constituției, prin funcționarea Parlamentului și a celorlalte organe alese. Nu întră, desigur, în tematica articolului de față o prezentare a modului cum funcționează Parlamentul țării - cel trecut sau cel recent ales. În lumina temei care ne preocupă, doresc să mă refer la următoarele aspecte:

Am în vedere faptul că activitatea Parlamentului trebuie să servească, prin conținut, prin legile adoptate în întregime și în toate împrejurările interesele naționale majore ale țării. Cu alte cuvinte, ca activitatea Parlamentului să fie în concordanță, în consens cu opinia publică națională. Ori, nu se poate afirma că acesta este întotdeauna cazul cu actele normative adoptate de Parlament. Se pot cita astfel de acte normative în care, alături de soluții rationale, se află prevederi rezultînd din tîrguile mărunti, generate de interese înguste de partid. Desigur, în condițiile pluralismului politic, activitatea parlamentară presupune atât dialogul, cît și disponibilitatea pentru compromis. Dar există compromisuri și compromisuri. Sîi trebuie spus clar că n-ar trebui să se accepte compromisuri pe seama intereselor țării. Astfel, există sănsele ca Parlamentul să intre în divergență cu opinia publică. Aș aminti în această privință că în Anglia, țară unde s-a născut democrația parlamentară în sensul modern al termenului, conceptul de opinie publică s-a înțelat în sprijinul unei consonanțe crescîndînd între activitatea de conducere a societății și manifestarea opiniei publice naționale spores. Spre beneficiul actului de conducere, al democrației și statului de drept. În ultimă instanță, spre beneficiul oamenilor, al țării.

1.) Dictionnaire de la langue philosophique, P.U.F., Paris, 1962, pag. 500.

CAPITULARE SAU APĂRARE ÎMPOTRIVA SUBDEZVOLTĂRII?

Nu este deloc întîmplător că unul dintre primele demersuri legislative, inițiate după decembrie 1989, a avut în vedere sistemul învățământului românesc. În această direcție, cum bine se știe, s-a făcut investiții masive, morale și materiale, formula învățământului de 12 ani era pe cale să se generalizeze, chiar dacă unele tare ale formalismului și ale unei greșite concepții despre promovabilitatea școlară ca valoare socială îl măcinau din adînc și-i risipeau energiile. Dar, în pofta tuturor greutăților, o credință întăritoare răzbătea adeseori la suprafata, credință că se poate, că, iată, în privința influenței sociale a școlii și a accesului larg democratic la valorile cunoașterii, putem privi ca de la egal spre civilizații înfloritoare, iar cu prilejul olimpiadelor școlare internaționale, consacrate ca embleme ale epocii moderne, putem avea și o ascendență recunoscută.

În climatul deschiderii largi de după 1989, ce era, deci, mai firesc decît ca încorseările și limitările formale abătute într-o tempă asupra învățământului să fie lichidate pentru reabilitarea valorii, a competenței întemeiate pe muncă? Ce erau mai firesc decît analiza și preluarea spre dezvoltare a ceea ce oferea mai valoros tradițiile școlii românești și formula modernă a învățământului din țările cele mai avansate? Dar pentru cea ună asemenea firesc să se producă era nevoie mai întîi de conștiință valorii, a demnității noastre naționale, de străvechiul liant spiritual al lui se poate ca întîia probă de libertate spirituală. Rămîne un paradox al acestei etape cum a fost posibil ca larga deschidere de după 1989 să fi generat vizuini și poziții restrictive, regresive, tendințe de imitație și de aliniere la modele prestabilite pe care altii de multă vreme se luptă să le depășească.

Înțelesă și regresiune, se inclină spre cea din urmă

Din această alchimie sui-generis a rezultat mai întîi un succesiune de proiecte legislative asupra învățământului românesc, care, deși porneau de la stările actuale de lucruri din România, nu reușeau să le depășească într-o proiecție împreună și coerentă a ceea ce ne propunem pentru viitor, iar atunci cînd încercau să-o facă recurgeau mai mult la formule de împrumut și preapăt la soluții ieșite dintr-o elaborație proprie. Astfel, de pildă, sub motivul, probabil, al stării economice proaste în care ne aflăm, nu numai formula în-

că între timp a fost reelaborată și publicat un nou proiect al Legii învățământului. El include toate varianțele anterioare într-o formulă mai unitară, mai sistematică și mai riguroasă; prevederea taxelor de studiu este eliminată, se valorifică superior tradițiile școlii românești și se pune accentul cuvenit pe autoritatea școlară, fară de care orice legislație școlară riscă să rămînă literă moartă. Nota esențială prin care credem că se distinge noul proiect este tocmai fundamentearea adevarării cum în domeniul pregătirii noilor generații, autoritatea națională este condiția, nu antipodul autonomiei locale și că aceasta din urmă este legitimată numai prin aportul de valoare creatoare înscrise în edificiul național. Dar tocmai această perspectivă rigurosă conținută face ca inconvenientele noului proiect de lege să iasă cu atît mai pregnant în relief, distințind în structura întregului. Cea mai gravă dintre acestea este opțiunea în continuare pentru un învățământ general și obligatoriu de 9 ani. Este o formulă lansată, de data aceasta mască, prin recurgere la ambiguități și subterfugii. Astfel, articolul 7 prevede că "în România învățământul de stat este gratuit. Învățământul este general și obligatoriu pentru toți copiii și tinerii pînă la vîrstă de 16 ani". Dar ce înseamnă vîrstă de 16 ani? Înseamnă durata mască a învățământului de 9 ani! Ne-o spune limpede articolul 18, care prevede ca învățământul primar să se desfășoare între 7-11 ani, iar cel gimnazial între 11-15 ani; dacă avem în vedere și faptul că învățământul liceal are durată de 4 ani, iar cel profesional 2-3 ani, rezultă că diferența (1 an) de pînă la 16 ani este ruptă atît de învățământul liceal, cît și de cel profesional. De aceea, considerăm că obligativitatea frecventării școlii pînă la vîrstă de 17 ani ar fi fost mult mai firesc. Eventuala explicație că odată intrat învățământul profesional ori în cel complementar și de ucenici, elevul oricum absolvoa 10 clase, nu rezistă. Firesc este ca numai după cel puțin 10 ani de învățământ general, tînărul să poată opta fie pentru continuarea liceului, fie pentru învățământul profesional sau de ucenici.

Dar pentru aceasta, legislatori ar trebui să aibă în mai mare măsură vocația înțelește. Vom regăsi această condiție în dezbatările parlamentare pe care le dorim subsumate exclusiv interesului național?

Mihai IORDĂNESCU

CONSTANTE ALE GÎNDIRII POLITICE ROMÂNEȘTI

UNITATEA NAȚIONALĂ

La aniversarea Unirii Principatelor

Experiența istorică particulară trăită de fiecare popor în procesul formării națiunii și a statului său de sine stătător se constituie într-o originală ideologie politică, ce inspiră, adesea decisiv, răspunsul specific pe care partidele, oamenii politici și de cultură îl dau problemelor de fond ce se ridică în raporturile statului lor cu celealte țări ale lumii. Însoțitoare ori prefațatoare a drumului dificil străbătut de români în ultimele două secole pentru înfăptuirea unității naționale și apărarea integrității teritoriale ori ființei însăși a statului lor, gîndirea politică românească era firesc să consacre un interes constant problematicii teoretice și practico-politice a națiunii, libertății naționale, raportului național-internățional, chestiuni ce păstrează, neîndoilenic, o maximă importanță în condițiile actualelor reașzări și reorientări.

Principiul naționalităților, ce degurgea nemijlocit din postulatul suveranității poporului proclamat de marea revoluție burgheză din Franța secolului al XVIII-lea, a găsit în țările române, aflate sub dominație străină, un ecou pe care conștiința unității de neam, reafirmată cu evlavie de cărturarii umaniști ai renașterii noastre culturale, îl legitima pe plan intelectual, iar o serie de mișcări naționale, culminând cu revoluția democratică de la 1848, îl ridică în rîndul revendicărilor programatice imediate. Avind de învins rezistența tenace și considerabilă a celor trei mari imperii europene care subjugau națiunea română, lupta de eliberare națională și înfăptuirea unității statale românești, în care spiritul penetrant al lui Nicolae Bălcescu întrevedea o nouă revoluție, va cuprinde o îndelungată perioadă istorică, finalizându-se în două etape - unirea din 1859 și cea din 1918.

Sintetizarea premiselor și învățămintelor acestei lupte, ca și a rezultatului ei fericit, i-a condus pe gînditorii noștri politici la concluzia că realizarea unității naționale este o necesitate istorică obiectivă, o cerință inexorabilă a progresului social, că "oricare ar fi pieciile care îs-ar pune în cale, oricât de puternic ar fi asupitorul, oricîte violențe, orice persecuție, oricîte crime s-ar acumula spre a înbăbuî conștiința națională a unui neam, ziua dreptății va veni pentru poporul care știe să apere cu voinicie dreptul său" (G.G. Mironescu).

În același timp, români au înțeles, prin amare experiențe, că libertatea și ferirea poporului lor nu pot veni de la străini, chiar cînd aceștia ar fi bine intenționați, că ele pot fi doar propria lor operă, rezultat în principal al eforturilor și luptei lui. Așa cum spunea în 1876 I.C. Brătianu, "drepturile cuiva nu se respectă, și nu se găsesc apărători la străini decît cînd acela care le are este un om care are conștiință datoriei sale, și capabil să facă sacrificii pentru a se apăra". Continuitatea și ascendența luptei românilor din provinciile aflate sub stăpînire străină au constituit una din sursele principale ale apărării existenței și cuceririi libertății lor naționale. Cum pe bună dreptate

sublinia Iuliu Maniu, "revoluțiile izolate îobăgești de pe vremuri, revoluția lui Horia și acțiunea lui Ioan Câlineanu în secolul al XVIII-lea, Adunarea națională de la Blaj la 1848..., programul național din 1881, cu acțiunea memorandistă..., programul din 1905 cu mișcarea activistă, nu au fost decît semne kilometrice luminoase în drumul larg, de atîtea ori udat cu singe, al evoluției gîndirii politice a poporului românesc, care a dus în mod logic la proclamarea unității naționale... la 1 Decembrie 1918..."

Gînditorii noștri politici din trecut au subliniat, de asemenea, în mod just că realizarea marii uniri din 1918 a fost rezultatul luptei românilor de pretutindeni. Aprecierea inspirată și lapidară rostită de Mihail Kogălniceanu cu privire la unirea din 1859 este pe deplin valabilă și pentru aceea care a încununat opera începută atunci: "Unirea... și actul energetic al întregii națiuni române,... națiunea a făcut-o!"

Protagoniștii luptei pentru desăvîrșirea unirii au relevat atât valențele celorlalte componente ale acestei lupte, cît și rolul deosebit ce revine în mod obiectiv centrului de coagulare național-statală care era Vechiul Regat. Patrioții români de pe Carpați au întreținut vie în inimă conaționalilor lor asupriți credință că "soarele răsare pentru întreaga românie la București", chiar dacă unii din ei locuiau în zone situate, geografic vorbind, mai aproape de capitalele asupriorilor lor.

"Prin spirit de jertfă, prin curaj și tenacitate - declară Iuliu Maniu în 1934 - a reușit Vechiul Regat, Piețemontul românesc, să adune în jurul său toate provinciile românești, animate de același dor firesc de a fi pe veci împreună".

Afirmarea caracterului legitim și definitiv al unirii este punctul de convergență al ansamblului ideilor și argumentelor doctrinei politice românești cu privire la unitatea națiunii și a statului român. "Basarabia, ca și Ardealul sau Bucovina - scria în 1924 Octavian Goga - nu e un pămînt de cucerire hărăzit nouă prin verdictul unui tribunal internațional sau prin recunoașterea celui învins, ci repararea unei rușinoase nedreptăți istorice... Ideea unității organice care e la baza statului nostru după război, poporul românesc o respiră prin toți porii lui și nici o putere din lume nu îl poate smulge". Unirea acestor trei ținuturi românești cu patria mamă, avea să declare cu referire expresă la Basarabia în iulie 1940 primul-ministrul de atunci, Gheorghe Tătărescu, a fost "un act de eliberare, săvîrșit pe temeiul unor drepturi care au fost și au rămas, în conștiința neamului nostru, imprescriptibile..."

De altfel, tocmai cedările teritoriale la care a fost constrînsă în acel negru an 1940 România aveau să demonstreze în mod tragic un adevară pe care gînditorii politici români clarvăzători îl afirmaseră încă din 1918, și anume că lupta pentru unitate națională nu se încheie odată cu realizarea unirii teritoriale. Consolidarea multilaterală a unirii,

apărarea statului în noile sale frontiere, lichidarea urmărilor inechității seculare practicate contra românilor, organizarea pe baze democratice a conviețuirii cu minoritățile naționale - iată cîteva din direcțiile importante ale acestei continuități. "Fatalitatea istorică - scria în acest sens în 1938 Mircea Djuvara - a impus României politica ce a urmat-o întotdeauna în trecut și o urmează și astăzi, inspirată de instinctul de conservare națională. Este o politică de rezistență contra a tot ceea ce amenință independența și teritoriul ei, o politică concepută în cadrele unui ideal de pace și cooperare internațională". Așa cum foarte plastic exprima această idee Octavian Goga, "granițele care ieri erau piroane înfipte în carne naastră, astăzi sunt zidul de apărare al unui bun comun, cîștigat prin drepturi străvechi... Oricine vrea să le spargă trebuie să-și pedeapsa ca un criminal: împotriva noastră și împotriva

umanității". Pe aceeași linie de cugere și credință, în martie 1939, cînd nori grei se adunau la orizontul României, un prim-ministru dinamic și curajos, Armand Călinescu, declară: "Pentru integralitatea teritoriului ei, România se va bate; se va bate împotriva oricărui, cu toate puterile și fără să stea să cumpănească rezultatul luptei. Noi avem un patrimoniu sfînt pe care încălzim noștri l-au creat; suntem datori să-l păstrăm cu orice sacrificiu".

Dacă, din păcate, acest lucru nu a fost posibil, iar România a trebuit să supere martirul amputărilor teritoriale și a două dominații străine consecutive, aceasta s-a datorat și evoluției politice interne, care nu a permis unirea tuturor forțelor naționale pentru salvagardarea intereselor țării. Pericolul dezbinărilor interne în dauna țării nu era, desigur, o nouătate la noi. El fusese semnalat și deplins de diversi oameni politici, atît după 1859, cît și după 1918. Mintile lumenate ale neamului au văzut în necesara unitate a forțelor politice interne asupra problemelorce vizează interese superioare ale națiunii un imperativ național, o pîatră de încercare a declarațiilor de patriotism. "În fața țării care ne-a trimis a lucra împreună spre binele ei - spunea Nicolae Iorga în decembrie 1919, ca președinte al primei Camere a Deputaților alese după război -, în fața străinătății prea mult timp înșelate pe că suntem incapabili de o luptă comună pentru binele acestui pămînt în sfîrșit unit,... să arătăm... că aceea ce ne dezbină poate fi pentru o zi, dar ceea ce ne unește este pentru totdeauna". Sună, de pildă, foarte contemporan următoarele cuvinte rostită în 1871 în Parla-

mentul României mici de I.C. Brătianu: "Voi să trezesc în inimile d-voastre simțămîntul de conservație națională și să vă rog ca și roșii, și fractiunea (liberalii fraționiști - M.N.), și dreapta și centru..., toti să fim strînsi uniti cînd e vorba de interese naționale, și să nu uităm un moment că suntem într-o noapte profundă și că dintr-o zi în alta putem fi sacrificiați. Între noi putem să ne certăm, să ne sfidăm; dar cel puțin, cînd e vorba de existența noastră națională, trebuie să fim strînsi uniti ca să nu avem a ne imputa că din cauza certelor noastre străină au putut să ne sfîșie". Să aproape de disputele actuale cu privire la "întrarea în Europa", suntem atenției cititorului următoarele cuvinte spuse de același om politic în 1879: "Noi nu ne putem cîștiga o poziție astăzi în Europa, decît arătîndu-ne că suntem un popor cu viață, unul și nedespărțit, cu aceeași simțămînt, cu aceeași voință, cu aceeași hotărîre. Dar dacă ne vom înfățișa cu discuții și vraise, ... cum voi să inspirăm încredere Europei și să ne impunem chiar acelora care au un interes să nu există ca stat român?". "Partidele cele slabe, partidele cele exasperate în privința viitorului - spunea în 1880 în Camera Deputaților primul-ministru de atunci - acelea întotdeauna au recurs la străinătate; nu democrația franceză, ci marchizii și conji și intrat în Franța îndărătul cailor cazacilor. Partidul tare, partidul care are naționea cu dînsul, partidul care are viitorul, ar fi o aberație să recurgă la străini".

Dr. Marin NEDELEA

ISTORIA ca o necesitate

În urmă cu peste o jumătate de veac, Nicolae Iorga scria: "Istoria, care se putea crede pînă acum că este o materie pe lîngă celelalte, se învederează din ce în ce mai mult că este o necesitate. Da, cunoștința ei este o necesitate pentru conștiința umană: și pentru chibzuirea împrejurărilor, și pentru tragerea concluziilor și pentru îndemnuri și pentru mîngîieri".

Cu atît mai mult astăzi, după Revoluția din decembrie 1989, istoria este o necesitate. Istoria reală, nu cea contrafăcută, pe care încearcă să o impună, cu o voință agresivă, persoane interesante, dar fără cea mai elementară pregătire în materie.

Una dintre marile diversiuni de după Revoluția din decembrie 1989 este aceea că istoria națională a fost complet falsificată, că nimic bun nu s-a realizat în anii dictaturii comuniste. O asemenea opinie are o evidentă conotație politică, și este exprimată, în principal, de două categorii de cetățeni: una, formată din cei care au cunoscut istoria din cursurile de învățămînt politic, din presă sau emisiunile radio-TV; altă categorie provine din rîndul intelectualilor, adesea chiar al istoricilor, care s-au "remarcat" prin sterilitate, și care au tot interesul să afirme că în timpul vechiului regim nu s-a realizat nimic, astfel că totul trebuie luat de la zero, adică de acolo unde se află ei. Cum aceștia s-au urcat pe "creasta valului revoluționar" au înțeles să tragă folos, și au făcut-o, doavadă fiind promovările rapide, ocuparea unor funcții de conducere administrativă și politică.

Nu au lipsit acțiunile concrete din partea unor asemenea persoane. Astfel, în ianuarie 1990, Ministerul Învățămîntului a decis eliminarea istoriei României din învățămîntul gimnazial și liceal, exceptînd clasele terminale (a VIII-a și XII-a), fapt fără precedent în viața oricărui stat civilizat. Simultan, s-a declarat o puternică ofensivă împotriva istoriei naționale, prezentată ca o istorie

periferică, nesemnificativă, minoră. Un profesor universitar, purtînd un nume celebru, a mers pînă la afirmația că, privite "de dincolo de Ocean", persoane precum Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Vlad Țepeș sunt "vax". Cuvinte ca națiune, patrie, patriotism, eroi, eroism, au devenit blamabile, fiind socotite ca expresii ale unei "mentalități comuniste". Că ele au fost utilizate și argumentate de personalitate precum Mihail Kogălniceanu, Nicolae Bălcescu, A.D. Xenopol, Dimitrie Onciu, Nicolae Iorga, Constantin C. Giurescu această nu avea nici o importanță. Că istoria însăși, faptele înaintașilor noștri demonstrează existența unui adevarat "miracol românesc" (despre care a scris Gheorghe Brătianu) nu avea nici o relevanță pentru asemenea persoane.

Fără a mai stăru asupra acestui aspect, de o mare gravitate și cu un impact profund negativ asupra societății românești, credem că - mai ales acum, cînd aşa zisă "întrare în Europa" continuă să țină afişul unei bune părți a presei din România - se impune o relansare a istoriografiei naționale. Istoria a avut, are și va avea de jucat un rol important în societatea contemporană.

În această acțiune o contribuție de prim ordin poate aduce Fundația "România de Mîine", al cărui scop este "de a cultiva și promova în România valorile culturii naționale și universale, de a contribui la dezvoltarea învățămîntului, științei și culturii, de a crea condiții și cadrul necesar pentru dezbaterea publică și confruntarea de idei pe problemele teoretice și practice de larg interes național socio-economic, științific, de învățămînt și de cultură, precum și ale împărtuirii democrației și a statului de drept". Institutul de Științe Iсторие din cadrul Fundației "România de Mîine" își propune să acioneze pentru reunificarea forțelor autentice ale istoriografiei naționale și realizarea unor lucrări științifice temeinice, cu rezonanță internă și internațională.

În programul de cercetare științifică pe anii 1992-1995 - aprobat de conducerea Fundației - figurează elaborarea unor lucrări de sinteză privind istoria românilor din cele mai vechi timpuri pînă în prezent, culegeri de documente din istoria României (pentru învățămîntul liceal), istoria Basarabiei de la începuturi pînă în 1991.

O altă categorie de lucrări se referă la momente și evenimente fundamentale precum: istoria geto-dacilor, temeiurile primei uniuni politice a românilor în anul 1600 sub conducerea lui Mihai Viteazul, domnia lui Alexandru Ioan Cuza, românii din Transilvania, Banat și Bucovina în timpul monarhiei habsburgice, mișcarea memorandistă, dictatul de la Viena din 30 august 1940, situația românilor din nordul Transilvaniei în timpul ocupației horyste (1940-1944), confrontări de idei privind evoluția României în secolul al XX-lea s. a.

Asemenea lucrări sunt elaborate de către cadre didactice universitare, cercetători din cadrul institutelor de specialitate, arhiviști. Ele se adreseză studenților - în primul rînd celor de la Universitatea "Spiru Haret" din cadrul Fundației "România de Mîine" - cadrelor didactice din învățămîntul gimnazial și liceal, tuturor celor interesați să cunoască, pe bază de documente îndubitate, istoria autentică a poporului român. În același timp, aceste cărți pot contribui substanțial la revigorarea istoriografiei românești, la cultivarea conștiinței poporului român, la afirmarea valorilor naționale proprii. Unele lucrări, de mai mici dimensiuni, pot fi traduse în limbi de circulație internațională și difuzate în străinătate, pentru a contribui la o autentică propagandă externă, la combaterea revizionismului și spiritualului de revansă, la cultivarea unei imagini corecte, științifice asupra poporului român și a istoriei sale.

Credem că istoricul român trebuie să-și îndeplinească datoria profesională și de conștiință cu mai mult curaj, cu energie și consecvență, ei putînd contribui, precum altă dată predecesorii lor, la luminarea cailor pe care trebuie să se dezvolte poporul român. Pentru că, revenind la ideile lui Nicolae Iorga, istoria "se învederează din ce în ce mai mult ca o necesitate".

Prof. univ. dr. Ioan SCURTU

- De la limita degradării actului medical, la Fondul Național de Asigurări de Sănătate
- Contribuția întreprinderilor și a populației
- Credite pentru sănătate
- Pacientul își va alege medicul
- Va apărea "medicul casei"
- Toate farmaciile vor fi privatizate
- Din acest an, 2500 studenți la medicină
- În anul 2000 vom avea 19,8 medici la 10 000 locuitori (mai mult decât Anglia și Elveția).

SĂNĂTATEA PRIM PLAN AL SECURITĂȚII SOCIALE

● - Stimate Domnule Ministru, deși a trecut doar puțină vreme de cînd cu onoare ocupăti această funcție, ați obținut o serie de realizări dintre cele mai importante, precum asigurarea locurilor de muncă pentru toți medicii promoției 1991 și stagiarii promoției 1992 ca și compensarea unor medicamente esențiale. Cunoscind faptul că sectorul medical a fost dintre cele mai defavorizate în ceea ce privește resursele financiare, spuneți-ne, vă rugăm, dacă există vreo speranță pentru obținerea de fonduri suplimentare necesare ocrotirii sănătății și continuării politicii de protecție socială pe care ați început-o?

- Într-adevăr, sumele destinate sănătății au fost la limita degradării activității medicale. Legea bugetului pe anul 1993 încă nu s-a aprobat și, ca urmare, nivelul fondurilor pentru acest an nu se cunoaște. Propunerile noastre se ridică la aproape 600 miliarde lei, care privesc surse de la bugetul de stat și din fondul special. Fondul Național de Asigurări de Sănătate se va constitui pe baza elementelor clasice ale oricărui sistem de asigurări sociale, care cuprinde: - contribuția întreprinderilor (patronilor) care este în prezent numai de 2%; - contribuția personală a populației, care se va constitui fie prin atragerea unor anumite procente din actualele impozite sau contribuții de asigurări sociale, fie printr-o cotă suplimentară de asigurări, distinctă, pentru sănătate. La început, cîțiva ani, aceste cote pot fi mai mici; - bugetul de stat, care la început (cîțiva ani) va trebui să aibă o pondere mai mare, pînă la alcătuirea legislației specifice.

● - Ce obiective vă propuneți în continuare privind intervențiile la nivelul Executivului și Parlamentului pentru aprobarea instituirii unei politici de creditare în sănătate?

- În toate țările dezvoltate există un sistem mixt, public și privat, care lucrează în competiție, oferind avantajele calității, precum și controlul costurilor pentru îngrijirile me-

- ne vorbește
ministrul sănătății
Prof. dr. Iulian Mincu -

dicale. Fără o politică de credit în sectorul de sănătate (pe termen lung și cu dobînză minime) nu se poate realiza rețeaua complementară privată. Această problemă este o acțiune prioritată de intervenție a Ministerului Sănătății. De asemenea, considerăm necesară înființarea unei bânci speciale pentru sectorul medical, care poate fi cu capital de stat sau cu capital mixt. A fost elaborată de Ministerul Sănătății și aprobată de Guvern o hotărîre de compensare cu 75% sau 100% a unui număr de 200 de medicamente. Se lucrează, împreună cu ministerul interesat, la proiectul unei noi Hotărîri de guvern privind acordarea unor facilități ca: - reducerea dobînzilor la creditele acordate pentru constituirea stocurilor de medicamente și pentru producția de medicamente; - prioritățile schimbul valutar pentru importul de medicamente și de materii prime pentru producția de medicamente; - scutirea de taxe vamale la importul acestor produse.

● - Am dori să știm care este concepția dv. privind Reforma în domeniul sanitar?

- În Programul de reformă a sectorului sanitar, printre alte probleme importante care vizează îmbunătățirea calității actului medical, se prevăd: - optimizarea sistemului de sănătate, sens în care se au în vedere: diferențierea asistenței spitalicești în funcție de categoria de bolnavi asistați (acuți și cronici), dreptul populației de a-și alege medicul, eliminând prevederile restricțive din vechea legislație, medicul generalist devenind un adevărat

sanitar, colaborarea cu alți factori (poliție), crearea unei baze materiale moderne proprii de mijloace de transport și educația populației în acordarea primului ajutor, - realizarea unei educații sanitare eficiente a întregii populații.

● - În ceea ce privește constituirea în paralel a unui sistem sanitar privat vă rugăm să ne spuneți dacă s-a făcut inventarierea instituțiilor medicale care pot fi privatizate, închiriate sau date în locație de gestiune și cine le va putea solicita?

- Nu s-a efectuat o inventariere a spațiilor din instituțiile medicale pentru trecerea la activitate în sistem privat. Potrivit Hotărîrii Guvernului nr. 517/1991, privind valorificarea în condiții de eficiență a unor bunuri aflate în administrarea instituțiilor publice din domeniul sanitar, direcțiile sanitare pot da în locație de gestiune unor persoane fizice sau juridice secții exterioare sau alte subunități care au eficiență socială și economică redusă. În cadrul acestei reglementări, direcțiile sanitare au propus, iar Ministerul Sănătății a aprobat, scoaterea la licitație a peste 100 asemenea spații în vederea închirierii sau locației de gestiune pentru activități sanitare private. Cu forțe proprii ale personalului medical-sanitar s-au amenajat și funcționează 1722 cabine particulare de medicină generală, stomatologie și alte specialități. O situație aparte se prezintă în domeniul farmaceutic, unde în perioada imediat următoare, toate farmaciile publice vor fi privatizate.

● - Știm că se prevede o descentralizare și o libertate mai mare a unităților medicale. Cum se vor aplica și cum se va acorda bugetul diferențiat în județe?

- Descentralizarea unităților medicale va apăra pe baza unor reglementări specifice care să apere cadrul legal de funcționare, în funcție de parametrii funcționali, care vizează un complex de elemente noi ale gestionării (numărul de bolnavi, cazuistica, grad de confort și.a.). Libertatea economică a unităților medicale trebuie să atragă și responsabilități privind gestionarea fondurilor materiale și financiare. Aș vrea să subliniez că atât descentralizarea, cât și libertatea economică nu înseamnă că finanțarea unităților

sanitare trebuie făcută de unități administrative de rang guvernamental sau local (Ministerul Sănătății, Ministerul Finanțelor sau Primăriile), ci numai prin sistemul de asigurări sociale care oferă pe lîngă o calitate mai bună a asistenței medicale și resursele financiare necesare.

● - În încheiere, mulțumim-vă pentru amabilitate, ca membru fondator al Fundației "România de Mîne", dar și ca ministru al acestui important sector de activitate, cum vedeți funcționarea facultăților publice și private? Vor schimba acestea calitatea actului medical?

- Ministerul Sănătății a analizat asigurarea populației cu personal medical și necesarul de școlarizare pînă în anul 2000. Din această analiză a reieșit că România prezintă un indice de densitate medicală de 18,7 medici la 10 000 de locuitori. Comparativ cu acest indicator unele țări europene ca Regatul Unit al Marii Britanii și Elveția au o situație apropiată.

Avgind în vedere privatizarea, în viitor, a unei părți importante a asistenței medicale, se poate afirma că densitatea medicală menționată anterior va depăși necesarul rețelei medicale publice, o parte dintre medici trebuind să treacă în categoria celor care acordă asistență medicală în sistem privat. În acest context și școlarizarea în instituțiile medico-farmaceutice trebuie remodelată. Astfel, din analiza efectuată cu sprijinul Centrului de calcul și statistică sanitară, pentru ca în anul 2000 să se asigure într-o variantă medie indicele de densitate medicală de 19,8 medici la 10 000 de locuitori, cifra de școlarizare, începînd cu anul de învățămînt 1992-1993, va trebui să fie de aproximativ 2500 anual. Instituțiile publice de sănătate nu vor putea absorbi mai mult de 1000-1500 absolvenți anual, restul de 1000-2000 absolvenți trebuind să-și găsească un loc de muncă în asistența medicală privată sau vor fi someri. Cele de mai sus trebuie să constituie un semnal de alarmă pentru stabilirea "numerus clausus" la admiterea în facultățile de medicină de stat și private (cifra de școlarizare a anului I să nu depășească 2500 de studenți admisi în total).

Carmen FLORIAN

ÎN ATENȚIA CITITORILOR

REVISTA
OPINIA
națională

va apărea săptămînal, începînd cu trimestrul al doilea al anului 1993.

Tirajul se va stabili în funcție de numărul abonaților. Costul unui abonament trimestrial este de 600 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat poștal sau dispoziție de plată pe adresa: Fundația "România de Mîne", Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, București, Cont 451.00.972 - B.C.R. - S.M.B., începînd cu luna februarie a.c.

O interesantă inițiativă la Fundația "ROMÂNIA DE MÎINE" CURSUL DE INIȚIERE MANAGEMENTUL JAPONEZ

Interviu cu profesorul Constantin Vlad

Reporter: Domnule Profesor Constantin Vlad, nu pot să nu încep con vorbirea noastră cu întrebări de genul: de ce s-a creat un Institut Român de Studii asupra Japoniei? De ce se desfășoară în România cursuri de management japonez?

C.V.: De ce? Aș vrea să pot răspunde scurt și direct la prima întrebare: pentru că relațiile dintre România și Japonia reclamă activitatea unui astfel de institut; pentru că - aproape de cea de a doua întrebare - realitățile tranzitiei fac posibilă, chiar presupun prelucrarea unor metode și tehnici proprii modului japonez de conducere economică. Dar astfel de răspunsuri n-ar corespunde decât în parte stărilor reale de lucruri. În plus, ele ar sugera, fie și în subtext, că noi, cei din Institut, ne arogăm un fel de "funcții naționale", ceea ce este de departe de orice intenție ale noastre. Își Institut și Centrul de Management Japonez funcționează în cadrul Fundației "România de Mîine", instituție social-umanistă de cultură, învățămînt și știință, neguvernamentală, ne-politică și care nu se bazează pe profit. Servim aceste țeluri ca structuri ale noii societăți civile românești, în proces de formare, încercind să satisfacem interese publice cu mijloacele de care dispunem și în modalitățile adecvate caracterului Fundației.

R.: Cu alte cuvinte, considerați că formarea și activitatea Institutului despre Japonia răspund unor cerințe actuale?

C.V.: Da. Institutul, precum și Centrul de Management Japonez creat în cadrul său, răspund interesului existent în România în legătură cu Japonia. Este un lucru firesc, dat fiind că Japonia, în mare parte distrusă în august '45, cînd a semnat capitularea necondiționată, a devenit a doua mare putere economică a lumii, primul stat creditor pe plan internațional, unul dintre liderii progresului tehnic și științific, exercitînd o influență crescîndă în treburile mondiale.

lată, cîteva date.

Privită pe plan global, harta Japoniei arată ca un lung șir de insule, dispuse în arc, pe o distanță de cca. 3800 km., între paralelele 45 și 20 ale emisferii nordice. În număr de 3922, aceste insule - între care se disting patru, cele mai întinse: Hokkaido, Honshu, Shikoku și Kyushu - acoperă o suprafață de 377 720 km.² și sunt populate de 124,4 milioane locuitori (februarie '92). Revin, astfel, 330 locuitori pe km², în comparație cu 26 locuitori pe km² în SUA, 233 în Marea Britanie, 246 în Germania. Deci, o densitate mai mare a populației decât în alte țări dezvoltate. Dar statisticile operează și cu alte date, care reliefă adăvăruri aş spune dramatice privind condițiile de existență ale poporului japonez. Astfel, dacă se raportează populația nu la suprafața totală a țării - acoperătă mai bine de 70% de munti - ci la suprafața locuibilă (adică cea destinată așezărilor umane de orice fel și pretabilă la asemenea așezări) situația Japoniei apare într-o cîtu totul altă lumină. Anume, dacă pentru fiecare km² de suprafață pretabilă așezărilor umane revin în SUA 54 locuitori, în Franță 165, în Marea Britanie 365, iar în Germania 384, în

Japonia cifra respectivă "sare" la 1 523 locuitori! Dacă se introduce în relație și nivelul de dezvoltare economică (PNB - Produsul Național Brut) apar elemente care justifică, cred, termenul "dramatic" folosit mai înainte. Iată-le: dacă în SUA valoarea PNB creat pe km² de suprafață locuibilă este de 1,1 milioane dolari, în Franță respectiva valoare se ridică la 2,8 milioane, în Marea Britanie la 5,2 milioane, în Germania la 7,6 milioane pentru ca în Japonia să facă un salt pînă la 35,5 milioane dolari!

Este de relevat că suprafața Japoniei reprezintă doar 0,3 la sută din suprafața globului, iar populația să nu mai mult de 2,5 la sută din populația lumii. Dar, în prezent, pe această 0,3 la sută din suprafață și cu 2,5 la sută din populație, Japonia produce nu mai puțin de 14-15 la sută din producția mondială de bune și servicii! După cele mai recente date oficiale, PNB pe locuitor al Japoniei a ajuns la 25 430 dolari, situindu-se înaintea unor țări cum sunt Suedia cu 23 680 dolari, Germania cu 22 730 dolari, SUA cu 21 700 dolari, Canada cu 20 450 dolari. Între primele 500 companii manu facturi existente în lume 111 sunt companii japoneze. Japonia - lipsită aproape total de resurse naturale! - este cea mai mare producătoare de oțel din țările dezvoltate (110 milioane tone/an, față de SUA - 80 de milioane, Germania - 39 milioane, Franță - 18 milioane). Primele trei companii din lume producătoare de semiconductori sunt japoneze, deținînd în 1991 23,4 la sută din producția mondială. Între 1988-1991 industria japoneză a produs 126 250 roboți diferenți, inclusiv roboți inteligenți, cei mai avansați ca performanță. În 1988 în industria japo-

nează lucrau 175 000 roboți, spre deosebire de SUA - 33 600, Germania - 17 700, Franță - 7 930, Marea Britanie - 5 034 etc. În 1990 producătorii japonezi de automobile au lansat pe șoselele naționale și ale lumii 9 753 000 autoturisme. Aceasta a permis pentru perioada 1976-1988 o creștere medie anuală de 4,25 la sută, față de SUA: 3,13 la sută, Franță: 2,43 la sută, Germania: 2,33 la sută, Marea Britanie: 2,23 la sută și a transformat Japonia în unul dintre cei mai mari și mai eficienți exportatori mondiali. Astfel, la un export anual de cca. 300 miliardi dolari, în decurs de 9 ani (1983-1991) Japonia a avut un surplus cumulat în balanță de plată de 522,9 miliarde dolari! Si, spre a face mai cuprinsă acest tablou, iată alte cîteva cifre: în perioada 1980-1988, surplusul balanței comerciale a Japoniei a fost de 456 miliarde dolari; în schimb, SUA a înregistrat un deficit de 822 miliarde dolari, Franță de 69,4 miliarde, Marea Britanie de 62,2 miliarde, iar Italia de 46,7 miliarde. Alte țări cu balanță activă în aceeași perioadă au fost Germania - 326 miliarde dolari și Canada - 97,9 miliarde. Drept rezultat, între primele 18 bănci existente în lume se află 11 bănci japoneze. Iar la sfîrșitul anului 1988, lichidităile existente la nivel național (aur, valută străină, sistem IMF) situația Japoniei pe primul loc în lume cu 97,7 miliarde dolari, față de Germania cu 63 miliarde, țările exportatoare de petrol luate la un loc

cu 57,8 miliarde, Marea Britanie cu 51,6 miliarde, SUA cu 47 miliarde și Franță cu 28,2 miliarde.

Mă opresc aici, deși prezentarea de cîrfe la fel de semnificative în ceea ce privește forța Japoniei ar putea continua.

R.: Într-adevăr, cîrfele, aride în aparență, în cazul de față dezvăluie realități extraordinare, tulburătoare.

Desigur, mulți factori au contribuit la ceea ce se numește cu temei "miracolul japonez". Între ei însă trebuie înscrîși la loc de frunte ceea ce a devenit în perioada postbelică managementul japonez.

R.: În mod concret, ce face Institutul pe care l-ați inițiat și conduceți?

C.V.: Sîntem oameni realiști și ne propunem doar ceea ce putem realiza, avansînd spre stabilirea a noi obiective pe măsură ce ne putem permite acest lucru. Astfel, în domeniul cercetării științifice am început un studiu privind politica Japoniei față de Europa. Practic, el face parte dintr-un proiect mai larg privind noile realități geopolitice în Europa și, în acest cadru, condiția internațională și de securitate a României, proiect inițiat de Institutul Român de Relații Internaționale, care funcționează tot în structurile Fundației noastre. Primele rezultate ale studiului menționat au fost prezentate la sesiunea științifică a Fundației, desfășurată în luna iunie 1992.

Cele mai numeroase preocupări ale Institutului se concentrează în domeniul didactic. Cursul de management japonez recent încheiat este una dintre aceste preocupări. Pregătim secțiuni sau lectii speciale pe același subiect pentru cursurile generale de management, înscrise în programa analitică a facultăților de profil ale Universității "Spiru Haret". Un astfel de curs va fi înținut și în unele centre județene unde funcționează filiale ale Fundației - de pildă în Brașov și Rîmnicu Vilcea. Pe de altă parte, pentru viitorul an universitar intenționăm să oferim studenților, probabil la început în formă optională, un curs cu caracter introductiv privind cultura și civilizația japoneză. În cadrul bibliotecii Fundației, recent deschise, organizăm un mic centru de documentare despre Japonia, unde cei interesați vor putea găsi cărți, albume, publicații științifice, reviste diverse și, în viitor, un suport de curs pentru "Spirul întreprinzător în managementul japonez". Gîndurile cele mai ambițioase vizează constituirea în cadrul Institutului a unui nucleu de consultanță despre Japonia. Detectăm ceea ce ni se pare a fi primele semne de interes în acest sens din partea unor agenții economici români, cu capital de stat sau privat. Sperăm ca acest interes să crească, noi fiind pregătiți să-i răspundem în modul cel mai calificat de care suntem capabili.

R.: Cum se desfășoară cursul de management japonez și de cine este urmat?

C.V.: Cititorul găsește alături programul Cursului, așa cum l-am realizat cu prima serie. Dorim, să arătăm prin ce căi, metode și tehnici se afirmă spiritul întreprinzător în sistemul și stilul managerial japonez, mai ales la nivelul companiei. Seria trecută a fost urmată de 25 de cadre din domeniul industrial - directori de companii private sau cu capital de stat, ingineri, proiectanți. Serile aflate în pregătire vor avea o componentă asemănătoare. Sperăm, totodată, să participe și unele cadre din presă. Programul cuprinde 60 de ore de expuneri, expunerii dezbatere și simpozioane, fiind eșalonat pe 5 săptămîni, cu activități între orele 14-17, de luni pînă joi inclusiv.

REPORTER

PROGRAM

al cursului "Spirit întreprinzător în sistemul și stilul managerial japonez"

1. - Introducere: Entreprenor și manager; management și spirit întreprinzător; cazul Japoniei.

I. Teme generale

2. - Scurta prezentare a Japoniei. Istorie și contemporaneitate. Refacerea postbelică a economiei japoneze.

3. - Dezvoltarea economică a Japoniei. Direcții actuale și de perspectivă.

4. - Economie și stat în Japonia. MITI și KEIDANREN; alte organisme guvernamentale și patrone.

5. - Politica în domeniul științei. Orientări în cercetare-dezvoltare în Japonia.

6. - Sistemul informațional național în Japonia.

II. - Unele caracteristici ale organizațiilor japoneze

7. - Tradiții și contemporaneitate în structura și funcționarea organizațiilor japoneze (în principal economice).

8. - Politica în domeniul personalului - învățămînt, angajare pe viață, sisteme de retribuire și pro-

movare.

9. - Organizația economică și sindicale.

10. - Sistemul KEIRETSU și rolul său în economia japoneză.

III. - Trăsături ale managementului japonez la nivelul companiei

11. - Structurile manageriale la nivelul companiei; stil de conducere; sistemul delegării de atribuții.

12. - Proces decizional, consens și participare.

13. - Gestionașia inovației în domeniul tehnic și de organizare.

14. - Sistemul de control integral al calității (Total Quality Control).

15. - Comparație între managementul japonez, cel american și cel vest european. Teoria Z. Experiență existentă în S.U.A., Europa de Vest și Japonia.

16. - Experiențe românești în relațiile cu firmele japoneze.

17. - Încheiere: Semnificații ale cunoașterii experienței manageriale japoneze pentru tranzitia României la economia de piață.

R.: Aveți, deja, colaborări cu organizații japoneze?

CANIBALUL

Auzeam ca prin vis, de fapt văzut cu ochii mei momentul:

"- Și cum e, mă, cind măñinci carne de om?", întrebăse gardianul scuipind și strivind scuipatul sub cizmă.

"- La început ți-e frică, am auzit răspunsul. Simt pînă-n gît o frică, cum să zic? ca și cum carneaa ceea pe care ai îngrijit-o ar invia în tine. Pe unul, alături de mine, după ce-a îngrijit, l-au apucat năvările, și-a scos afară tot din el. Noroc că era pe lîngă noi și-un ciine."

"- De ce n-ai mîncat ciinile?"

"- Ciinile a apărut cu mult mai tîrziu, cind trecusem Volga."

"- I-ai dat și ciinelui?"

"- Ciinile a rămas acolo, în urmă. Noi am plecat mai departe. Nu mai stiu ce s-a întîmplat cu ciinile."

A urmat apoi transportul de la orezărie la vechea noastră bază. Arătam toți ca niște bulgări de noroi, niște pachete de noroi, dacă ne-ar fi stors cineva ar fi scos din noi numai noroi. A fost o salvare readucerea noastră într-o pușcărie cinstită, într-o celulă cinstită, sub lumina becului chior din plafon. Însă numai după ce am izbutit să supraviețuim spălării cu furtunul. Tot așa, cu furtunul, au fost spălate și dubele noastre, din care eram extrași unul cîte unul. "- Huo, împuștilor!" și vîj cu furtunul pe noi, fără nici un protest din parte-ne, fără un scîncit măcar. Reveneam liberi în celule, sub lumină familiară a becului chior din plafon.

Între pachetele de noroi printre care fusesem înghesuit, un pachet de noroi căptătase totuși glas, glas de om, era același glas din orezărie, l-am recunoscut, acum șoptea, bînguia: "- Doamne, ce bine." Apoi nu s-a mai mișcat, nu s-a mișcat nici după ce l-a spălat cu furtunul. Și nici în celulă, pe pîrci, pe pîrciul meu, unde eu însuși l-am împins la perețe. A mîngîiat într-un tîrziu peretele: "- Doamne, ce bine." Apoi iar a adormit, a căzut în râsfătu unui semn feeric, într-un fel de transă care i-a destins mîinile, picioarele, gura. Rîdea, ca în vis, cu niște dinți semi-carbonizați, care păreau vișinii. S-a ridicat într-un tîrziu tot ca în transă, a încercat să privească ce-i în jur - becul din plafon, pricurile, hîrdâul, peretei, a întrebăt cu neîncredere: "- E pușcăria mea? Ce bine." Și a recăzut în somn.

A doua zi, cind a primit cana cu zeamă de sfelă, a strîns-o bine în mîini, a sorbit, a întrebăt: "- E cana mea?" L-am asigurat că e cana lui. Aceeași întrebare, cind a primit la prînz gamela cu terci: "- Gamela mea?" Nu părea flămînd, lihnit de foame, nici însetat, părea mai degrabă beat de ceva, ceva care i se oferea aici la noi, și-n trezie și-n vis! Îmi venea să-l întreb: "- Domnule, cum te-ai putut săvăli fericit în noroiul ăla din dubă?", dar îmi era că-mi răspunde: "- E noroil meu." Întrebarea, altfel formulată, i-a trimis-o totuși cineva, altcineva, un profesor, aflat lateral, pe pîrciul de lîngă fereastră: "- Domnule, totuși de unde vî dumneata, ca să trăiescă fericire?" Răspunsul ne-a răcit

pe toți: "- De la Strîmtoarea Bering." A reacționat imediat Colonelul, de acolo, de sus, de unde trona: "- Aiurea, ăsta nu știe unde vine pe hartă Strîmtoarea Bering." Cît s-a mai rîs.

Militarul avea dreptate, tînărul - căci era foarte tînăr - nu putea să unde vine pe hartă Strîmtoarea Bering, era sigur un analfabet, mai rău, era un ins care nu știa pe ce lume se află, în ce univers. A și bînguia: "- Stați să vă spun cum îi acolo...", adică în celălalt univers. "- Aiureal a ricanat din nou Colonelul, rîpîstind prompt, desus. Eu am făcut, domnilor, voiajul pe jos, pînă la Stalingrad și vă pot spune cam cum e pînă acolo, pînă unde eu am ajuns. Mai departe nu m-am dus, eu am luat-o invers. Dar aduc precizarea că la Strîmtoarea Bering nu se ajunge cu trenul." Tînărul n-a părut descumpănat, s-a redresat, părea acum pe deplin treaz: "- Pe noi ne-a dus cu trenul, a început el, fără să-i pese de întrebură. Ne-a dus vreodată patruzei și șase de zile, pînă am ajuns la o apă, cind ne-a scos din tren și ne-a dat jos pe toți. A scos mai întîi morții..." "- În trenurile cu prizonieri, a intervenit din nou Colonelul, morții se scot din vagoane la fiecare stație." "- Se poate, dar lăsați-l să continue!" a implorat Profesorul. Tînărul n-avea însă chef să continue, a sărit brusc la altceva. "- Cînd ne dă ceaiul? a întrebăt el. Apoi și mai curios: Aici, unde m-a adus, te scoate la spălat cu apă caldă?" Am confirmat, asigurîndu-l că ceaiul ne vine zilnic și că la baie sătem scoș o dată pe săptămînă. "- Și cașa?" "- Și arpacăsuș ne vine zilnic, l-am asigurat! Uneori primim și iahnie de cartofi stricați și borș de varză putredă." Noutățile l-au liniștit, lista de bunătăți pe care i-am etalat-o i-a dat o stare vecină cu beția. A continuat a povestii fără să-l mai poftim: "- La Sverdlovsk, dincolo de Urali, cind s-a deschis vagoanele, am văzut întîi și-ntîi lumina zilei. Acolo ne-a scos într-un ger grozav, pe zăpadă. A scos morții mai întîi și l-a întins pe jos. Unul cu balalaică și numără: adin, dva, tri..." "- Știi rusește, vasăzică!" "- Lăsați-l, domnilor, în pace!" "- Apoi ne-a dat cazmat și lopeți, ca să ne săpăm bordeie. Ne-a dat și topoare, ca să tăiem copaci. Am zăcut pînă-n vară acolo, apoi ne-a mînat cu barjalele mai departe, pe-o apă..." "- Ce apă?" "- Domnilor, încetați!" ... Ne-a prins iarina, pe un alt mal, am săpat alte bordeie, am tăiat copaci. În vara a doua, ne-a mînat mai departe, tot pe apă, cu barjalele, pînă într-un loc unde nu mai era copaci, era numai gheăță." Am înțeles că tînărul ajunsese pe tărîmul geografiei pure.

Ne apucase frigul pe toți, simteam în carne frigul. Curios, zăpada pe care o evocase el ne orbise și pe noi, eu unul nu mai vedeam, doar auzeam: "- Nu era pe acolo nici măcar oleni, adică reni, care să-i care pe oameni cu sania. Am stat în acel loc toată vara, pe gheăță, o vară care nu se mai isprăvea, am scos pește din apa aceea cu năvoadele, apoi ne-a mînat mai departe."

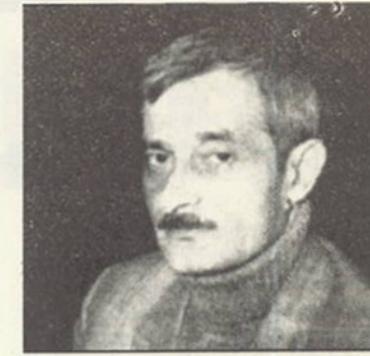
Am înțeles ce urmează și am în-

chis ochii. Urma probabil, după vară polară, noaptea polară, care a și urmat. "- Acolo am ajuns noaptea, în toa de iarnă, afară nu se vedea nici atâtca, se zărea doar zăpada; acolo ne-a băgat în piatră, pe toți căi mai rămăsesem vii. Ne-a băgat pe toți într-o mină, ca să nu înghețăm. Mă, aici e Strîmtoarea Bering, a strigat unul dintre noi, care știa lumea după hărți. Mă, dacă ar fi mai ieșe nimeni! a strigat altul. L-am cunoscut, după glas, că ăla era un oltean. Ne-a înghesuit pe toți în mină aia, nemți, finlandezii, ucrainenii, polonezii, tătarii, japonezii, pînă și unul din Africa de Sud, unul alb la fată, nu negru." "- Nu se poate, a protestat Colonelul, n-avea ce să caute acolo un alb. Era precis un negru." "- Domnule, cind eu îți spun că era alb!" "- Aiurea, era negru." "- Era alb, îți spun eu, ce eu nu știu ce e alb, ce e negru?" L-am implorat toți pe Colonel să se abțină, un sîstî unanim i-a interzis să mai întrețină; mai departe n-a mai bîzuit nici musca. "- Dumneata zici că nu se poate, a continuat tînărul, dar eu zic că se poate. El ne-a și spus-o, în limba olandeză..." "- Era acolo și olandez?" "- Era de toate națiile, acolo era Babilonul." "- Și ce-a făcut acolo omul din Africa de Sud?" "- Stați, domnilor, important este ce-a făcut omul nostru. Te rog, dragă, să povestesci mai departe!" "- Păi, mai departe multe lucruri nu-s de spus. Albul din Africa de Sud era un meseșiaș bun, știa să sape, săpase și la el, în Africa de Sud." "- Aiurea, acolo săpă doar negrii." Tînărul n-a mai răspuns, văzîndu-și de povestea lui. "- După el ne-am luat și noi, ăi care nu știam rostul lucrului la mină."

Pe tînăr însă-l a zguduit un acces de tuse, respira greu, avea plămînii împiedicați, i-am aplicat o compresă, a respins-o, voia să respire fără ajutor, de unul singur: "- Lăsați-mă așa, îmi viu io singur de hac." Și-a venit în fire singur. "- Și cum ati rezistat?" "- Păi cine-a rezistat? Aia care știa unde ne-a adus își lăsa singuri viață, se sinucidează. S-a sinucis întîi un comandant neamă, s-a sugrumat cu cureaua. Apoi niște finlandezii. Apoi japonezii, pe rupte, numai și numai ofișeri. Ultimul care s-a sinucis a fost ăla care ne-a spus la toți că-am ajuns la Strîmtoarea Bering. După ce ne-a spus-o, hîrtșii, și-a tăiat singur gîrlul, gata cu el. Aia care nu mai speră să ajungă înapoi, gata cu ei." Absurd să întrebăcă mai departe, pe-o apă..." "- Ce apă?" "- Domnilor, încetați!" ... Ne-a prins iarina, pe un alt mal, am săpat alte bordeie, am tăiat copaci. În vara a doua, ne-a mînat mai departe, tot pe apă, cu barjalele, pînă într-un loc unde nu mai era copaci, era numai gheăță." Am înțeles că tînărul ajunsese pe tărîmul geografiei pure.

Ne apucase frigul pe toți, simteam în carne frigul. Curios, zăpada pe care o evocase el ne orbise și pe noi, eu unul nu mai vedeam, doar auzeam: "- Nu era pe acolo nici măcar oleni, adică reni, care să-i care pe oameni cu sania. Am stat în acel loc toată vara, pe gheăță, o vară care nu se mai isprăvea, am scos pește din apa aceea cu năvoadele, apoi ne-a mînat mai departe."

Fragment din romanul
"Un dîneu fictiv"
de Paul ANGHEL

Niște ruși, mai de mult pe-acolo, din timpul Revoluției, care a fost pe la ei, ajunseseră de făceau supă de om!" Nu înțeleseră clar ce fel de supă, dar niciunul n-a cerut lămuriri. Ceva mai tîrziu, cineva a întrebat: "- Păi nu era p-acolo vreun ciine, vreodată, vreun şobolan?" "- Ciine? De unde ciini? Pisici? Şobolani?!! Ehe, dacă ar fi fost o pisică..." Am dedus totuși că de "supă de om" nu se putuse nimănui atinge în afara de cei direct implicați, de proprietarii supei. Prepararea și împărțirea erau secrete. Gicu ne-a spus: "- Fiecare punea la cazan ce putea, ce-l lăsa sufletul. Arunca bucăticia lui la cazan, dar tot el o trăgea, cu lingura, înapoi și-o mîncă. Unul și-a mîncat piciorul care era cangrenat. A mîncat însă și altii din piciorul lui și-a murit. Un măcelar din Hamburg ne-a lămurit ce trebuia să facă: trebuia să arunce carne, să pună la fier numai osul. Poate nu murea toți, unii mai trăia și azi."

La prînz, n-a mai fost atinsă ciorba, lingurile au refuzat să intre în lichidul cald. Gicu Bering a sorbit cîteva gamele, fără lingură, după care singur a proclamat, în gura mare: "- E bună." Apoi s-a culcat și-a dormit, împăcat cu sine. La trezire, căpătase puteri, a reluat istorisirea din punctul mort. "- Ne mai venisem în fire. Un japonez ne învățase cum să tragă aerul pe nas și în piept, ca să nu mori. Acurăta la drum, hîrtșa! Dar a intervenit prima ruptură în sinul grupului nostru. Japonezii voiau să meargă tot înainte, dincolo de mare, cu o barcă, în țara lor. Noi n-aveam ce căută înainte, noi voiam înapoi, pe pămînt, de unde venisem. În locul japonezilor a intrat în echipă noastră doi ruși. Tot rușii, săracii, ne-a învățat ce să facem: n-avem încotro, ne-a zis el, trebuie să luăm mîncare caldă la noi."

Începuse un frâmbînt în celulă, o neliniște pe care cineva a încercat să-o curme: "- Gata, domnilor, mai departe nu merge. Eu propun să ne oprim aici." "- Nu, nu, a cerut militarul, vreau să ștui cine-a fost cel ales, cine-a fost mîncarea caldă pe drum. Precis un neamă!" Gicu a confirmat, fără să ezite: "- Da, un neamă, un neamă voinic, dar aproape de Urali, după ce-am mîncat neamul, ne-a prins și ne-a adus înapoi. Ne-a adus înapoi cu avionul și ne-a băgat la mină iar." "- Mai bine vă împușca, nemorociișilor, scăpa lumea de voi!" Apoi o replică la fel de minioasă: "- De ce să-i împuște? Să fi zăcut acolo, la muncă silnică pe viață. Mîncaseră un om!" Hărțiala juridică și etică a continuat, nimeni nu i-a mai aruncat o privire lui Gică; s-a instalat à propos de el o răceală, o frigiditate, însă nu o repulsie, nici cum o dușmănie. La baie, după duș, cind ne îmbrăcam, același jurist l-a examinat cu un ochi atent, l-a eva-

luat: "- la să te văd cum arăți, cu delictul în tine, criminalul!" "- Inculpatul deține în el, vă rugă să consemnați, doar o parte din delict, a observat cineva. Celealte părți din delict aparțin altor persoane, poate Europei întregi. Vă atrag respectuos atenția!"

Gicu nu s-a mai întors în celulă, îl cuprinseră în timpul dușului niște spasme. Ni s-a spus, peste un timp, că ar fi fost victimă unei ocluzii intestinale, fără legătură cu alimentul de lîngă Urali, o ocluzie pură și simplă.

A și fost dus la intervenția chirurgicală. În timpul anesteziei, pe masa de operație, a mai bînguia: "- Să vă spun mai departe cum s-a mîncat!"

- Gata, ai ajuns la București, știm. Ce-ai găsit acasă?" "- Nu, a protestat el, n-am ajuns acasă, dar de data asta am trecut de Urali, cu altă echipă. Eram toți băieți tineri, care tineam la drum. Niciunul n-apucase să facă războiul. I s-a făcut milă și unui preot de noi, un popă din Basarabia căzută la ruși, care știa ce trebuia făcut. Părintele ne-a spus: merg și eu cu voi, careva - măcar unul din noi - trebuie să ajungă acasă. Mîncati-mă pe mine."

- Stop, știm de-acum povestea care va urma. Știm ce-a urmat: Cina cea de taină: acesta este trupul meu, carele s-a jertfit pentru voi etc. etc. Mie atî să-mi mai spui, dacă scena s-a petrecut în Europa, în spațiul Europei!

Și în ce an, ca s-o fixăm..." "- Ce importanță are, a minimalizat juristul, scena s-a petrecut desigur în Europa, băiatul tî-a spus-o. Ospătul a avut loc dincoace de Urali. Anul?

Oicum, post Christum. Mie să-mi spună altceva: lui, tînărului, ce i-a revenit, care parte?" Gică a răspuns simplu: "- Mie mi-a revenit mină dreaptă, aia cu care părintele își facea sfînta cruce."

Ne-am făcut cu toții sfînta cruce,

cu mină dreaptă, chiar în clipă în care canibalul a intrat în agonie.

Ultimul lui cuvînt, șoptit mie, la ureche, ca în extaz, îl reîn și acum: "

- Dacă vreți, mîncati-mă!"

În numărul următor:

Proză inedită de

**D.R.
POPESCU**

O POLITICĂ A CULTURII

În săracie se poate scrie o poezie; se poate crea un roman, o nuvelă sau o piesă de teatru; se poate încopi un film sau monta o operă muzicală; se poate cioplî în lemn, piatră sau marmoră, o figură

geometrică, una umană sau zoomorfă; se pot face numeroase lucruri izolate, dar nu se poate înfăptui o cultură organică, unitară și reprezentativă pentru o epocă și un popor civilizat.

PENTRU APĂRAREA CULTURII!

Că este adevărat ceea ce afirmă demonstrează clar, fără echivoc, ultimii trei ani în care din circa 1500 de scriitori, de exemplu, majoritatea n-a putut publica, nu o carte, ci măcar un rând. Firește, aici e vorba și de un exclusivism exacerbat, bazat pe criterii extraestetice, al celor ce ocupă posturi în redacțiile revistelor, editorilor și chiar ale Radiodifuziunii și Televiziunii Române. E vorba de un abuz. Or, în Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, semnat și de România se spune limpede: "Statele părți la prezentul pact recunosc fiecărui dreptul de a participa la viața culturală" (Articolul 15). Acest drept e încălcăt grav, deocamdată, la noi. Mă refer, firește, la instituțiile de stat, care ar trebui să fie ale tuturor creatorilor, întrucât au beneficiat ani de zile de venituri din banii tuturor și de sprijinul statului, în numele promovării culturii originale. În economia dirijată și centralizată, statul și-a asumat răspunderea sprijinirii creației naționale și a difuzării artei universale în rândurile cele mai largi ale populației, căci în acea politică culturală nu se concepea o artă "elitistă". El s-a obligat să ofere creatorilor condiții de creație și de viață onorabile, unora chiar excelente. Statul vroia să înlocuiască pe mecenajii din societățile anterioare despre care un scriitor ca Martiol zicea: "Sunt Mecenates, non deherint Flave, Messones", adică să fie Mecenați și nu vor lipsi nici de-alde Quintus, Horatius, Flaccus sau de-alde Publius, Virgilius Maro.

Deci, existența marilor creatori era legată de existența marilor mecenajii, a oamenilor care protejează literatură, savanții și artiștii de tot felul, ajutându-i cu bani și mijloace materiale.

Mecena, consilierul împăratului Augustus, își lăsa locuința sa de pe Acvilin, ca și casa lui de la țară, de la Tibur, deschise oricind unor scriitori și oameni de litere, precum: Virgil, Horatius, Varius, Propertius, Messala, Corvinus și alții. Dar chiar mult înainte de Mecena, care a trăit în secolul întâi înainte de Hr., au existat acte de mecenatism, de sprijin dat artelor, științelor și literelor și de protecție deosebită. Să ne amintim de Antigonus Gonatas, regele Macedoniei, sau de regale Egiptului, Ptolemeu Soter, cel ce a creat vestita Bibliotecă și Muzeul din Alexandria. Dar, mecenatismul s-a afirmat mai cu seamă în Occidentul secolului al XIV-lea și al XV-lea, cind sculptorilor și miniaturiștilor li se dă masiv de lucru, fiind bine răsplătiți. Să nu uităm căumanismul italian a fost puternic susținut de un mare număr de prinți luminați, în frunte cu cei din familia Medici. Spiritele luminate sprijină creația și

păstrarea ei în muzei și biblioteci în tot timpul Renașterii al clasicismului și iluminismului.

Mecenatismul lui Ludovic al XIV-lea a determinat în Franța marele secol, ceea ce i-a adus o glorie nepieritoare. Prin ce au rămas în istorie Frederik al II-lea sau Ecaterina a II-a, decât prin prietenia lor cu marii gînditori și creatori și prin sprijinul acordat științelor, literelor și artelor. Dar la noi un Carol al II-lea, cu toate păcatele lui, de ce a fost numit regelui culturii?

Mecenatismul nu s-a manifestat numai la nivelul capetelor încoronate și al miniștrilor. Mulți oameni înstăriți, conștienți de rolul culturii în viața unei națiuni, au sprijinit-o și la noi după pilda marilor voievazi, critori de cultură. Nu poate fi uitată familia Goleștilor din Tara Românească; nu pot fi uitați: Eudoxiu Hurmuzaki din Bucovina, Ioan Herlea din comuna Vinerea, județul Hunedoara, sau Iuliu Gojdu, sau un A.P. Bănuțiu cu banii căruia a apărut la Budapesta și apoi la Sibiu, ilustra revistă "Luceafărul", în paginile căreia s-au afirmat scriitori ca Octavian Goga, Ion Agârbiceanu și atâtia

alii. "Convorbirile literare" - revista Societății "Junimea" - a apărut cu sprijinul material al lui Iacob Negruzi, care avea o moșie la Trifești. Exemplul său putea înmulții cînd și acțiuni și nume cu totul uitate.

Deci, mecenatismul a venit fie din partea statului, care și-a arăta și dreptul de a controla cultura, fie din partea unor Fundații sau a unor persoane particulare avute, conștiente de importanța spiritualității unui naeam.

Acum suntem în situația în care cultura pare a fi rămas orfană, ca să nu zic de izbeliște. Suntem clare etapele în care s-a produs, la noi, genocidul cultural, căci genocid cultural se cheamă interzicerea (pe față sau pe ascuns) a publicării unor scriitori, întreruperea contactului cu publicul a unor reale talente din domeniul muzicii și artelor plastice, bulversarea valorilor naționale, negarea lor brutală, alungarea lor din fluxul vieții spirituale pentru a așeza în locul rămas gol jaluțe improvizații.

Dar nu e suficient să ne plângem, să acuzăm, să constatăm dezastrul provocat de războiul răzbunării, al dezinformării, al disprețului față de

AGRICULTURA ROMÂNEASCĂ POATE FI REDRESATĂ

(Continuare din pag. 3)

● Dr. Mugur Isărescu justifică mărirea dobîndii prin însușirea ei de mijloc de luptă contra inflației. Vi se pare o explicație corectă?

● Pentru bancă, nu neg, banii reprezintă o marfă, iar dobînda, un adăos comercial. Dar la un adăos comercial de 70 la sută, de ce producătorul să nu aibă și el dreptul tot cam la 70 și ceva la sută? La prețurile actuale, lucrările aferente unui hecitar de grâu necesită o sumă pentru care, dacă o împrumuți cu o dobândă de 70 la sută, ești nevoie să restituie, numai ca dobîndă, echivalentul a două tone de grâu la hecitar. Dacă avem în vedere că producția medie din acest an a fost de 2,5 tone grâu la hecitar, ce-i mai râmâne țărânumul după restituirea împrumutului contractat? Nu avem de-a face, sub o formă deghizată, cu o cruntă exploatare?

● După ce am reținut din convorbirea cu dumneavoastră atîtea neajunsuri, greutăți, erori, rele intenții mai mult sau mai puțin disimulate, abia mai îndrăznesc să vă întreb: și totuși, cum ne putem redresa? Cum și de unde să începem efortul de refacere a agriculturii românești?

● Din fericire, avem pe ce ne sprijini. Nu uită că detinem un pămînt foarte bun, avem realizări tehnice de nivel european care încă mai pot fi recuperate și avem, îndeosebi, un corp remarcabil de specialiști: 60 milii de cadre cu studii superioare reprezentă o forță comparabilă cu o oricărei țări dezvoltate. Sunt niște atuuri formidabile. Deinde se cum vom să le folosim. De ce strategie vom adopta. Tocmai de aceea, Ministerul Agriculturii a constituit un Consiliu consultativ din specialiști care elaborează o strategie privind aplicarea

reformei, cu obiective pe termen scurt și pe termen lung. De pildă, pentru 1993, între obiectivele fixate este și soluționarea problemei zahărului. Și este pe deplin posibilă, dacă producătorii de sfeclă vor fi stimulați. La fel se pune problema orezului; înțără există producție, dar ea a fost subminată prin eliberarea licențelor de import. Această problemă a licențelor, eliberate fără nici o considerație pentru producția autohtonă, este acută și pentru carneau de pui: avem în stoc mii de tone din producția autohtonă, dar încă se eliberează licențe pentru importul pulplerelor de pui din America. Iar problema ca atare se repetă și în cazul lînei, al ouălelor, al grâului și.a.m.d. Nu este un procedeu cinsit, ci o concurență nelocală. Producătorul român trebuie să fie încurajat și apărat, dacă vrem să avem o agricultură competitivă. La fel se pune problema cu mașinile agricole. Industria românească are capacitatea să producă toate sistemele de mașini necesare agriculturii, în regim de competitivitate. S-a făcut chiar un calcul și s-a demonstrat că, în raport de număr scăzut de tractoare cu care este înzestrată agricultura românească, fabricile noastre de profil au asigurată desfacea producție pe piață internă pentru cel puțin 10-15 ani. Și atunci, de ce să mai facem masive importuri de mașini agricole, cum este la modă astăzi?

● Chiar aşa, de ce?

● Pentru că factorii noștri de decizie se lasă influențați de niște consilieri străini care, sub pretextul că vor să ne învețe ce-i economia de piață, au ca obiectiv să importăm produsele la care nu mai au debușee. Dar dacă noi importăm, să zicem, tractoare, trebuie să importăm și piesele de schimb, și stații de service etc., etc., un întreg

valorile autentice ale culturii naționale, dus cu atită înverșunare de ipochimeni netalentați, mercenari ai condeiului pus în slujba iscoadelor pe care le sperie forța spiritualității românești. Constatînd cu tristețe și revoltă că o mină de oameni a pus stăpînire pe bunurile scriitorilor (fond literar, case de creație, redacții de reviste, edituri etc.) toate create pe banii și prin munca celor harnici și talentați, semnalăm Ministerului Culturii că nu poate fi la infinit pentru unii mumi, dîndu-le să sugă pînă la adînci bătrînețe, și pentru alții ciu-mă, ceea ce-l ar îndreptăji, chipurile, să-i arunce în carantină, să-i marginalizeze.

În Declarația universală a drepturilor omului se prevede limpede în art. 27 că "Orice persoană are dreptul de a lua parte în mod liber la viața culturală a colectivității, de a se bucura de arte și de a participa la progresul științific și la binefacerile lui". Privim cu stufoare cum, chiar și al treilea guvern, de după Decembrie 1989, n-aici un cuvînt în programul său referitor la politica culturală bine gîndită, în conformitate cu tradițiile naționale, cu principiile UNESCO și cu necesitățile vitale ale neamului nostru în perioada de tranziție spre economia de piață și spre un stat de drept; în consecință, credem că e urgent necesară elaborarea unei politici culturale coerente, așa cum au mai toate statele lumii. Nu politică de gașcă, de grup și de bisericuțe ideologice, ci politică națională, în interesul major al culturii românești, găsindu-se că și mijloace de a sprijini talentele. În suita acestor mijloace oricine a cunoscut și studiat "politice culturale" ale altor țări va observa că e vorba mai întîi de protejarea valorilor naționale, de sprijinirea talentelor din rîndul națiunii respective și nu de neglijarea lor în favoarea unora streine. Prin asta nu vrea nimici o izolare națională. Dimpotrivă, deschisă la tot ce e valoros în alte culturi, să fim la fel de deschiși și de comprehensibili și față de valorile naționale. S-a spus de mult, de pe vremea "Daciei literare", că numai traducerile nu fac o cultură. Să, viață a confirmat acest adevăr. De aceea, se cere sprijinătă creația originală a tuturor creatorilor

valorosi. Să nu se facă atîtea discriminări, cum nu s-au făcut niciodată.

Și, apoi, să nu se uite că scriitorii și artiștii români nu-s vinovați că n-au plecat toți în străinătate, de unde să se întoarcă acum pentru a-și rededita opera, mai mult sau mai puțin semnificativă.

Un program riguros, științific de politică culturală î-ar opri pe mulți de la batjocorirea creației naționale, de la bulversarea, atît de avantajoasă pentru ei, a valorilor.

În centrul unei asemenea politici trebuie să stea, cum stă și în alte state avansate, protecția creatorilor naționali, sprijinirea lor de către stat, de către particulari și de către diversele Fundații. E necesar să se elaboreze și la noi o politică culturală, (în Franța a elaborat o asemenea lucrare marele poet Pierre Emmanuel, membru al Academiei, "Pour une politique de la culture", Paris, 92), să se voteze grabnic legea sponsorizării, să se verifice legalitatea funcționării unor instituții destinate tuturor creatorilor, dar de care profită numai o mină de jaliști arăviști ce compromit ideea de revoluție, prin apetitul lor hulav de căpătuală. A neglijă talentele neamului, a le lăsa să se veștejească în umbra ciulinilor ridicați de vînt, e ca și cînd ai tăia la rădăcină pădurile muntoșorilor noștri și a le lăsa să se usuze, ca și cînd ai astupă cu ciment gurile sondelor noastre, ale izvoarelor cu apă potabilă sau ale galeriilor de mină. Trebuie măsuri urgente pentru salvarea talentelor naționale, pentru a le crea posibilități optime de afirmare. Actul acesta de răspundere națională nu poate fi lăsat pe mîinile unor oameni scărbiți de cultura română.

Eu cred că o bună parte din veniturile pe tipărire a cărților clasicii români ar trebui să revină Ministerului Culturii, care să poată susține cu acești bani tipărirea cărților scriitorilor de azi, chiar a cărților cu foarte mic tiraj, precum cele de poezie și critică. De asemenea, banii percepăti ca impozit de la editurile particulare și de stat să revină tot Ministerului Culturii, în vederea editării și promovării cărții contemporane, acordării de burse și de premii.

ION DODU BĂLAN

arsenal de servituri economice prin care munca producătorului agricol român se scurge în afară, lată de ce se impun măsuri de protecție a agriculturii autohtone, măsuri întinute de altminteri în politica tuturor statelor cu o puternică economie de piață.

● În privința obiectivelor strategice pe termen lung, despre care amintești că se elaborează în prezent, ce ne puteți spune?

● Primul dintre acestea se identifică în oferta de cunoștințe tehnice superioare. Producătorul trebuie să știe că agricultura de astăzi nu mai este cea a strămoșilor noștri, ci se definește ca o activitate deosebit de complexă care solicită, pe lîngă pămînt și o bază materială adecvată, bogate cunoștințe tehnice. El trebuie să cunoască bine ce soiuri să pună în pămînt, ce îngrășaminte să folosească și de unde să le procure și.a.m.d. Într-o țară ca Germania, nimeni nu poate primi credite pentru agricultură fără un certificat de țără, adică de om competent în problemele agrare. De aceea, educația în sprijinul agriculturii moderne se cere și la noi a fi riguroso concepută, desfășurată și respectată de la nivelul învățămîntului preuniversitar pînă la cel postuniversitar. Apoi se impune necesitatea unui sistem adecvat de creditare ieftină. Experiența băncilor populare, înființate de Spiru Haret pentru ca dobînda crediților țărănești să fie cît mai mică, ar putea fi reactualizată.

● Creditele înseamnă în mare parte investiții pentru viitor. Dar pînă la viitorne presează prezentul, cu problemele lui acute, îndeosebi sub raportul efectuării lucrărilor agricole cu mijloace tehnice de calitate. Aici, în domeniul serviciilor curente, ce măsuri ar trebui luate, pe lîngă acordarea de credite ieftine?

● Cel puțin o parte din actualele agromecuri ar putea să funcționeze ca ateliere de reparări, iar mașinile agricole să treacă în posesia producătorilor agricoli. Astăzi, producătorul agricol, adeseori, zadarnic pe la poarta

fabricilor, fără să știe prea bine ce și cum. În alte țări, prețul unui tractor, de pildă, este cît un salar, pentru ca oamenii să fie încurajați să lucreze efectiv în agricultură. Apoi să nu uităm de stimularea producției agricole prin concursuri, organizate pe profile (al grâului, al sfeclăi, pentru sectorul animalier și.a.m.d.). Zahărul importat anul trecut ne-a costat echivalentul a mii de tractoare. Dacă numai a zecea parte din acest număr le-am fi distribuit ca premii, înțără, celor mai bunii producători de sfeclă, evidențiați prin concursuri, vă asigur că în anul următor, prin producția de sfeclă astfel obținută, România și-ar fi amortizat prețul tuturor tractoarelor distribuite ca premii. De unde și nevoia unor puternice asociații profesionale care să organizeze asemenea concursuri. Pe vremuri există "Sindicatul cresătorilor de vaci Siementhal" și grăjei lui această rasă a devenit la noi foarte productivă, pentru că oamenii se sprijină, se întăruiesc în efectuarea investițiilor necesare. În Franța, de pildă, vinul se valorifică prin cooperare și dacă vrei să intri în acest sistem ești obligat să cultivi anumite soiuri, superioare, care mențin prestigiul viticulturii. Amintesc, în sfîrșit, obiectivul permanent, cel chemat să declanșeze și să încununeze întreaga lucrare de refacere a potențialului agricol românesc: stimularea valorosului corp de specialiști agricoli, crearea posibilităților ca ei să se afirme deopotrivă ca îndrumători, ca manageri, dar și ca producători exemplari. Dejnește, în proprietate, a unor micro-ferme model ar fi un stimulent pentru întreaga noastră agricultură. Întrucât calitatea specialiștilor este cea mai puternică monedă convertibilă și pe ea trebuie să protejăm, să cultivăm, să valorificăm. Cum știi că deținem o asemenea monedă forte, nu pot fi decât optimist în privința refacerii potențialului agricol românesc.

Convorbire consemnată de Mihai IORDĂNESCU

INTERPRETÎNDU-L PE MALRAUX

În condițiile restructurărilor care se anunță în tabla de valori a lumii contemporane, provocate de schimbările care au loc în viața economică, socială și politică din ultimul deceniu, se simte acut nevoia de a depăși paradigmă de factură scientist-pozițivistă de concepere a rationalității și a mecanismului procesului de realizare a condiției umane.

În acest context se face tot mai simțită nevoia de umanism, de apropiere a omului de esența sa, alterată accentuat în decenile anterioare, o astfel de apropiere presupunând însă o premergătoare împlinire spirituală și morală a acestuia, în centrul căreia se situează nevoia de transcență (de temei în absolut prin care omul își poate stabili criterii certe de proiectare și realizare eficientă a unei condiții proprii de existență).

Deși mulți gînditori consideră (credem dintr-o privire de suprafață a conținutului actual al straturilor tablei de valori), că satisfacerea acestei nevoi s-ar putea realiza prin religie (în această privință André Malraux se exprimă că "secolul XXI ori va fi religios, ori nu va fi deloc"), noi opinăm pentru o interpretare mai cuprinzătoare, traducind termenul de religie prin cel de filozofie. Aceasta întrucât transcendentul nu trebuie conceput ca o instanță exterioară și suprapusă imanentului - privite dintr-o perspectivă platoniană sau heideggeriană, aceste două instanțe ale lumii obiective corelîndu-se unitar ca două fețe ale aceleiași medalii, similar coexistenței universalului cu individualul, deși primul este temeiul celuilalt, iar cel de-al doilea este modul de manifestare al celui dinții.

Sintagma propusă de gînditorul francez trebule, aşadar, după opinia noastră, înțeleasă ca exprimare a nevoii actuale de spirit, de morală și de umanism în reconstruirea actuală a tablei de valori. Cu alte cuvinte, ca afirmare a nevoii actuale de filozofie în configurarea profilului vieții spirituale ce va fi să călăuzească edificarea structurilor societăților viitoare.

O asemenea interpretare evită unilateralizările ce s-ar putea naște dintr-o supravieware a religiei în detrimentul științei, a valorilor sacrului cu care operează demersurile teiste (și cu atât mai mult mistice) în defavoarea demersurilor teoretice ale științei, ceea ce ar conduce la un alt gen de alterare a esenței umane și, implicit, de îndepărțare a omului de șansele realizării condiției lui (umane), tot așa de nocivă, dacă nu chiar mai accentuată, decât alterarea produsă în această ultimă jumătate a secolului nostru.

Pentru argumentarea punctului nostru de vedere, la dezbaterea căruia lăsăm largă înscrierea celor mai diverse opinii, sprijinindu-ne și pe părerile autorizate ale unora dintre marii gînditori ai secolului nostru, ne propunem desfășurarea demersului întreprins pe parcursul următoarelor cinci capitole: 1. "Lumea de aici" și "lumea de dincolo"; nevoia de transcență în realizarea condiției umane; 2. Transcendentul ca lume a sacrului; sacrul religios și sacrul laic; 3. Filozofia ca "știință a spiritului" și înțemelirea umanismului; 4. "Reîntoarcerea" la sacrul în opțiunea pentru umanism; nevoia actuală de filozofie; 5. Raporturile dintre știință, religie și filozofie în abordarea spiritului și rostul filozofiei.

de filozoful german ca ființă în sine) omul își poate fixa temeiul unor criterii de apreciere (morală, juridică, estetică) a făptuirilor lui realizate din libertate, de orientare a strategiilor sale (ca ființă muritoare) de cucerire a orizonturilor nemuririi. Cu alte cuvinte, prin postularea universalului, omul se salvează pe sine din relativ și istoric și își deschide calea accesului spre absolut.

Nevoia de transcendent rezultă, aşadar, din nevoia de realizare de sine a omului. Pentru că fără intuirea acestuia și, implicit, fără speranța accesului spre o atare lume "de dincolo", omul nu se regăsește pe sine și nu își poate pune problema înfăptuirii de sine, respectiv proiecta și realizează un orizont al condiției lui specifice (umane) în univers.

2. Transcendentul ca lume a sacrului; sacrul religios și sacrul laic.

Prin nevoia de sacru (de fapt de transcendent) toate religiile îndeobșeibă cele de factură iudeo - creștină înțeleg nevoia de Dumnezeu (centru referențial al lumii "de dincolo", concepută ca lume divină). Iar înstrăinarea omului de Dumnezeu capătă semnificația îndepărțării lui de orice temei sau principiu, de orice ordine (morală, juridică, estetică), de orice răspundere socială și istorică și, în cele din urmă, a pierderii atributelor sale de ființă liberă și participant la creație. Uneori concepțiile religioase atestă ideea că, pierzînd pe Dumnezeu, omul devine o ființă satanică și se manifestă asocial și antuman, intră într-un proces ireversibil de disoluție axiologică. Datorită căruia fapt se justifică necesitatea de a le insufla oamenilor prin educație nevoia de Dumnezeu și, corespunzător, convingerea faptului că numai mîntuirea prin Dumnezeu, și dragostea de El îi poate salva și conserva sau readuce la condiția de om.

Este foarte adevărat că o societate în care membrii săi se manifeștă tot mai mult ca oameni fără Dumnezeu (în condițiile în care aceasta este singura cale de înțelegere a sacrului, și Dumnezeu este modul generic de concepere a esenței lumii "de dincolo", a transcendentului) intră inevitabil într-un proces de criză și decădere axiologică, ceea ce implicit conduce și la o alterare a ei la nivel existențial.

Un asemenea mod de a semnifica problema nevoii de sacru (și deci de transcență) și mai ales de a educa pe oameni în acest spirit, nu este pe deplin justificat. Cel puțin din două motive:

În primul rînd, pentru că nu toți cei care-l pierd pe Dumnezeu sau nu îl găsesc se comportă "fără Dumnezeu" - adică fără simț moral și juridic, fără iubire de frumos și de adevăr, fără responsabilitate. Ideea de Dumnezeu, după cum am sugerat, este numai una din modalitățile posibile de ipostaziere ale proiectului ontologic - de semnificare a lumii "de dincolo". Uneori semnificarea noțiunii de transcendent (de lume "de dincolo") nu are nici o relevanță teistă. Heidegger, de exemplu, a considerat universalul ca domeniul al gînditului, ca o lume a ființei în sine pe care omul o postează din nevoia realizării de sine, lume care nu are vreo semnificație în afara lui. De altfel, nici în tradiția ontologică clasică (întemeiată de Socrate și Platon), Ideea originară nu este semnificată ca Subiect suprem sau Pancreator și nici ca instanță absolută situată înainte și în afara relativului (la Platon, universalul și individualul coexistă, primordialitatea primului asupra celuilalt fiind de natură ontologică și nicidecum istorico-genetică).

Așadar, din punct de vedere ontologic sacrul nu este neapărat o entitate divină și nu preexistă profanului, nici nu are vreo funcție demurgică în raport cu el. Ni se pare mai avantajoasă în această privință soluția panteistă a lui Spinoza, potrivit căreia materia își este sieși cauză, deci Dumnezeu este însăși natura și nu se află în afara ei și, cu atât mai mult, suprapus acesteia. În aceeași perspectivă, Teilhard de Chardin consideră că în Substanța universului Dumnezeu și Materia se întrepătrund ca două fețe ale aceleiași medalii. Într-adevăr, generalul există numai în corelație cu și numai prin individual, iar individual este un mod de a fi (concret) al generalului - fiecare lucru fiind o sinteză a generalului și individualului.

În al doilea rînd, dedus printr-o proiecție ontologică a omului din nevoia realizării de sine, sacrul este temei și centru referențial al tuturor formelor culturii în care absolutul funcționează drept criteriu de întemeiere a judecărilor de valoare: în mit, religie, morală, drept, artă și nu în ultimul rînd în filozofie (sacrul religios asemănător celui moral, juridic, artistic, filozofic, și are sorginte în sacrul mitic). În constituirea lumii valorilor acționează, după cum se constată, două forme fundamentale de sacru, religios și laic (în ambele cazuri se opune ontologic profanului). De altfel, analizînd relația dintre sacru și profan în perspectiva instituirii condiției existențiale specifice a omului contemporan, Mircea Eliade însuși, în cunoscuta sa lucrare de sinteză intitulată "Sacru și profan" (1965), consideră că, din perspectiva nevoii de sacru, în epoca actuală sînt "Două moduri de a fi în lume" (titlu unuia din capitolele lucrării), unul determinat de sacrul religios și unul determinat de sacrul laic - datorită influenței crescîndă a progresului științifico-tehnic asupra spiritualității și sistemului de viață al oamenilor.

Oricare specie valorică ar avea în vedere, sacralizarea este metoda prin care oamenii venerează dincolo de limitele înțelegerii lor cognitive anumite valori (sau pe creatorii acestora), situîndu-le într-o lume suprapusă lor, înzestrată cu proprietatea veșnicie și a purității și la care apoi se raportează permanent în aprecierea lor de sine, în speranța mijlocirii permanente de către o astfel de lume "de dincolo" a unei condiții existențiale superioare a lor în lumea "de aici" - scopul suprem al realizării unei atari condiții (pe care nici o altă ființă naturală nu își poate asigura) fiind deschiderea căilor de acces ale omului spre universalizare, adică de transcendere în zona sacrului.

Accesul omului la transcență poate fi dobîndit însă nu numai prin credință (în sacrul de factură divină) și, respectiv, prin conduită și faptă exemplară în direcția slujirii acestei credințe, ci și prin creație valorică de excepție (artistică, științifică, filozofică) sau prin slujire comunitară sau societară majoră. Marii creatori au de altfel cel mai adesea conștiința faptului că prin jertfirea lor pentru creație (valorică) au acces la universalizare - aceasta fiind de fapt singura cale de cucerire a orizontului nemuririi. Mai devreme sau mai tîrziu, colectivitatea apreciază valoarea efortului creativ de interes general al marilor săi eroi și îi sanctifică (îi ridică la rang de sacru), situîndu-i în panteonul lor axiologic comun. Si, după cum se știe, din acest panteon fac parte nu numai fondatorii cultelor religioase sau marii slujitori ai acestora, ci și mari creatori de valori sau conducători de popoare, deschizătorii de drumuri în istorie.

Ion Tudosescu

TRANSCENDENȚĂ în sistemul actual de valori

1. Lumea "de aici" și "lumea de dincolo"; nevoia de transcență în realizarea condiției umane.

Distanțarea de relativ și aspirația spre absolut au marcat trecerea de la natură la cultură, de la animalitate la umanitate. Cum se va fi petrecut concret acest salt fără asemănare în istoria universului material rămîne în multe privințe încă de elucidat științific. Principal este însă de necontestat faptul că numai atunci când și-a ridicat ochii spre cer hominianul în devenire și-a dobîndit conștiința de sine și odată cu aceasta a început drama lui existențială - năzuirea permanentă spre un orizont superior de realizare a condiției lui (umane). Această condiție nu-i este însă conferită de cucerirea unor orizonturi istorico-geografice, de luarea în stăpiniere a unor zone cît mai cuprinzătoare din aria infinită a relativului care structurează universul (deși, în anumite limite, o astfel de cucerire îi conferă o anumită împlinire, totdeauna însă trecătoare), ci de ridicarea privirii spre alte orizonturi, dincolo de relativ, efemer și impur. De aceea, își caută permanent modelul într-o lume purificată, despoarată de relativ și de determinări istorice trecătoare. Si dacă nu-i află rațional o astfel de lume (cunoașterea lumii lucrurilor nu-i oferă senza transcedenței acesteia), și-o inventează, lăudându-și ca model pentru a o putea intui propriul său chip. Aceasta este de altfel, credem, și cauza apariției religiei, fapt ce explică și de ce homo

religios este prima ipostază a lui homo sapiens care se instalează în axiosferă. Pentru că dacă nu se ridică prin gîndire de la existență (determinată istoric) la esență (la esență pură, lipsită de orice determinare), omul nu își poate fixa domeniul de certitudine referențială al judecării de sine (al aprecierii conducei și faptelor sale perturbatoare în ordinea naturală și socială, deci demurgice) și, ca atare, este privat de posibilitatea raportării sinelui la altceva.

Foarte potrivit se exprimă în această privință Mircea Florian într-un studiu despre Filozofia românească (1940): "... omul nu viețuiește ca dobitoacele în fragmentar și prezent, ci are nostalgia totalității, a perspectivelor ce se largesc treptat, a conexiunilor tot mai cuprinzătoare". Si cum "conștiința universalului prezintă în faptele singulare este specificul filozofiei, iar gradele tăriei ei ierarhizează cultural neamuri și oameni", numai "filozofie și cunoașterea universalului și veșnicului ce susțin individualul și efemerul". Cu alte cuvinte, dacă nu se (mai) ridică la nivelul de inteligibilitate necesar intuiției absolutului (al ființei în sine, după cum opina Heidegger) și, corespunzător, nu simte nevoia de sacru, rămîne în rîndurile dobitoacerelor, nu depășește regnul naturii. Așadar, omul își poate structura o condiție specifică lui, umană, numai în măsura în care aspiră spre absolut, manifestă o nevoie permanentă de transcență.

Această lume "de dincolo" (a esențelor pure, a universalului), absolută și neistorică, tocmai pen-

JERTFA INOCENȚILOR

Expoziția de pictură semnată de Alecu Ivan Ghilia

Prozator, poet, publicist și pictor binecunoscut pentru creația sa multilaterală, Alecu Ivan Ghilia a dedicat expoziția "Jertfa inocenților" eroilor și martirilor Revoluției din Decembrie 1989.

Deschisă la Galeria Municipiului București din Str. Academiei, expoziția - cuprinzând aproape 100 de tablouri grupate în ciclul "Spovedanii" și ciclul "Singurătăți" - a suscitat un viu interes din partea iubitorilor de artă, a criticii de specialitate. Publicăm aprecierile unor prestigioși critici de artă.

Dan Grigorescu:

"Pictura lui Alecu Ghilia e confinea unui suflet ce năzuiește la afarea certitudinilor. Ea a străbătut, de-a lungul anilor mulți de cînd o știu, un drum ce se îndreaptă constant spre o aceeași întă - descopeirea acelui fascinant teritoriu în care legea supremă a tuturor lucrărilor să fie dreapta cumpănă a plenitudinilor spiritului. O căutare patetică, dramatică în însăși esență ei, dar neumbrind niciodată cu totul Speranța. Nevoia de-a împinge realul, prin durere și suferință, spre Lumină. Spre apoteoză contemplării sacrului. Și tocmai această structură sufletească zbuciumată, în care drama existențială și speranța alcătuiesc termenii fundamentali ai trăirii, se regăsește inconfundabil în limbajul formelor și al colorilor universalui său pictural."

Oricine citește cu luare aminte tablourile lui Ghilia își poate da seama că, dincolo de linia aspiră, vîguroasă, uneori explozivă, dincolo de colorile ce absorb lumina și o reverberează, sporind-o, se deslușește o adâncă pace interioară, un întreg potențial energetic al căruia principiu suprem este atotcuprinsătoarea bunătate însingurată, setea de spovedanie, și prin comunicare, a descărăcării și limpezirii din tumultul interior. Poate că aceia care îcunosc numai pe Ghilia-omul și nu i-au citit romanele sau poemele, să fie, la început, la primul contact cu pictura sa, deruță de această furtună ce se dezălnătuie sub ochii lor; nici un semn vizibil al firii lui blajine, calde și înțeleagătoare. În realitate, totul, dar absolut totul e aici mărturie a acestei bunătăți candide cu care el prevestește lumea, îi descoperă tragedia

și se simte solidar cu ea, știind bine că multe săntăriile ce pot duce spre salvare și spre afarea adevarului: transcenderea efemerității către zonele misterului sacru.

Răstignirile din tablourile sale săntă, firesc, momente ale drumului spre înviere și înălțare".

Radu Ionescu:

"Vizitarea expoziției lui Alecu Ivan Ghilia nu este o întâmplare de toate zilele. Reușind din prima clipă să capete un ascendent asupra privitorului, pictorul a cîștagat cea mai însemnată etapă a bătăliei. Tonalitatea suprarealistă a peisajului - propensiunea către imaginea fantastică - voluptatea de o decentă naturalețe a siluetelor conturate și expresionismul vîguros al portretului săntă reluată obsesiv în toate marile lui compozitii simbolice. Expoziție

de idei, expoziție de cert meșteug al expresiei, expoziție de evidență și deschisă confesiune, expoziție omagială - în cel mai emoționant sens al cuvîntului disturbat din noblețea sa - evocatoare a Evenimentelor din Eroicul Decembrie 1989, adăugă bibliografiei și biografiei sale spirituale o importantă operă în plus, o nouă subliniere a curajului de a se arăta așa cum este, cu mijloacele și preferințele sale ființiale spirituale".

Grigore Arbore:

"Greu de regăsit scriitorul în aceste lucrări. Ele au un grad de marcantă autonomie față de proza lui Ghilia de parcă ar fi fructul unei alte gîndiri creative, concentrată exclusiv asupra unor semnificații care să excedeze sfera literaturii. Ceva din prozatorul Ghilia se simte totuși... și anume acea obsesie cosmică în interdependentă transcenșională cu terestrul. Ea nu este altceva decât reflexul unui sentiment de aderență tulburătoare și gravă la Cosmos, la Divin. De aici își trage obîrșia tensiunea de tip expresionist ce izvorăște din tablourile lui Ghilia. Deformarea ca element de subliniere a încordărilor lăuntrice, ca un element de întărire a capacitatei expresive într-un sens voit, intervine - se pare - la Ghilia-pictorul, nu în urma unor deliberații livrești, ci se naște firesc, printr-un act de proiecție a trăirii individuale în exterior, ca imagine".

ÎNTRE OCCIDENT ȘI ORIENT: VOCATIA DE SINTEZĂ A CULTURII ROMÂNE

VOINȚA CULTURALĂ a întemeietorilor de țară

În gîndurile și proiectele noastre dorim să ne sprijinim de toți cei care, dincolo de orice patimi politice și angajări partizane, în la cultura acestui neam, la demnitatea și valorile lui autentice și înțeleg să le apere împotriva a tot felul de demolatori și mistificatori gata să culpabilizeze pe oricine, ba chiar întregul popor român. Și astă mai ales în prezent, cînd s-a produs și se produce sub ochii noștri o degradare morală a valorilor statonice și care fac min-dria și verticalitatea noastră spirituală în concertul culturilor europene. Dacă, în ciuda deciziei draconice a Efesianilor, numele lui Erostrat a ajuns pînă în zilele noastre, iar uneori își găsește chiar întruchipări însă-mîntătoare, noi ar trebui să opunem furiei demolatorilor marea iubire de oameni, noua voință și noua strategie constructivă (începînd cu auto-construcția spirituală de sine) a lui Socrate - Isus încare s-a întruchipat marea poruncă a Binelui.

Noi nu trebuie să intrăm sau să reintrăm în Europa nici pe ușa din față, nici pe cea din dos, sătem în Europa de peste 2000 de ani și nu trebuie decît să ne redescoperim și să valorificăm vocația noastră europeană și universală, urmînd sublima lecție a strămoșilor noștri - aceea de a făuri o strălucită sinteză a unor mari stiluri de cultură (romanic, gotic și bizantin), focal unic de iradiere spirituală, căruia îi repugnă formalismele, dogmatismele mortificante. Nu folosește nimănui să transferăm pur și simplu în nordul Dunării mari centre ale culturii sude ce antice mediteraniene și să căutăm la traco-geții rădăcinile unice ale culturii antice greco-romane, dar tot atît de eronat și periculos este de a uita de noi însine, de trecutul nostru și a ne căuta identitatea spirituală la marile curți ale Occidentului. Pentru a ne descoperi și pune în lumină

adevăratele valori distinctive ale spiritualității noastre, trebuie să ne căutăm în focarele de experiență creatoare ale civilizației bizantine și ale creștinătății ortodoxe, în ceea ce N. Iorga numea "Bizanțul după Bizanț", cu aliuvinile lui renascentiste vest europene, în orice caz în noi însine, în perimetru nostru de umanitate și originalitate, iar nu pe alte meleaguri.

Puteam spune că civilizația românească și-a construit de timpuriu un stil original de viață și cultură nu prin izolare sau încidere în sine, ci prin modul în care a știut să-și trăiască destinul istorico-geografic - decurgînd din situația sa la confluența a două mari tipuri de civilizație: occidentală și orientală, prin modul cum a știut să facă din acest lucru, precum și din alte contacte sau impactive mai de durată, factori de creație culturală și civilizațorială. Nobila sa plămadă sufletească originară și împrejurările aspre ale vieții i-au modelat caracterul, i-au ferit de sovinisme și intoleranță belicoase, conferindu-i în același timp o înaltă conștiință de sine, demnitate și fermitate în apărarea intereselor sale fundamentale, a pămîntului strămoșesc, a însăși ființei naționale.

Încă de la primele sale forme de organizare statală, românii au probat această dublă caracteristică de psihologie socială și națională: au luptat cu dirzenie și eroism, împotriva împărăților și înröbirilor lor, dar nu s-au arătat intoleranți față de alte forme de cultură decît cele izvorînd din natura lor etnică și religioasă, deși se întîmplă ca unele din acestea să fie folosite în scopuri evident politice, dușmanoase.

Să amintim, între atîtea exemple ce se pot da, de cetățile fortificate ridicate de cavalerii teutoni; țărani români au știut să învețe din lectia acestora spre a-și construi propriile

lor cetăți fortificate de adăpost în caz de primejdie. Și este limpede că regilor unguri nu le convineau experiențe constructive de acest fel, deși recunoșteau preexistența unor voievodate românești. Independent însă de tendințe și interese imediate, fapt cert este că pe teritoriul țării noastre a existat întotdeauna, pe lîngă înfrântări, tensiuni și conflicte politice, un dialog benefic al stilurilor și formelor de cultură, ceea ce presupune interinfluențe, circulația de modele, impulsuri stilistice reciproce.

Chiar primii domnitori au știut să îmbine în chip fericit construcțiile civile, arhitectura fortificațiilor cu arhitectura religioasă. Cetatea Neamțului, de exemplu, va deveni curînd o adevărată glorie moldavă, care va intra deopotrivă în istorie, în legendă și poezie. Trebuie să menționăm de asemenei cetățile de frontieră ale gloriosului domn Mircea, învingătorul lui Baiazid la Rovine, cetatea de frontieră Tâlmaciul (jud. Sibiu) și Cetatea Bran, ridicată de brașoveni - un tipic castel de munte de mare capacitate defensivă prin adaptarea sa la formele de relief; "castelul Bran este cel mai frumos exemplar de arhitectură rezidențială fortificată ce s-a păstrat în sec. al XIV-lea în țările române..." (Vasile Drăguț).

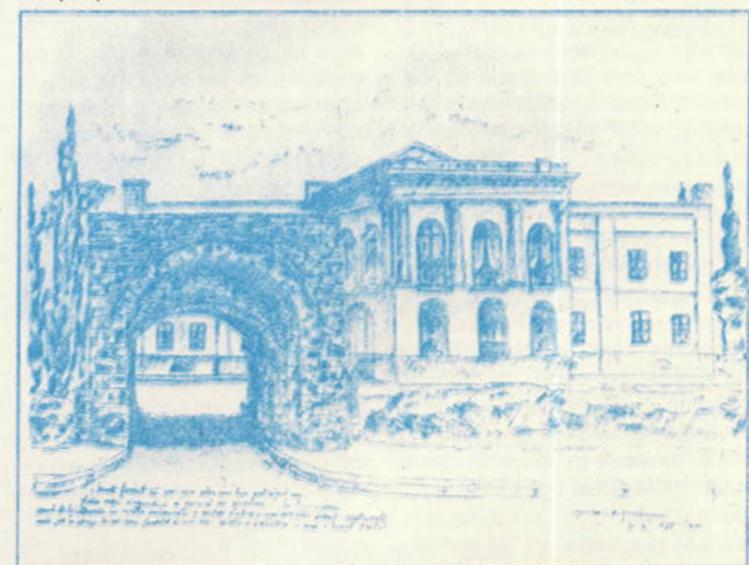
Cetățile fortificate reprezentau o necesitate imperioasă a timpului, iar construcția lor era călăuzită preponderent de criterii utilizare fără să lipsească totuși criteriul estetic, îndeosebi în ceea ce privește încadrarea în mediu și armonizarea cu peisajul. În schimb, arhitectura religioasă aparține prin excelență civilizației spirituale și ea a produs adevărate capodopere. Prin mulțimea și valoarea lor estetică, deși inegală, reprezintă și ele un semn al autorității voievodale. Și este cît se poate de semnificativ faptul că însuși Basarab I, întemeietorul de țară și-a legat numele de

asemenea ctitorie ale spiritului, dintre care două adevărate capodopere. Din cauza refacerilor (sub Matei Basarab) și a reconstrucției după cutremurul din 1802, Biserica Domnească de la Cîmpulung, terminată în 1352, unde a și fost înmormînat, este cunoscută doar ca urmare a unor cercetări arheologice. Destul de bine totuși pentru a se ști că era un monument tipic bizantin. Cealaltă născătorie a lui Petru I Mușat. În 1402 cînd s-au adus aici moaștele Sf. Ioan cel Nou, monumentul există. La Roman, Roman I ridică biserică episcopală, unde a fost îngropată mama lui Alexandru cel Bun, care a pus să se zugrăvească monumentul. De mare importanță a fost biserică de mici proporții a boierului Theodor Vitold, la Lujeni, unde se păstrează fragmente de pictură de mare interes, apreciate adesea din perspectiva Renașterii.

In Moldova, primele ctitorii aparțin Mușatinilor. Se răspîndește tot mai mult tipul de biserică trèflat (triconic). La Suceava se construiește Biserică Sfântul Gheorghe, denumită Mirăuți, unde se încoronau domnii Moldovei, atribuită lui Petru I Mușat. În 1402 cînd s-au adus aici moaștele Sf. Ioan cel Nou, monumentul există. La Roman, Roman I ridică biserică episcopală, unde a fost îngropată mama lui Alexandru cel Bun, care a pus să se zugrăvească monumentul. De mare importanță a fost biserică de mici proporții a boierului Theodor Vitold, la Lujeni, unde se păstrează fragmente de pictură de mare interes, apreciate adesea din perspectiva Renașterii.

Rezultă cu claritate, încă din acest veac al întemeierilor politice-statale, că Principatele române au pătruns de la început în istoria europeană nu ca o rudă săracă, ci cu toată strălucirea unui popor care a știut întotdeauna să-și asocieze la calitățile de viteje și eroism, această vocație constructiv-civilizatorică și culturală.

AI. TANASE

Desen de Spiru Vergulescu
din ciclul
"Drumuri eminesciene"

Gh. Eminescu

SAU PUTREA DE A-ȚI ASUMA DESTINUL

Ca în fiecare an, și de astă dată omagierea Poetului Național ne-a oferit prilejul de-a ne ilumina sub străfulgerările celui mai eroic, celui mai tragic destin românesc. Adevăruri adînci au fost rostită și la acest ceas de sărbătoare despre universalitatea creației sale. Ne-am adîncit și mai mult în icoana dumnezeieștilor însemne nemurind cobișirea lui printre noi. Cutremurătoare ne vin și astăzi mărturii despre suferințele sale morale, nemăsurat mai grele decât cele fizice care i-au măcinat sănătatea. Și, prin toate acestea laolaltă, zborului său în eternitate î-am închinat, o dată și încă o dată, ofranda clipei fugare a fiecărui dintre noi, conștiencă de sine abia sub lumina lui tutelară.

Dar un adevăr, incomparabil mai simplu și esențial, a trecut poate mai puțin observat: Forța cu care Eminescu și-a asumat destinul. El cel dinții a intuit că un sfîrșit tragic avea să-i frângă aripile mult înainte de vreme. Știa, mai mult decât noi toți laolaltă, că soarta l-a pecetuit chiar de la naștere destinul. Și el și l-a asumat integral. Ne stau mărturie prometeica luptă cu clipele din laboratoarele

lui de creație, puterea aceea fără egal de a recrea o lume de frumuseți fără de moarte, atotmîntuitoaică credință prin care a sacrifiat limba română.

Ce uriașă lecție de construcție pentru întunecatele și nevolnicile ceasuri de față! Cât de pilditoare este această hotărîre de a fi nici mai mult, dar nici mai puțin decât își este dat să fi. Ce tonifiantă sfidare aruncată morții și tuturor celor ce vor să-și impună atotputernicia prin săntajul cu asimilarea stihilor din jur! Tocmai de aceea Eminescu rămîne pentru noi nemuritor ca și eterna reînvierire a firii. Venim spre el ca la un ritual străbun de împărtășanie. Asemenea acelor arcași din vechime care se cumineau nu atât la gîndul trecerii Dincolo, ci pentru ca prin moartea lor, Crezul să poată fi rostit și urmat mai departe prin urmașii urmașilor lor.

Pentru că cel mai mare omagiu închinat eternității neamului tău este tocmai forța de a-ți asuma destinul, cu moartea pre moarte călcind.

Mihai IORDĂNESCU

IDEEA EMINESCU- IDEEA NAȚIONALĂ

Lucian Blaga susținea în Spatiul mioritic, în 1936, că există o IDEE EMINESCU și că ea s-a zâmbisit sub zodii românești, printr-o înriurire "catalitică", pe care el o numea "școală întră găsirea sinelui" în care s-a regăsit și recunoscut și George Coșbuc. Amîndoi reprezentă, în considerațiile lui Lucian Blaga, poporul român. În timp ce Gh. Coșbuc reprezintă temperamentul românesc prin descrierea vieții folclorice, M. Eminescu transfigurează matricea stilistică românească la modul sublim. "Eminescu e de un românism sublimat, complex, creator. El e mai aproape de ideea românească; Coșbuc e mai aproape de fenomenele românești. Coșbuc ar reprezenta poporul românesc printr-un fel de consimțămînt plebiscitar, Eminescu îl reprezintă printr-un fel de legitimism de ordin divin".

Cum trebuie înțeleasă Ideea Eminescu în matricea social-culturală românească actuală? În primul rînd, ca echivalent al Ideii naționale românești, înțemeiată pe premise ontologice nediscutabile. Principiul individualității naționale nu se opune umanismului și umanității, întrucât naționa nu există ca națuire decât înlăuntrul omenirii, la fel cum ființele există înlăuntrul Ființei, iar omenirea există numai prin individualitate concrete din care ea se compune și prin care ea se definește. Individualitatea, tocmai pentru că aparține unui grup, aparține omenirii, dar ea

este, întii și-ntii, ea însăși, iar dezvoltarea ei, înlăuntrul grupului de care este legată prin "lanțuri nedescăute" duce înainte omenirea, ceea ce înseamnă că individualitatea aparține omenirii numai prin naționalitatea sa. Națunile și naționalitățile - părți concrete ale omenirii - se afirmă în lume în feluri deosebite, încât fiecare aparține omenirii prin valorile ei valabile, ca părți ale întregului. Ideea de individualitate, care, în marginile unei națiuni, nu-înseamnă individualitatea națională în concertul națiunilor, are note diferențiale în România, în Franță, în Anglia, în Statele Unite ale Americii, în Japonia sau în altă parte a pămîntului, dar ea este, în chip ne-cesar și esențial, elementul dinții din care e alcătuitor omenirea, fiindcă individul aparține unui grup național cum verigile aparțin unui lanț.

În al doilea rînd, tot atât de important ca și cel dinții, Ideea Eminescu trebuie înțeleasă sub conurile de lumină ale vechii trihotomii a valorilor (Adevăr, Bine, Frumos). Despre această treime axiologică din doctrina social-politică a lui Mihai Eminescu se poate spune, printr-o mutare de accent, ceea ce spunea el despre Titu Maiorescu: "Principiul fundamental al tuturor lucrărilor d-lui Maiorescu este, după cîte știm noi, naționalitatea în marginile adevărului. Mai concret: Ceea ce-i neadevără nu devine adevărăt prin împrejurarea că-i național, ceea ce-i injust nu

devine just prin aceea că-i național, ceea ce-i urât nu devine frumos prin aceea că-i național, ceea ce-i rău nu devine bun prin aceea că-i național".

O dată înțeles acest fapt - și înțeles astfel încît orice naționalism exclusivist, rasist sau șovin să nu fie cu putință - principiul individualității naționale este principiul valorii, legat de omenire prin valorile naționale prin care un popor își rostește ființa sa proprie în ființa popoarelor. Ideea de românițate, denaturată atât în vremea aceea cît și, mai cu seamă, în prima jumătate a secolului XX, este legată de omenire (și de euro-penită) prin valorile specifice pe care le pune în relief. Românițatea unei idei nu este condiția necesară a valorii, valoarea este condiția și măsura românițării unei idei.

În al treilea rînd, Ideea Eminescu, ca idee românească, trebuie legată de dragostea desăvîrșită pe care Gînditorul-fără de pereche a avut-o față de elementele pozitive și productive din epoca sa, cu precădere țărânamea română - "unicul și adevăratul popor românesc", despre care a scris, cu patimă și cu durere, pagini greu egalabile, cum numai Cezar Bolliac a mai scris, poate, cum mărturisește el, într-un articol de fond. "Ce să vă spun! Iubesc acest popor bun, bînd, omenos, pe spatele căruia diplomații croiesc charte și rezbele, zugrăvesc împărății despre care lui nici prin gînd nu-i trece; iubesc acest popor, care nu servește decât de

catalici tuturor acelor ce se înalță la putere - popor nenorocit care gema sub măreția palatelor de gheăjă ce i le aşeză pe umeri.

Pe fruntea sa străinii scriu conspiraționi și alianțe rusu-prusiene - pe seama sa se croiesc revoluționi grandioase ale Orientului - a căror fală o duc vreo trei indivizi - a căror martirii și desonorii le duce poporul sărmănu".

Ideea Eminescu = Ideea națională înlătură naționalismul de cafenea și patriotismul de parădă. Contemporanilor care își "însușiseră" monopolul românismului și al patriotismului, Mihai Eminescu le-a dat o replică încă actuală: "Dar d-lor, mi-e rușine să fiu român! Dar ce fel de român? Român care vrea a-și fi însușit monopolul, privilegiul patriotismului și-al naționalității, așa român de parădă mi-e rușine să fiu. Naționalitatea trebuie simțită cu inima și nu vorbită numai cu gura. Ceea ce se simte și se respectă adînc, se pronunță rareori. Hebreii cei vecini-naveau voie să pronunțe numele Dumnezeului lor! Iubesc poporul românesc fără a iubi pe semidocii și superficialitățile sale".

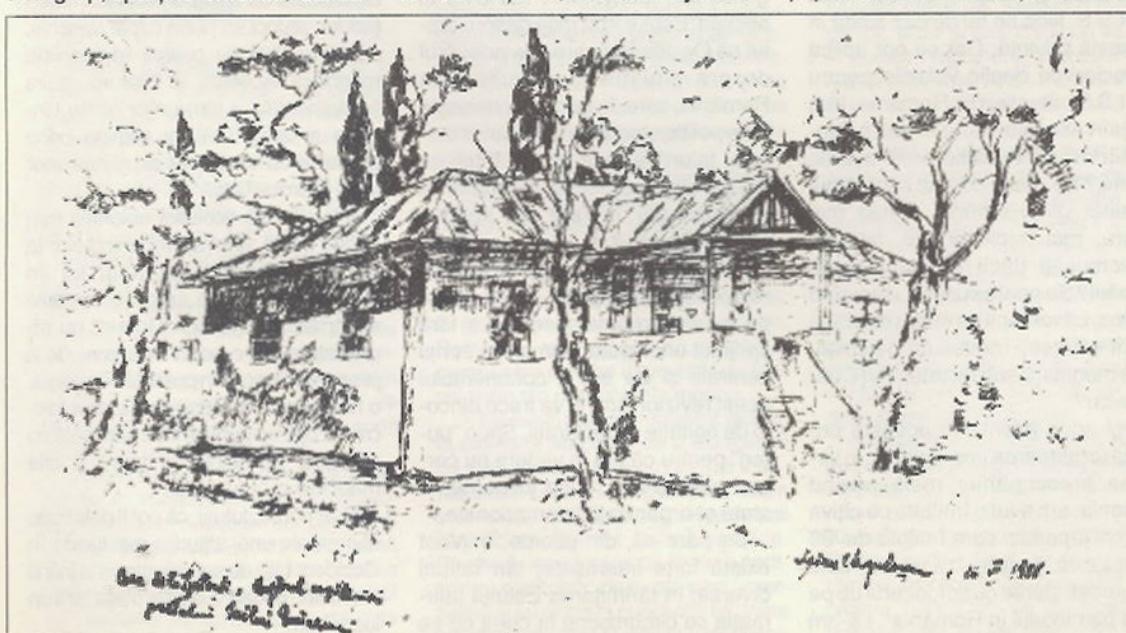
Mihai Eminescu a fost învinovătit de naționalism și acestui cuvînt îl s-au asociat fel de fel de atribute: integral, agresiv, exclusivist, șovin, antisemit, rasist, reactionar, conservator-retrograd, antumanist, nemâldos și, mai de curînd, fascist. S-a săvîrșit, în mod sistematic, o greșeală, voită sau ne-voită, de a se identifica nucleul de semnificație al conceptului de naționalism în științele social-politice, înțemeiat pe mitul singelui și pe mitul pămîntului, în care voința de putere a unei națiuni asupra altiei națiuni sau naționalități este prilejul nimerit de asociere a crucii și a pistolului spre a se înfăptui statul național-creștin, statul etnocrat, statul legionar sau alt tip de stat totalitar, cu termenul de națio-

nalism constructiv și maleabil, care pună în conceptul său propriu trăsături generale și comune ale unei atitudini politice românești de adîncă și înaltă altitudine spiritual-morală, socială și națională, în care iubirea nețâmurită față de națiune nu este întinată de ura de rasă și de inegalitatea naturală dintre neamuri sau grupuri etnice care își petrec traiul pe teritoriul românesc, nici de înrăjbirea naționalităților, și în care cultul narcissist al singelui, al pămîntului și al sufletului este izgonit ca un instinct teluric.

Mihai Eminescu - "geniul inteligențial al românismului" - cum l-a caracterizat Octavian Goga - nu putea fi, nici din acest punct de vedere, decât un model exemplar de românișism și de patriotism, pentru că, în logica sa, pe teritoriul statului român își puteau îndeplini destinele proprii elemente de orice neam - evrei, unguri, greci, bulgari, ruși, nemți, polonezi și alții - dacă îndeplineau condițiile teoriei sociale a compensației. (Fiecare membru al unui organizație social și fiecare grup social trebuie să acționeze în astă fel încit, prin munca lor fizică sau intelectuală, să redea societății măcar atât cît au primit de la ea. "Compensația nu se dă de către o clasă sau de către un om decât prin muncă intelectuală sau musculară. Munca musculară - precizează el - consistă în producere de obiecte de utilitate necontestată, cea intelectuală în facilitarea producționii acestor obiecte").

Critică xenocrației fără minte și fără inimă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea din România trebuie înțeleasă în spiritul acestei teorii, iar teoria socială a compensației este legată, în toate privințele, de Ideea Eminescu și, prin ea, de Ideea națională, care și-a sporit astăzi actualitatea. Punctum.

Ion Mihail POPESCU

Am citit, grație cotidianului "Vremea" (nr. 91 din 29.12.92) articolul "Ungaria se teme pentru viitorul său", reprobus după revista londoneză "Foreign Report". Mărturisesc că în timp ce privirile mi s-au opri asupra primei fraze: "Autoritățile maghiare au început să se teamă

pentru securitatea țării lor", mintea a zămislit fără ezitare gîndul: "Așa le trebuie! Cine seamănă vînt, culege furtună..." Acest gînd nu mă părăsește nici după lectura repetată a articolelui în cauză. El este însotit însă de un semn de întrebare: Oare, se tem ei cu adevărat?

Cine seamănă vînt...

Desigur, preocupările, chiar temerile statelor din partea de est și centrală a Europei cu privire la securitatea lor sunt de înțeleas. Pentru că, fără exagerare, nu există stat în această zonă care să poată spune cu siguranță că, în condițiile actuale, interesele sale naționale de securitate sunt garantate. Cauzele acestei stări de lucruri sunt cele cunoscute: schimbările radicale din Europa și din lume în urma prăbușirii regimurilor totalitare și dispariției U.R.S.S., încetarea aranjamentelor de securitate în care erau integrate cele mai multe din aceste țări pînă în anii '89-'90.

Gîndul mărturisit mai sus nu izvoară înșânsă din considerarea acestor împrejurări generale, care ne pun pe toti cei din zonă în condiții precare de securitate. El a își săt și se păstrează în continuare grefat mai ales pe un caz particular, și anume pe comportamentul Ungariei. Întrucît, pe fundalul noilor condiții existente, tocmai Ungaria s-a dovedit în ultimii ani un factor prin excețională destabilizator, generator de tensiuni, de neînțelegeri și fricjuni.

În ciuda unor declarații periodice de respectare a prevederilor cunoștințelor tratate de pace (Trianon și Paris), linia de conduită a responsabilităților politicii maghiare denotă contrariul. După cum cunoaște bine citorul, luindu-și în primire atribuțiile de premier, dl. Antall s-a prezentat drept prim-ministrul al 15 milioane de maghiari, deși Ungaria are o populație de sub 10 milioane. Dl. Fur, al doilea om în partidul de guvernămînt, ministrul apărării declară că securitatea națională a Ungariei se asigură pe curbura Carpaților. O înaltă oficialitate însarcinată cu problemele ungurilor din diaspora, afirma recent că, la Budapesta, se gîndesc la forme de reprezentare juridică și diplomatică a maghiarilor ce trăiesc în alte țări. Membri ai parlamentului maghiar, șefi de partide, alte oficialități ungare întreprind călătorii în Transilvania, în Voivodina și înțîlniri cu organizații locale maghiare, autorități românești, respectiv iugoslave lînd cunoștință despre asemenea "vizite" din medierea de informare. Desigur, respectând regulile stabilite în comun privind trecerea frontierelor de stat, oficialii maghiari pot călători oriunde și ori cind doresc. Dar în realizarea neanunțată a unor călătorii ca cele evocate mai sus e mult mai decât o lipsă de elementar respect față de autoritățile țărilor în cauză. Anume, se vrea ca lumea să fie obișnuită cu faptul că reprezentanții unguri pot merge cind vor la maghiari din altă țară, într-un fel la "maghiari lor", ignorînd că aceștia sunt cetățeni ai altor state, pe teritoriul căror trăiesc. Cu alte cuvinte, se acredează ideea că Budapesta poate, oricînd să discute problemele maghiarilor din alte țări la acestea acasă, fără autoritățile legale ale țărilor respective, de fapt pește capul acestor autorități. Acestui scop îi servesc partidele politice ale maghiarilor, create pe criterii etnice și foarte asemănătoare între ele, chiar prin denumiri în România, Iugoslavia, Slovacia - partide pe care cercurile interesante

din Budapesta și de aiurea le orientează spre atîțarea pasiunilor naționaliste, destabilizarea situației politice interne, partide prin care se lansează în ultimul timp lozinca autodeterminării maghiarilor.

Astfel, poziția oficială a Ungariei de a asumare a răspunderii față de soarta maghiarilor de pretutindeni, exercitată cu de la sine putre și în contradicție cu principiile de bază ale dreptului internațional, este în mod evident forma în care Budapesta promovează în prezent linia de strategie politică a maghiarilor urmăind revizuirea tratatelor de la Trianon și Paris, modificarea granitelor statonice prin tratatele respective și refacerea Ungariei mari. Tocmai aplicarea acestei linii afecteză relațiile Ungariei cu mai toate țările vecine, care interpretează în mod realist politica maghiarilor drept o politică iridentistă. Exact în acest sens premierul slovac Vladimír Mečík, afiat la Viena în noiembrie anul trecut, a acuzat Ungaria că urmărește "cu bună știință să prejudicieze interesele unui alt stat - Slovacia", apreciind că Ungaria "amenință stabilitatea Europei". În același sens a venit și precizarea șefului statului român, dl. Ion Iliescu privind iridentismul Budapestei, precizare făcută la Paris în interviul acordat ziarului "Le Figaro", într-o remarcabilă luare de atitudine pe planul politicii externe, așteptată de multă vreme de către opinia publică de lume.

Desigur, democrația, statul de drept aduc cu ele, mai bine zis ar trebui să aducă și o democratizare a relațiilor interetnice. Dar sub această situație generală abundă diversitatea. Astfel, nu se pot pune semne de egalitate între state multinaționale - de exemplu Iugoslavia, fostele U.R.S.S. și Cehoslovacia, pe de o parte și state naționale cum sunt România și Bulgaria, pe de altă parte. Apoi, minoritățile, ele însele pot fi și săt diferite - unele sunt legate etnic de națiuni în genere dezmoștenite și asuprute, iar altele provin din națiuni asupratoare, unele cu trecut sau prezent imperial, ajunse în condiție de minorități tocmai în urma proceselor de descompunere și destrâmare a unor puteri asupratoare. Unor astfel de minorități le vine greu acum să accepte noua lor condiție. Acesta este cazul minorității maghiare din teritoriul acaparate în trecut de imperiul austro-ungar; într-o condiție similară se află minoritățile ruse din unele state independente formate în urma destrâmării fostei U.R.S.S.

Apoi, consider că ar trebui chestanătatea temeinic și serios, susținerea înghețării conflictelor etnice în condițiile tuturor fostelor state socialiste. Au fost desigur țări în care ceea ce se numea socialism acoperă, în fapt, flagrant și dramatice inegalități și asupruri etnice, foste U.R.S.S. fiind un fel de caz-limită în această privință. Dar se pot aplica apercieri pe deplin valabile pentru U.R.S.S. situației din România, fără ca prin aceasta să nu fie siluit adevărul despre realitățile românești ale vremii? Se poate dovedi că regimul totalitar din România a fost mai aspru, mai împărat etc. față de naționalități decât a fost față de români? Se poate susține, discutând serios, că români au dus-o mai bine decât cetățenii români de naționalitate maghiară sub dictatura lui Ceaușescu?

Îmi aduc aminte în această privință următoarea împrejurare: în virtutea preocupărilor mele privind Japonia, am avut o întîlnire cu cîțiva ziariști japoanezi care înainte de '89 scriaseră despre "zecile de sate ungurești sterse cu buldozerul de pe fața pămîntului în România". Le-am spus la acea întîlnire: "Ceaușescu

regimurile totalitare, nemulțumirile și tensiunile etnice, hrânite acum doar din ele însele pe terenul democrației ar duce cu necesitate, într-o logică proprie, aproape imposibilă la conflicte interetnice, la destrâmări, constituiri și reconstituiri de state.

O astfel de înțelegere generală a resurrecției naționalismului, după părerea mea, acoperă un neadevăr și, totodată, vrea să ascundă o vină. Un neadevăr, pentru că situația din estul și centrul Europei este atât de diversă încât nu se pretează la generalizări prea întinse pentru a rămîne valide; o vină a acelor forțe (inclusiv state) care încearcă să acrediteze ideea că există "naționalisme bune" și "naționalisme rele" - clasificare arbitrară în numele căreia se pregătește trasarea unor noi configurații geo-statale în această parte de lume.

Desigur, democrația, statul de drept aduc cu ele, mai bine zis ar trebui să aducă și o democratizare a relațiilor interetnice. Dar sub această situație generală abundă diversitatea. Astfel, nu se pot pune semne de egalitate între state multinaționale - de exemplu Iugoslavia, fostele U.R.S.S. și Cehoslovacia, pe de o parte și state naționale cum sunt România și Bulgaria, pe de altă parte. Apoi, minoritățile, ele însele pot fi și săt diferite - unele sunt legate etnic de națiuni în genere dezmoștenite și asuprute, iar altele provin din națiuni asupratoare, unele cu trecut sau prezent imperial, ajunse în condiție de minorități tocmai în urma proceselor de descompunere și destrâmare a unor puteri asupratoare. Unor astfel de minorități le vine greu acum să accepte noua lor condiție. Acesta este cazul minorității maghiare din teritoriul acaparate în trecut de imperiul austro-ungar; într-o condiție similară se află minoritățile ruse din unele state independente formate în urma destrâmării fostei U.R.S.S.

Apoi, consider că ar trebui chestanătatea temeinic și serios, susținerea înghețării conflictelor etnice în condițiile tuturor fostelor state socialiste. Au fost desigur țări în care ceea ce se numea socialism acoperă, în fapt, flagrant și dramatice inegalități și asupruri etnice, foste U.R.S.S. fiind un fel de caz-limită în această privință. Dar se pot aplica apercieri pe deplin valabile pentru U.R.S.S. situației din România, fără ca prin aceasta să nu fie siluit adevărul despre realitățile românești ale vremii? Se poate dovedi că regimul totalitar din România a fost mai aspru, mai împărat etc. față de naționalități decât a fost față de români? Se poate susține, discutând serios, că români au dus-o mai bine decât cetățenii români de naționalitate maghiară sub dictatura lui Ceaușescu?

Îmi aduc aminte în această privință următoarea împrejurare: în virtutea preocupărilor mele privind Japonia, am avut o întîlnire cu cîțiva ziariști japoanezi care înainte de '89 scriaseră despre "zecile de sate ungurești sterse cu buldozerul de pe fața pămîntului în România". Le-am spus la acea întîlnire: "Ceaușescu

centrală și de est). Pe sprijinul unor astfel de forțe tinde să se grefeze și revizionismul maghiar la care mă refer aici. Poate că Occidentul, marile puteri vest-europene, Comunitatea Europeană, Statele Unite, NATO și UEO vor înțelege la timp miopia politică și risurile grave pentru stabilitatea și pacea întregului continent pe care le implică continuarea unei politici de fără mitare a Estului, în sensul dezmembrării unor state naționale. În acest context, recentele acorduri dintre Ungaria și Rusia privind cooperarea în domeniul minorităților etnice și asistenței militare acordate părții maghiare, programul intens de modernizare a forțelor armate ungare, ca și acțiunile care pot transforma triilaterala de la Vișegrad într-o autentică alianță ar trebui să deschidă mai repede ochii care nu vor să vadă asupra sensului și scopurilor revizionismului maghiar. Personal consider că o mare însemnatate pentru stabilizarea relațiilor din Estul Europei pot avea state cum este Germania (cu tot ceea ce aceasta înseamnă în Europa și în lume). Dacă asemenea state nu se vor lăsa la remorca unor interese îngust-naționaliste, cum sunt cele reprezentate de iridentismul maghiar, atunci vor crește sansele depășirii stărilor de tensiune, ale înlocuirii lor cu o cooperare largă și mutual benefică între toate statele din zonă.

Deci, judecînd după ceea ce se întimplă în Europa centrală și de est, dacă autoritățile maghiare se tem în ceea ce privește securitatea țării lor, ele ar trebui să blameze pentru aceasta doar revizionismul maghiar în mod evident reactivat în ultimii ani.

Dar, lăsînd la o parte risurile unor războaie în Balcani, evocate și de publicația londoneză mai sus citată, sunt oare reale îngrijorările autorităților maghiare? Ce elemente concrete ar genera în prezent teama pentru securitatea națională a Ungariei? În articolul din "Foreign Report" se fac referiri în acest sens la o posibilitate de reînvierire a Micii Înțelegeri și la încercuirea în care s-ar afla Ungaria în condițiile cînd din cele patru state vecine doar unul, anume Austria, este neutru, celelalte trei fiind "inamici fătiști".

Desigur, este de așteptat ca manifestarea unui curs activ spre împărtuirea unei politici revizioniste în această zonă să nu rămînă fără răspuns din partea statelor afectate. Ce forme ar putea lua un astfel de răspuns o vor arăta eventualele evoluții viitoare în acest sens.

Ceea ce se poate spune înăscut este că, în prezent, nici unul dintre vecinii Ungariei nu este "stat inamic". Dacă, în viitor, unii sau alii dintre acești vecini ai Ungariei se vor transforma în state inamice, față de Ungaria doar Budapesta și politica revizionismului ungar ar purta răspunderea.

De aceea, dacă autoritățile de la Budapesta se tem pentru securitatea țării lor, atunci să pună capăt deschis, deplin și definitiv politicii revizioniste maghiare. Aceasta ar înălța cauza fundamentală a tensiunilor dintre Ungaria și vecinii săi, ar elimina orice percepție de "încercuire din partea unor state inamice" etc.

Întrucît înăscut autoritățile maghiare caută vinovații amenințărilor la adresa securității statului lor în alte părți, îndin să cred că temerile exprimate în "Foreign Report" nu reprezintă decât o nouă încercare de a prezenta Ungaria în postură de victimă, o nouă acțiune în campania de intoxicare a opiniei publice internaționale cu privire la "pericolele" în care s-ar afla maghiarii și "cauza" lor.

S-ar părea, totuși, că pot fi detectate semne ale unei atitudini mai lucide în Occident față de supralicitarea la infinit a acestei "cauze". Dacă ar fi așa, ar fi un lucru bun.

Constantin Vlad

PROCESUL C.S.C.E.

Geneză, evoluții, perspective

Puține au fost conferințele diplomatice care să fi stîrnit de-a lungul timpului aprecieri mai contradictorii decit Conferința de la Helsinki (1973-1975). Supralicitarea sau nescocirea meritorie sale sînt poate dovada importanței acestui eveniment, greu de sesizat în toate implicațiile lui.

Rezultatele cu care s-a încheiat Conferința pentru securitate și cooperare în Europa au fost fără îndoială considerabile:

(I) un cod de conduită, capabil să asigure relații stabile și echitabile între statele participante;

(II) un vast program de acțiune, în domeniile de interes major cu care Europa era confruntată în anii '70;

(III) norme noi, democratice, de negociere și de comportament politic, aşa cum au fost ele concepute și aplicate încă din timpul Consultărilor multilaterale pregătitoare, de la Diploli;

(IV) în sfîrșit, o continuare a procesului multilateral declanșat de Conferință și care s-a concretizat, cu începere din 1977, printr-un ansamblu de reuniuni și de structuri care alcătuiesc "procesul CSCE".

Meritele Conferinței au fost fără îndoială mai mari decît limitele sale, impuse adesea de acțiunea marilor puteri:

(I) absența unei problematici militare pe măsura importanței proiectului politic pe care-l reprezenta Conferința;

(II) refuzul de a face din Actul final al CSCE un acord internațional în bună și cuvenită formă;

(III) un follow-up periodic și nu permanent.

Dincolo însă de aceste merite și limite, mai trebuie poate schițate cîteva observații de ordin general.

Mai întîi, faptul că fără politica de relativă destindere începută pe la mijlocul anilor '60, Conferința nu ar fi fost cu puțin și că, la rîndul ei, Conferința a fost expresia cea mai elocventă a acestei politici. Între destindere și "procesul CSCE" a existat un raport de complementaritate. La Consultările multilaterale pregătitoare, ca și în timpul Conferinței a prevăzut dorința de a se depăși stările de impas, de a se

găsi, printr-un efort permanent, compromisul cel mai echilibrat, în spiritul respectării intereselor legitime ale fiecărui dintre parteneri. Voința de a reuși o nouă construcție a Europei s-a impus deci de-a lungul întregului flux al negocierilor. În mod invers, ori de câte ori, după terminarea Conferinței, destinderea a suferit un proces de degradare sau eclipse mai mult sau mai puțin prelungite, "procesul CSCE" a înregistrat și el, ca un barometru sensibil, oscilații de rigoare.

În al doilea rînd, faptul că, în condițiile în care a fost concepută și realizată, Conferința de la Helsinki a dat expresie unui echilibru de interesă instabil, care a putut fi usor răstâmpăcat sau nescocat. Nu trebuie uitat faptul că ea s-a plămădit în condițiile unei destinderi aproximative între Est și Vest, într-o perioadă în care sechetele războiului rece se mai faceau încă simțibile. Aplicarea consecventă a prevederilor cuprinse în Actul final de către toate statele semnatare ar fi fost de natură să consolideze acest echilibru precar și să facă imediat viabilă edificarea securității și dezvoltarea cooperării pe continent. Lururile nu s-au petrecut însă astfel, iar Actul final a corespuns, poate mai mult decât altă acorduri internaționale, formulile lui Paul Valéry, care pretindea că un tratat este o înțelegere între gîndurile ascunse ale partenerilor.

În al treilea rînd, faptul că în mod neîndoios Conferința a constituit și un revelator al resorturilor care i-au minat pe participanți în lungul drum spre Actul final de la 1 august 1975. Cercetătorii vor fi desigur în măsură să deslușească mai exact în viitor toate motivațiile care au determinat acțiunea unora sau altora. Nu este totuși prea riscant să conturăm următoarele poziții:

(I) Pentru sovietici, Conferința a fost, într-un prim stadiu al propriei reacții, un fel de reunire propagandistică axată pe ideile păcii și înțelegerii internaționale. Ulterior, Conferința a apărut Moscovei ca un proiect deosebit de important, menit să se substitue în bună măsură tratatului de pace cu Germania, cu care nu se putuse încheia cel de-al doilea război mondial. Con-

ferința de la Helsinki trebuia, în ceea cea U.R.S.S., să consacre, în modul cel mai angajat cu putință, realitatea geopolitică de după 1945, adică legitimitatea și inviolabilitatea frontierelor postbelice.

(II) Pentru occidentali, obiectul esențial de atins era liberalizarea progresivă a regimurilor comuniste din Europa răsăriteană. Dacă voiau să obțină înțerea Conferinței și, implicit, recunoașterea frontierelor postbelice, U.R.S.S. și aliații săi trebuiau să se acomodeze cu respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. "Coș unu" contra "coș trei". Concepția occidentală postula nemijlocit acea "dimensiune umană a C.S.C.E.", adevarată bombă cu întîrire în viața politică a Europei, care avea să confere dinamism procesului multilateral declanșat în 1975. Totodată, acceptând principiul inviolabilității frontierelor, vest-europeni și-au rezervat posibilitatea modificării lor pe cale pașnică.

(III) Țările mici și mijlocii, fie că erau neutre și neutralizate sau că făceau parte din alianțele militare, au participat, vrînd-nevrînd, la trocul dintre sovietici și occidentali. Ele erau însă interesate de Conferință în măsură în care ea le putea oferi o mai mare libertate de acțiune, un statut de egalitate cu cei mari, o demnitate nouă și un rol sportiv în concertarea europeană. Pentru o țară ca România, ale cărei opțiuni naționale stăteau la acea oră mai presus de interesele "comunității țărilor sociale" (care se reduceau, în ultimă instanță, la interesele de mare putere ale URSS), opoziția celor mici față de cei mari constituia, fără îndoială, comportamentul politic ce trebuia să prevaleze la Conferință. Tot ceea ce am întreprins noi - ca și alte țări mici și mijlocii - s-a situat în această perspectivă, menit să înlocuască politica sfelerelor de influență, bazată pe folosirea forței și logica blocurilor, cu un sistem de securitate europeană, ca singura alternativă valabilă. Relația Est-Vest a coexistat prin urmare ca o relație care a opus țările mici marilor puteri, indiferent de ideologie sau de sistem social-politic.

II
Rezultatele importante cu care s-a încheiat Conferința de la Helsinki i-au făcut pe unii să credă că destinderea era ireversibilă și că ea nu mai avea să cunoască momente de reflux. Din păcate, destinderea s-a dovedit a fi un proces fragil, susceptibil de a fi repus în cauză și negat. Confruntarea politică și ideologică între Est și Vest a luat foarte repede locul încrederei și al cooperării. Stagnarea prelungită a negocierilor de dezarmare regională (expresie directă a rivalității și suspiciunii dintre americani și sovietici), protecționismul economic practicat în continuare de Piața Comună, încălcarea drepturilor omului și îngădarea liberei circulații a informațiilor de către țările socialiste au dat în principal expresie acestor stări de fapt negative.

În aceste condiții defavorabile, complexe și contradictorii, aplicarea Actului final al CSCE a bătut pasul pe loc, angajamentele asumate cu entuziasm la 1 august 1975 nu au fost traduse în viață decât în foarte mică măsură. Sau cînd au fost aplicate, a fost vorba în special de prevederi preluate din practica uzuială a relațiilor bilaterale. Ceea ce era nou și important în Actul final nu s-a înfăptuit sau s-a înfăptuit în chip cu totul sporadic.

Au apărut totodată tendințe de denaturare a literiei și spiritului Actului final, precum resurgerea politică de bloc sau supralicitarea prevederilor privind drepturile omului. Estul și Vestul au renunțat treptat la compromisul istoric, de înțelegere și lucrare, pe care-l reprezentase momentul Helsinki în viața Europei și s-au întors, adesea cu o energie sporită, la vechile concepții și clisee.

Nu este deci de mirare că, în aceste condiții, "Urmările Conferinței" au marcat, în perioada 1977-1989, o involuție evidentă. Reuniunile de evaluare care au avut loc, rînd pe rînd, la Belgrad (1977-1978), la Madrid (1980-1983) și la Viena (1986-1989) au fost marcate de reînvierea unui minirăzboi rece între Est și Vest. În ciuda acestui climat politic defavorabil, "procesul CSCE" nu a fost întrerupt, chiar dacă de multe ori a bătut pasul pe loc. Normele sale democratice de procedură și de lucru au fost, în esență, respectate, iar europenii au continuat să se întîlnească chiar și în împrejurări vitrege, de mîne și iritare. Ceea ce a demonstrat în fond vitalitatea mecanismului politic generat de Conferința de la Helsinki.

În 1990, "procesul CSCE" a făcut o

cotitură spectaculoasă, care a fost cauzată nemijlocit de transformările profunde care s-au petrecut în Europa răsăriteană. Prăbușirea "socialismului real" și înlocuirea lui cu regimuri avînd drept scop instaurarea democrației pluraliste, intemeiate pe statul de drept și economia de piată, au postulat recunoașterea de către toate statele participante a același sistem de valori politice, economice, sociale și morale. Foste țări socialiste au început să se îndrepte, unele mai repede alele mai încet, spre modelul de societate occidentală. Relația Est-Vest, bazată pînă mai deunăzi pe lupta dintre două lumi opuse, a devenit anacronică. Dintro dată, și dialogul din cadrul "procesului CSCE" a capătat valențe noi. Stările de tensiune și de confruntare, polemice generate de considerente ideologice nu și-au mai avut rostul, din clipa în care relațiile dintre statele participante nu au mai fost relații de adversitate mai mult sau mai puțin declarată, ci mai curînd raporturi de conlucrare care necesită o armonizare a intereseelor.

Reuniunile care au avut loc în perioada 1990-1992, în cadrul "Urmările CSCE", au prezentat prin rezultatele lor un chip nou. Compromisurile prudente ale trecutului - expresie a relațiilor destinderi dintre Est și Vest - le-a luat locul afirmarea opțiunilor politice, economice, filozofice și morale ale Occidentului. În această privință, stările de tensiune și de confruntare, polemice generate de considerente ideologice a democratiei de tip occidental, constituind, împreună cu Actul final al CSCE, un document de bază al întregului proces. Totodată, summit-ul de la Paris a consfințit interesul participanților pentru un follow-up substantial, bine articulat și diversificat, prin hotărîrile de natură instituțională pe care le-a adoptat (constituirea Consiliului Ministrilor Afacerilor Externe ai statelor participante, a Comitetului țărilor funcționari și a.). De asemenea, Reuniunea de evaluare de la Helsinki (24 martie - 11 iulie 1992) a continuat, prin hotărîrile de consensuale în documentul său, "Sfârșările schimbării", perfecționarea instituțională a "procesului CSCE", menit să devină într-un timp relativ scurt o organizație regională în adevăratul înțeles al cuvîntului.

Valentin LIPATTI

CRIZA IUGOSLAVĂ

DE CE TĂCEM ?

Drama Iugoslaviei continuă și se adîncește. Vilvătările războiului dezlaștuit acolo, riscă să se intensifice și chiar să se extindă. Sînt în pregătire noi decizii ale Consiliului de Securitate, care să autorizeze angajarea în acțiuni de luptă a unor forțe armate din terțe țări, în numele sau sub steagul ONU.

Nimău ni-se scapă gravitatea unei intervenții militare în spațiul fostei Iugoslavii. Cu deosebire în Balcani se fac auzite voci care cheamă la răjuni și la evitarea a dezlaștuirii a noi războiuri între fostele republici jugoslave, care pot implica și țări vecine.

Desigur, ca țară democratică și membră a Națiunilor Unite, România trebuie să sprijine acțiunile ONU îndepărtate spre întărirea păcii, preventia și oprirea vîrsărîilor de sânge, în baza principiilor dreptului internațional. Si totuși, în cazul la care ne referim, România s-ar cuveni să ia poziția pentru care pledam în rîndurile de față cel puțin din următoarele motive:

1. Nu există organism infalibil, această calificare aplicîndu-se și Consiliului de Securitate și altor organizații internaționale care au adoptat pînă acum sau vor adopta de acum înainte decizii în probleme privind fostă Iugoslavie. Se știe în acest sens că analizele efectuate deja pe plan internațional au ajuns la concluzia că unele atitudini adoptate și acțiuni întreprinse

de Occident, de pildă, în legătură cu momentul recunoașterii unora dintre fostele republici jugoslave ca și anumite poziții părtinatoare față de unii dintre actorii tragediei jugoslave au contribuit, alături de alii factori, atât la declanșarea cit și la amplierea lăsată de această tragedie. Ce garanții pot exista că viitorul decizii privind fostă Iugoslavie vor fi, apriori, imune la astfel de erori? Noi trebuie să judecăm cu capul nostru ce este bine și ce nu este bine să facem în astfel de împrejurări și nu să ne alăturăm, pur și simplu, la decizile lăsatelor de alții.

2. O gîndire și o decizie proprie se impun, credem, cu atât mai mult cu cât atitudinea pe care România o adoptă în legătură cu conflictul din fostă Iugoslavie nu este doar o problemă de principiu, ci afectează interesele noastre de stat, atât imediate, cit și de perspectivă, poate avea serioase consecințe, inclusiv în domeniul securității naționale. Sîntem o țară balcanică, trăim și vom continua să trăim în această regiune. Împărtășim părerea că orice intervenție militară strânsă în conflictele din fostă și actuală Iugoslavie nu va contribui la stingerea conflictelor, ci, dimpotrivă, la amplificarea lor, cu consecințe greu de prevăzut. Este limpede că sănsele unor soluții negociate între pările implicate cresc în condiții cînd statele vecine Iugoslaviei și republicilor fostei Iugoslavii se abîn să intre în conflict. Si, dimpotrivă, conflictul ar lua noi dimensiuni dacă aceste țări vecine s-ar implica, "noile dimensiuni" însemnînd în mod cert într-un astfel de caz extinderea războiului în Balcani.

În ceea ce privește România, se face adesea aprecierea că, situația geografică între zone de tensiune și conflict, ea se manifestă ca un element de stabilitate. Această poziție, acest rol, obligă acum. Opinia noastră este că vom fi, vom rămâne un factor de stabilitate doar prin-o atitudine de neangajare în războiul care bîntuie deja, prin con-

nuarea sprijinului pe care l-am acordat pînă acum căii politice de soluționare a problemelor apărute în legătură cu destărâmarea fostei Iugoslavii.

Apoi, nu trebuie, nu poate fi uitat că atât fostă cit și actuala Iugoslavie ne-a fost și ne rămîne vecină, o țară cu care România nu a avut și nu are diferențe, relațiile bilaterale marcînd, dimpotrivă, ca regulă, cote inalte de cooperare. Conflictele actuale se vor stinge mai devreme sau mai tîrziu, participanții la o eventuală intervenție armată se vor întoarce la ei acasă. Noi vom rămîne însă aici, unde este casa noastră, cu sîrbii, cu Iugoslavia alături. Cu ei va trebui să convițuim, să cooperăm. Să-i lăsăm pe cei care nu de mult au convițuit într-un stat federativ să-și rezolve problemele, îndemnîndu-i să facă punind capăt luptelor, la masa tratativelor. Să nu acceptăm să fim atrași într-o intervenție militară în Bosnia-Herțegovina, care poate deveni oricînd o operație de pedepsire împotriva Serbiei. Memoria popoarelor nu este scurtă, mai ales cînd ea se referă la momente de cumpăna ale proprietății istorice. Vecinii noștri din Sud-Vest răiesc acum astfel de momente. Să nu ipotocâne raporturile noastre pentru decenii prin atitudini insuficiente chibzuite. Să punem bazele unei noi perspective de bună vecinătate între România și Iugoslavie.

În plus, atitudinea pe care o adoptă România în conflictul din fostă Iugoslavie s-ar putea dovedi un test pentru comportamentul nostru viitor. Nu este un secret pentru nimeni că zona de est și centrală a Europei oferă tabloul unor tensiuni etnice, cu reflexe interstatale, care pot, în anumite condiții, să degenereze în conflicte deschise și războaie. Nu este, de asemenea, nici un secret că în capitală occidentală, inclusiv în cercurile NATO, se acredează ideea că, în virtutea relațiilor de parteneriat, statele din zonă neimplică direct în conflicte să participe la pacificarea eventualelor părți beligerante. Aceas-

ta este o perspectivă la care ar trebui să ne raportăm cu toată răspunderea încă de pe acum. Si primul și cel mai bun pas în această direcție ar fi deci să creăm un precedent de neangajare în conflictul Iugoslav.

3. Aderența statelor la normele de comportament însușite de Comunitatea Internațională, linia de conduită urmărind conformitatea cu aceste norme se poate realiza în forme și modalități diferite. Între altele, ele pot fi realizate cu sau fără demnitate, în spirit de respect reciproc sau de obediенță. Nu ne permitem să emitem aici judecăți de valoare din acest punct de vedere asupra unor aspecte de politică exterană românească - ceea ce nu înseamnă nicidecum că am nega din principiu oportunitatea unor astfel de judecăți de valoare - de pildă, cu privire la unele acțiuni ale diplomației românești în adoptarea cunoștințelor rezoluției ONU privind Irak-ul în perioada crizei Golfului sau, mai recent, referitor la votul României asupra rezoluției Adunării Generale ONU în problema sanctiunii împotriva Cubaiei.

Am vrea doar să credem că cei ce poartă răspunderea pentru politică externă și care vor adopta de această dată poziții care să nu semnifice o cedare de la dreptul României de a decide ea înseși asupra poziției pe care o va promova într-o problemă atît de gravă cum este cea a Iugoslaviei. Înțelegem că afirmarea acestui drept în condițiile internaționale actuale ale României nu este nici ușoară, nici simplă. Dar știm foarte bine că nu prin exces de zel în acceptarea și promovarea unor condiții adoptate de alții ne vom salvgarda interesele naționale.

Prof. dr. Mircea NICOLAESCU,
fost ambasador,
Director general al Institutului Român de Relații Internaționale
Prof. dr. Constantin VLAD,
fost ambasador

9 Ianuarie, 1993

C.RĂDULESCU-MOTRU:

După decembrie 1989 și, mai ales, în ultimul timp, se desfășoară o largă ori, uneori, insidioasă campanie, fie împotriva naționalismului și a românismului, fie de exaltare a acestora. Din nefericire, marea majoritate a combatanților au invadat piața culturii și a politicii cu mijloace perfect, ne sau chiar anticulturale. Ei brodează pe canavaua ignoranței, ignorând că ignoranța este "cel mai mare rău". Nu este lipsit de importanță, pe de altă parte, să se observe că, din cind în cind, naționalismul și românismul unora dintre combatanți se vrea specificat pe texte ale unora dintre personalitățile de excepție ale culturii și politicii românești din perioada mai ales interbelică.

Textul, rupt de context, devine, rapid, canon și sintem avertizați că acolo stă și adevărul naționalism și "adevărul" românism.

Dacă ignoranța culturală sub specia pretenției de a fi cultură reprezintă, în esență, un atentat la cultură, nici cel de-al doilea fenomen nu este mai puțin periculos dacă ținem socoteala că se gîndește pe sine ca unul cu "fundamente" și "tradiție", netrecindu-i totuși prin minte că "fundamentul" sau "tradiția" sunt reduse doar la un fundiment și doar la o tradiție.

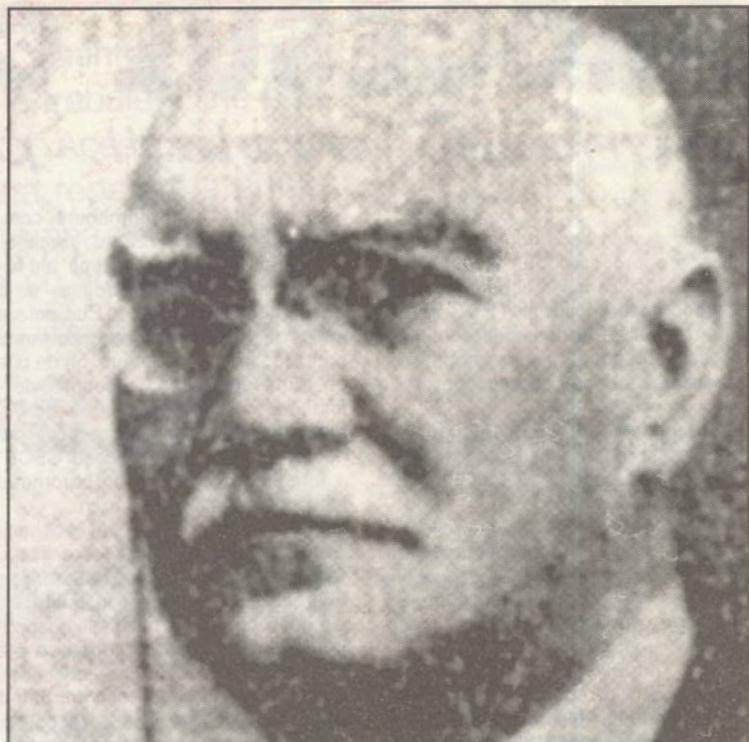
Am mai observat că, în cea de azi asupra naționalismelor și românismelor se distinge clar insistența unei

grupări pentru care naționalismul și românismul sînt aberații, xenofobie, antisemitism etc. Această grupare își zice "universalistă", "europenistă", și crede și ea despre sine - ca și celelalte, de altfel - că a izbutit să prindă adevărul de picioare și îl oferă nouă, celorlalți, pentru a-l îngurgita în toată ființa lui.

Naționalism, românism, xenofobie, universalism, europaism etc. nu sunt, totuși, concepții de sagă și nici atît de unitare, fiecare în parte, cum cred atîta dintre cei care ne asaltează cu scrisul și vorbirea lor. Că doar, de pildă, românismul lui Nae Ionescu nu este același cu al lui C. Rădulescu-Motru, și nici cel al lui N. Roșu cu al lui, să zicem, forțind termenul, Lucian Blaga. Românismul au fost multe, diferite între ele, opuse chiar, iar concepții "universaliste", la rîndul lor, nu au fost nici ele identice.

Pentru cei care se interesesc de acceptările românismului în perioada interbelică reproducem - spre exemplificarea ideii existenței unui naționalism și românism opus exclusivismului, xenofobiei, antisemitismului etc., - cîteva paragrafe din valoroasa lucrare a lui C. Rădulescu - Motru "Românismul, catehismul unei noi spiritualități".

Prof. univ. dr.
Gh. Al. Cazan

ROMÂNISMUL

Catehismul unei noi spiritualități

Pe ce ideologie are să se fondeze Românismul și cine va purta drapelul lui în mijlocul nostru?

Pentru oamenii cu cultură istorică aceste întrebări sînt fără rost. Pentru mulți dintre noi români însă, obișnuiti să împrumutăm continuu din cultura europeană, aceste întrebări au un rost. Si anume: dacă este un împrumut nou, vrem să știm sub ce etichete ne vine, și dacă este să-l judecăm, iarăși vrem să știm cu ajutorul căror autori străini să-l judecăm! Românism? Adică, cum? Fas-cism? Rasism? Antisemitism? Căci aceasta este de fapt orientarea dispușilor publice la noi; pentru a dovedi Românismul, trebuie să scotocim acolo, în magazinele lor cărturărești, argumentele toate cîte se pot aduna. Bietul Românism! El nu are dreptul să vină între noi pînă nu primește certificatul legitim de naștere de la ideologiile de aiurea.

Românismul nu este fascism, nu este rasism, nu este antisemitism... ci este simplu Românism. El iese din credința că pe români îi leagă laolaltă o realitate cu mult mai adincă decît aceea constatătă prin simțurile fiecăruia român în parte. Această realitate își are instinctele ei de apărare, pe care istoria poporului nostru le-a înregistrat în multe rînduri. În decursul secolelor, la prevederea puțin afirmată, uneori chiar inexistentă în conducederea poporului nostru, s-au substituit instinctele de apărare ale realității istorice românești, care în schimb erau robuste! Românismul este unul dintre aceste instincte. El vine într-un moment de grea cumpănană, cu menirea să ne dea încredere și energie.

Instinctul realității istorice ne-a trezit. Râmne ca noi să ne susținem trezirea. Veșmîntul spiritual pe care îl va avea Românismul depinde de posibilitățile care zac în noi. Pe măsura acestor posibilități, Românismul va avea o ideologie bogată sau săracă, durabilă sau efemeră; și tot pe măsura acestor posibilități el va găsi, între noi, oamenii care să-i poarte drapelul. Toate semnele sunt că speranțele ce punem în el nu vor fi înșelate.

Ideologia Românismului are două laturi. Una de critică negativă și alta de operă constructivă. Aceea de critică negativă deschide drumul celei de operă constructivă și, din acest motiv, trebuie cunoscută mai întîi. Ea arată cum noi, români, am fost constrinși să nu fim noi. Activitatea de odinioară a Societății Junimea din Iași și, în special, activitatea lui Titu Maiorescu pot fi socotite ca formînd pregătirea acestei laturi a ideologiei Românismului. De mai bine de un secol, poporul român nu-și mai este credincios și însuși. Dependența lui momentană de voința popoarelor din Apus a fost

schimbătoră într-o aservire de săvîrșită. Capitalismul industrial îl subjugă, impunîndu-i legile și instituțiile potrivite intereselor lui. România devine, în secolul al XIX-lea, țara experiențelor. O burghezie, care nu există ca așezare economică națională, ci numai ca o clientelă politică, ia în exploatare bogățiile statului român. În vederea avantajelor pe care ea le va aduce odată și-o dată, această clientelă politică secătuiește toată vîlga țării. Agricultura este neglijată. Învățămîntul public, dirijat în mod artificial. Populația cea mai numeroasă a țării, țărăneasca, primejdită pînă și în viața ei biologică.

Această critică ar fi continuat poate să dureze multă vreme tot negativă, dacă urmările marelui război mondial nu ar fi intervenit. De la marele război (primul război mondial - AL. C.) începe opera construc-tivă a Românismului.

Este cu putință ca destinul poporului român să fie așa de orb, precum admiratorii burgheriei noastre doresc să-ni-l prezinte? Ca un popor să suie calvarul celor mai grele suferințe, timp de secole, pentru ca la urmă să sfîrșească prin a fi înclăstat în organizația politică pe care i-a impus-o vremelnică stăpînirea a capitalismului industrial, aceasta este o absurditate. Capitalismul industrial nu este o cauză de întărire a ființei poporului nostru; dimpotrivă, mai curînd o cauză de slabire. În genere, popoarele cu capitalism industrial au viitorul plin de riscuri. Riscurile acestea sunt consecințele nu ale progresului industriei ci ale organizării industriale în capitalism burghesc. Munca industrială este binevenită oriunde. Nu industria, ci capitalismul a adus criza din lumea contemporană. Se poate înțelege foarte bine progresul industriei, fără a legă de el înmulțirea capitaliștilor. (...)

Spiritualitatea Românismului se rezumă, deocamdată, în cîteva convingeri adînci și elementare, la care au ajuns tinerii români care s-au încumetat să răspundă întrebărilor puse de conștiința lor chinuită de problema destinului: "De ce român și nu francez, german sau englez?". Spiritualitatea Românismului este la primul său catehism.

În fruntea acestui prim catehism trebuie înscrisse, după convingerea noastră, următoarele prime învățături:

Românismul nu este o promisiune de ospăt general pentru toți români, ci este pregătirea timpului de adevărat român prin disciplină și înălțare morală. Popoarele se deosebesc între ele în tipuri biologice, cum se deosebesc și animalele; dar un tip sufletește cu menire istorică au numai popoarele care se ridică la conștiință

de sine, prin ajutorul căreia ele practică în viața lor munca conștiințiosă și răspundere morală. Munca de mîntulă, fără răspundere, nu diferențiază deloc popor de popor. Cărarea fiecărui popor se alege după ce poporul are în conștiință sa o busolă de orientare.

Românismul nu este o poezie de comandă, avînd de scop preamărea românului. Românismul-poezie este o veche raciă a culturii românești. Odinioară, inimi generoase, fii de boieri, adeseori crescute prin tari străine, fără să aibă legături cu poporul și fără să știe măcar cum să ajute poporul, se duceau în mijlocul acestuia, se înduioșau de soarta lui și prin scrieri și discursuri îl ridicau în slăvi. A luat astfel naștere un gen de poezie politică închinată poporului. Poezie nobilă, cîmpînă printre autorii ei se prenumără bărbății dezinteresați și doritori de bine. Au venit însă în urma acestor bărbății dezinteresați și doritori de bine, alții care au făcut din această poezie un fel de profesiune. S-a organizat astfel așa-numita propagandă culturală pentru sate. O farsă, bine titluită, cum nu se titluiește la fel o două în toată Europa. În loc ca banii statului să meargă pentru îmbunătățirea materialului didactic al școlilor rurale sau pentru încurajarea inițiatiilor lăudabile, făcute de cei care locuiesc la sate, banii statului se măñincă de propagandă culturală care nu se mișcă din oraș. Noi n-am încă abecedare întocmite după preceptele pedagogice pentru fiecare regiune a țării, dar avem în schimb tipărite, din banii publici, tot felul de fleacuri. În mintea acelora care întrețin această propagandă stă adînc înradăcinat fetișismul cărăji. Căci, din nenorocire, carte este pentru unii fetiș, un instrument de muncă. Mulți români, bine intenționați, cred că este destul să împărăștii cărăji pentru a avea cultură. Ce ușor! Stai la oraș, iar carteau lucrează pentru tine la sat. Ea transformă obiceiurile reale; gonește alcoolismul și deprinderile muncii de mîntulă; dă sătenilor sănătate la minte și la trup.

Românismul adevărat nu este naiv. El condamnă din principiu propaganda culturală, aşa cum se face pînă acum, ca pe un abuz. După el, ridicarea satelor nu poate veni decît din inițiativa acelora care locuiesc stabil la sat. În primele lui învățături stă dreptul satelor la autonomia lor culturală. Orașul își are condițiile lui de viață, satul pe ale lui. Cine a poruncit oare că satul trebuie să imite cultura orașelor? Fiindcă satele vor ajunge odată și odată orașe? Aceasta o pot crede burghizii din orașe, dar niciodată țărani. În orice caz, în România, unde orașele au ajuns abia să fie ceva

mai mari ca satele, și nicidcum orașe adevărate, superioritatea culturii de oraș râmne să fie confirmată de vreme. Superioritatea culturii din orașele germane, engleze sau franceze nu prejudică întru nimic asupra rezultatului final. Popoarele urmează diferite linii de progres. Unele progresează într-un fel și altul în alt fel. Noi, români, cîmpînă n-am ajuns să avem orașe, de ce am anticipa cu distrugerea culturii satelor? De ce n-am grăbit civilizația satelor, pentru a reține în ele pe sătenii care astăzi, în dorință de mai bine, se nenorocesc ducîndu-se la oraș?

Românismul nu este nici xenofobism, cum s-a afirmat de unii, nici ortodoxism, cum s-a afirmat de alții, ci este naționalism, mai adîncit sau mai integralizat în cerințele vremii. Este naționalismul ieșit din condițiile istorice ale Europei, diferențiat după natura poporului nostru.

Xenofobismul este sau un semn de primitivitate, sau un semn de degenerare a naționalismului. În timpul primitivității, orice popor poate fi excitat la ură contra străinilor. Este destul ca cineva să scorească vreo primejdie pe seama străinilor, pentru ca ura contra lor să fie pornită. În timpul nostru, xenofobismul este o armă politică întrebuintată de cei care fac demagogie naționalistă. Pentru aceștia naționalismul nu este o încordare cerută de o înaltă spiritualitate, ci este o numărătoare de apetituri în vedere împărțirii unei prăzi. Cum Românismul nostru adîncește naționalismul, el n-aici o legătură cu demagogia xenofobismului. Forță unui popor nu vine de pe urma cultivării tendințelor antagoniste, ci din convergența tendințelor de orice fel. Popoare de rasă pură n-au existat și nu vor exista niciodată. Deasupra rasei stă destinul istoric.

Mai greu este de clarificat legătura dintre Românism și ortodoxism. Clarificarea este totuși bine să se facă și cît mai repede, deoarece persistarea confuziei între Românism și ortodoxism este spre pagubă și a unuia și a altuia.

Biserica ortodoxă română are față de mișcările naționale europene o situație aparte. Pe cînd celelalte biserici creștine au afirmat că pentru ele și, prin urmare, pentru ordinea lui Dumnezeu, în primul rînd vine spiritualitatea universală a creștinismului și, consecvent cu aceste afirmații, au stăruit în fapt ca spiritualitatea creștină să treacă înaintea oricărei alte spiritualități izvorite din realitatea istorică a popoarelor, fie acestea cît de ridicate în ideal. Biserica Ortodoxă-Română s-a mărginit la mai puțin. Pe planul dogmatic a afirmat și ea primul spiritualitate creștină asupra tuturor celorlalte spiritualități lumești, dar pe planul realizărilor politice ea a-lasat să fie dominată de interesele statului. Marele ei titlu de glorie a fost totdeauna că a servit la întregirea naționalității române. Situația ei a fost nu deasupra statului român, ci înăuntrul statului român. La aceasta au

contribuit două fapte mai importante. Înții, organizația puțin solidă a Bisericii Ortodoxe, venită pe urma căderii Constantinopolului, cucerit de musulmani în anul 1453, și, al doilea, existența Bisericii Ortodoxe din Ardeal, care a stat într-o dependență strînsă de volevozii Tărilor Românești de dîncăoace de Carpați. Amîndouă aceste fapte au și făcut ca în cele din urmă în conștiința poporului român, spiritualitatea Bisericii Ortodoxe să se confundă cu spiritualitatea naționii române.

Considerațiunile acestea ar putea fi luate, în primul moment, drept motive puternice pentru o strînsă legătură între românism și ortodoxism. Dacă naționalismul nostru din trecut s-a ridicat pe baza ortodoxismului, de ce n-am continua și în viitor să ridicăm nouă naționalism, Românismul, tot pe ortodoxism?

Ce ne face să ne despărțim? Un singur motiv, dar acela mai puternic decît toate celelalte considerații. Românismul și ortodoxismul nu pot fi contopite fără să se păgubească reciproc, fiindcă natura spiritualității unuia este cu totul diferită de a celuilalt. Ortodoxismul nu poate merge mai departe în serviciul unei spiritualități naționale fără a-si pierde caracterul de spiritualitate religioasă creștină; iar Românismul nu poate merge mai departe pe baza ortodoxismului decît cu prejul abdicării sale de la rolul de promotor al progresului în ordinea economică și politică a României. Fuziunea lor, cum o pretind unii, nu poate fi de viitor decît dacă unul sau altul își trădează chemarea.

În adevăr, Ortodoxismul, ca spiritualitate creștină, trebuie să râmne în veci deasupra intereselor pămîntești. Fondul său este o revelație. Revelație invariabilă. Ortodoxismul se poate desluși prin examinarea tradițiilor, dar nu moderniză în spiritul timpului. Chemarea ortodoxismului este să tină, în veci vecilor, învățăturile lui Christos în forma lor nealterată. Românismul, dimpotrivă, este spiritualitatea care ne dă mijlocul de a merge cu vremea, de a ne moderniza. El este focul care purifică etnicul nostru pentru a-l pune pe acesta în măsură să creeze opere originale. Ortodoxismul este vocație. A face din Românism un gest al dumnezeirii, pentru izbîndea spiritualității creștine ortodoxe, este o desertăciune. A face din spiritualitatea creștină ortodoxă un instrument în serviciul Românismului, este o apostazie.

Românismul, în sfîrșit, nu este o spiritualitate pe înțelesul bătrînilor, ci numai pe înțelesul tinerilor. El înțește la instituirea unei vieți morale severe, prea severe, pentru cei deprinși cu viața morală a etnicului nostru. Românismul nu împarte promisiuni pentru a stimula egoismul, ci împarte ordine pentru a fi executate cu sacrificiul persoanei. Catehismul Românismului poate fi aplicat numai de cei care au fruntea curată și mîinile nepătate. Lăudăroșii în vorbe, nevolnici însă la fapte, n-au ce căuta sub drapelul lui.